

347(47.925)

h-11

1928

347.9(47.925)

01 MAR 2010

2-11

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ. ՄԻԱԶԵՔ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՍԽՀ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

Հ. Ս. Խ. Հ.

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԵՆՍԳԻՐՔ

4036 38974

(Մինչեւ 1928 թ. հոկտեմբ. 3-ը մեցված
փոփոխություններով ու լրացումներով)

Ր Ե Վ Ա Ն
1928

ՊԱՏ. № 4553, ԳՐԱՌԵՊԳԼԻՎԱՐ 1005 (Բ)
ՏԻՐԱԺ—1000
ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ I-ԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀԱԽՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ
III ՆՍՏԱՇՐՋ ԱՆՈ

ՀԱԽՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳՐՔԻ ՄԱՍԻՆ

1923 թ. սեպտեմբերի 23-ին.

1. Ընդունել և հաստատել Հ. Ս. Խ. Հ. Քաղաքացիական Դատավարություն Որենսդիրքը և կիրարկության դնել 1923 թ. հոկտեմբերի 1-ից:

2. Սույն Որենսդիրքը կիրարկության դնելուց հետո վերացնել քաղաքացիական դատավարության Հ. Ս. Խ. Հ. Ժողովրդական Դատարանի Կանոնադրքով և Արդարադատության Ժողովրդական Կոմիտեի Կանոնադրքով սահմանված նորմաները:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Նախագահ՝ Ս. ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Քարտուղար՝ Հ. ՏԱՏՅԱՆ

Հր. «Խորհրդ. Հայաստան»

1923 թ. մարտի 30, № 217.

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀՍԽՀ IV ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ
ԿՈՄԻՏԵՅԻ III ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ

ՀՍԽՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔԻ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1926 թ. մայիսի 20-ին.

ՀՍԽՀ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի 3-րդ նստաչափա-
նը վերջաց.

1. Արդարադատության ժողովրդական Կոմիտեի առա-
ջարկած խմբագրության փոփոխել և լրացնել Քաղաքացիա-
կան Դատավարության Որենսդրելի հետևյալ հոդվածները—11,
22, 23, 25, 31, 35, 36, 42, 43, 49, 50, 51, 66, 113, 116, 186,
187, 191, 199, 200, 203, 210, 211, 219, 220, 229, 235, 237,
239, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 249, 250, 252, 254, 266,
271, 289 և 302:

2. Արդարադատության ժողովրդական Կոմիտեի առա-
ջարկած խմբագրության լրացնել ՀՍԽՀ Քաղաքացիական Դա-
տավարության Որենսդրելի հետևյալ հոդվածներով՝ 187-ա,
187-բ, 187-դ, 187-դ, 300-ա և 300-բ:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
Նախագահ՝ Ա. ԿԱՐԻՆՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
Քարտուղար՝ Հ. ՏԱՏՅԱՆ

Յերևան.

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀՍԽՀ V ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ
ԿՈՄԻՏԵՅԻ III ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ

ՀՍԽՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔԸ ՓՈՓՈԽԵԼՈՒ
ՅԵՎ ԼՐԱՑՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

1928 թ. հուլիսի 7-ին

ՀՍԽՀ 5-րդ գումարման Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
3-րդ նստաչափանը վերջում է.—

1. Փոփոխել Քաղաքացիական Դատավարության Որենսդրելի
հետևյալ հոդվածները—1, 15, 21, 22, 23, 24, 25, 36, 43, 46,
61, 66, 78, 80, 82, 100, 123, 132, 166, 176, 177, 181, 185, 187,
210, 211, 220, 225, 226, 231, 232, 233, 234, 235, 238, 252,
254 -ա, 255, 256, 262, 266, 271, 283, 284, 285, 286, 287,
289, 298, 303 և 304:

2. Լրացնել Քաղաքացիական Դատավարության Որենսդրելի
հետևյալ հոդվածներով՝ 187-բ, 256-ա, 256-բ, 256-դ, 285-ա,
285-բ, 286-ա, 317—362 (գլուխ XXXVII):

3. Հանել Քաղաքացիական Դատավարության Որենսդրելից
126, 194, 195, 196 և 197 հոդվածները:

4. Առաջարկել Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախա-
գահությանը վերջնականապես խմբագրել նստաչափանի կողմից
ընդունված՝ Քաղաքացիական Դատավարության Որենսդրելի բո-
լոր փոփոխություններն ու լրացումները և ամբողջությամբ հրա-
տարակել ՀՍԽՀ Քաղաքացիական Դատավարության Որենս-
դրելը:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
Նախագահի Տեղակալ՝ Հ. ԱԶԱՏՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
Քարտուղար՝ Ռ. ԴԱՇՏՈՅԱՆ

Յերևան.

ՀԱՅԿ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔ

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Գ Լ ՈՒՆ Ի

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԻՈՒՆՔՆԵՐ

1. Քաղաքացիական Դատավարութեան այս Որենսդրութիւնը սահմանված կանոնները պարտադիր են ՀՍԽՀ միասնական դատական սիստեմի բոլոր հիմնարկութիւնների (Ժողովրդական դատարանի և Գերագույն Դատարանի), այլ և այն հիմնարկութիւնների համար, վորոնք դատական ֆունկցիաներ ունեն իրենց առանձին կանոնադրութիւնների հիման վրա, այն բացառութիւններով, վորոնք սահմանված են նույն կանոնադրութիւններով:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

2. Դատարանը ձեռնարկում է գործի քննութեանը շահագրգռված կողմի դիմումի հիման վրա: Դատախազին իրավունք ունի թե գործ սկսելու և թե դատավարութեան ամբողջ ընթացքում գործին միջամտելու լինելու, յետև իր կարծիքով այդ պահանջում է պետութեան կամ աշխատավոր մասսաների շահերի պաշտպանութիւնը: Ինչ վիճակի մեջ էլ վոր լինի գործը, կողմը կարող է փոխել դատի հիմունքը, ավելացնել կամ նվազեցնել իր դատապահանջները: Դատարանից է կախված ընդունել կողմի իրեն պատկանող իրավունքներից և նրանց դատական պաշտպանութիւնից հրաժարվելը: այդպիսի հրաժարումն ընդունելուց հետո կողմն այլևս իրավունք չունի նույն հիմունքներով հայց հարուցելու:

3. Դատարանը պարտավոր է գործերը լուծել բանվորագյուղացիական կառավարութեան գործող որենքների և կարգադրութիւնների, այլև իշխանութեան անդական մարմինների՝ իրենց վերապահված իրավասութեան սահմաններում հրատարակած վորոշումների հիման վրա:

4. Վորեւ գործ լուծելու համար որենքներ ու կարգադրութիւններ չլինելու դեպքում դատարանը գործը վճռում է, զեկաւարկելով խորհրդային որենսդրութեան ընդհանուր սկզբունքներով:

ներով ու բանվորագյուղացիական կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեամբ:

5. Դատարանը պարտավոր է ամեն կերպ ձգտելու, վորպեսզի պարզի կողմերի իսկական իրավունքներն ու փոխհարաբերութիւնները, ուստի, չբավականանալով ներկայացրած բացատրութիւններով ու նյութերով, պարտավոր է կողմերին հարցեր տալով նպաստել գործը լուծելու համար եյական նշանակութիւն ունեցող հանգամանքները պարզելուն և ապացույցներով հաստատելուն: Դատարանը պարտավոր է նաև իրեն դիմող աշխատավորների իրավունքների և որինական շահերի պաշտպանութեանը գործոն աշակցութիւն ցույց տալ, վորպեսզի նրանց իրավաբանական անտեղյակութիւնը, թերագրագիտութիւնը և նման հանգամանքներն ի վնաս նրանց չոգտագործվեն: Այս դեպքում դատարանն իրեն դիմող կողմերին բացատրում է նրանց դատավարական իրավունքներն ու անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները, նախադրույցներով դատավարական գործողութիւնների և նրանց անտեսելու հետ կապված հետևանքների մասին:

6. Կողմերը պարտավոր են բարեխղճութեամբ ոգտվելու իրենց պատկանող բոլոր դատավարական իրավունքներից: Դատարանն անհատաղ վերջ պիտի տա ամեն մի չարարկութեան ու դիմումի, վորի նպատակն է ձգձգել կամ խճողել գործը:

7. Արտասահմանում կնքված պայմանագրեր ու ակտեր քննելիս դատարանն աչքի առաջ պիտի ունենա պայմանագրերը կամ ակտեր կնքելու վայրում գործող որենքները, յետև պայմանագրերն ու ակտերը թույլատրված են Հ. Ս. Խ. Հ. որենքների և այն պետութեան հետ կնքած համաձայնութիւնների հիման վրա, վորի սահմաններում նրանք կազմված են:

8. Յետև ոտարերկրյա որենքների կիրարկութեան նկատմամբ դժուարութիւններ առաջ գան, դատարանը կարող է խնդրել Արտաքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիտարիատից, վորպեսզի պատշաճ ոտարերկրյա կառավարութեան հետ հարաբերութեան մեջ մտնի ծաղած հարցի մասին յեզրակացութիւն ստանալու համար: Այդ յեզրակացութիւնը դատարանին ներկայացնում է Արտաքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիտարիատը:

9. Դատավարութիւնը տեղի յե ունենում տվյալ վայրի բնակչութեան մեծամասնութեան լեզվով: Յետև կողմերը, վիպները կամ փորձագետները չգիտեն այն լեզուն, վորով կատարվում է տվյալ գործի դատավարութիւնը, դատարանը պարտավոր է թարգմաններ հրավիրելու և շահագրգռված անձանց թարգմանի միջոցով իրադեկ անելու դատարանի ամեն մի գործողութեան:

10. Հանցագործութեան հետեանքով առաջացած կորուստները վերաբերյալ քաղաքացիական հայցը, յետեան ներկայացրած և լուծված չի յեղել գործը քրեական կարգով քննելու ժամանակ, կարող է ներկայացվել առանձին՝ քաղաքացիական գործերի դատավարութեան կարգով:

11. Ինչ վիճակի մեջ էլ լինի գործը, կողմերը, պատասխանութեանը, գործին մասնակցելու թույլտվութեան ստացած յերրորդ անձինք և նրանց փոխանորդները կարող են նաեւ իսկական գործը, քաղվածքներ անել ու գործում յեղած թղթերի ու փաստաթղթերի պատճենները ստանալ: Կողմերն ու յերրորդ անձինք վաճառքով քաղվածքների և պատճենների համար դրոշմատուրք ու դիմանական ծախք են վճարում սահմանված կարգով:

(ՀՍԽՀ Կենսագործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրատագրութեամբ):

Գ Լ ՈՒ Խ ԻԻ.

ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

12. Կողմերը գործը կարող են վարել դատարանում անձամբ կամ իրենց փոխանորդների միջոցով: Յետեան դատարանն անհրաժեշտ է համարում դատախազի մասնակցութեանը, նրա մասնակցութեանը պարտադիր է:

13. Այն անձանց գործերի վերաբերմամբ, վորոնք անգործունակ են հայտարարված, կամ վորոնց գործունակութեանը սահմանափակված է որեւի գործութեամբ (Քաղաքացիական Որենսդրքի 7, 8 և 9 հոդվածներ), հայցերը ներկայացվում են նրանց որինական ներկայացուցիչների կողմից կամ նրանց որինական ներկայացուցիչներին:

14. Կողմերի վերաբերմամբ (պետական հիմնարկութեանները, պետական ձեռնարկութեանները, կոոպերատիւները, ընկերութեանները, միութեաններն ու այլ միավորութեանները) հայցեր են հարուցում և պատասխան են տալիս որեւի կամ իրենց կանոնադրութեամբ սահմանված մարմինների միջոցով:

15. Փոխանորդութեանը դատարանում կարող է լինել. ա) կողմի հոգաբարձու ընտրութեամբ, բ) որինական փոխանորդութեան անգործունակների, գ) փոխանորդութեան Ամուսնութեան, Ընտանիքի և Խնամակալութեան Որենսդրքի 74 հոդվածի կարգով և գ) փոխանորդութեան Քաղաքացիական Որենսդրքի 16 հոդ. համաձայն:

(ՀՍԽՀ Կենսագործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրատագրութեամբ):

16. Կողմերի փոխանորդ կարող են լինել՝ ա) պաշտպանների կողմերի անգամները, բ) արհեստակցական միութեանների լիազորները՝ նրանց անգամների գործերի վերաբերմամբ, գ) կողմերի վերաբերմամբ, դ) այն անձինք, վորոնց գործը քննող դատարանը թույլ է տալիս փոխանորդ լինել տվյալ գործում:

17. Կողմերի փոխանորդները պիտի ունենան պատշաճ լիազորութեաններ, վոր կողմը տալիս է կամ դատարանում բերանացի՝ արձանագրութեան մեջ մուծելով, կամ սահմանված կարգով վաճառքով հատուկ փոխանորդագրով: Նոտարական վավերացման փոխարին բանվորներն ու ծառայողները գործ վարելու համար տված փոխանորդագրերը կարող են վավերացնել տալ իրենց հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան մեջ, կարմիր բանակայինները՝ իրենց գործառնարում, աշխատավոր հոգողագործողները՝ գյուղական խորհուրդներում:

18. Լիազորութեան իրավունք է տալիս փոխանորդին բոլոր դատավարական գործողութեանները կատարելու, բացի գործը հաշտութեամբ վերջացնելուց, վեճը միջնորդ դատարանի հանձնելուց, դատապահանքներ ճանաչելուց, նրանցից ամբողջովին կամ մասամբ հրաժարվելուց, լիազորութեանն այլ անձի փոխանցելուց և գույք կամ գրամ ստանալուց: Փոխանորդի հիշյալ իրավունքները հատկապես հիշատակված պիտի լինեն լիազորութեանների մեջ: Կեղծիքի մասին վեճ կարելի չէ սկսել միայն տվյալ գործի վերաբերմամբ ստացած հատուկ լիազորութեան հիման վրա:

19. 13-րդ հոդվածով նախատեսված գործերի վերաբերմամբ լիազորութեան են տալիս որինական ներկայացուցիչները, իսկ 14 հոդ. նախատեսված գործերի վերաբերմամբ՝ կողմերի վերաբերմամբ կամ կանոնադրութեամբ սահմանված մարմինները:

20. Կողմերի փոխանորդ չեն կարող լինել—ա) 18 տարին չլրացրած անձինք, բ) այն անձինք, վորոնց անձնական և հասարակական իրավունքները դատական վճռով սահմանափակված են՝ սահմանափակման ամբողջ ժամանակի ընթացքում, գ) խնամակալութեան տակ գտնվողները, դ) պաշտպանների կողմերի անգամները, ե) ժողովրդական դատավորները, դատարանի անգամները, քննիչները և դատախազները, վերջինները՝ բացի այն դեպքերից, յերբ նրանք գործին մասնակցում են Քաղաքացիական Դատավարութեան Որենսդրքի 2, 12 և 172 հոդվածների կարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ ՍՈՒՆՈՒՄ.

ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

21. Ժողովրդական դատավորից ու յերկու ատենակալից կազմված ժողովրդական դատարանի իրավասությանն են վերաբերում քաղաքացիական փոխհարաբերություններից առաջացած բոլոր դործերը, բացի 22, 23 և 24 հոդվածներով նախատեսվածներից:

Ծանոթություն. — Գյուղական վայրերում ծագող այն հայցերը, վորոնց գինը 15 ուրբուլց ավելի չէ, յենթակա յեն գյուղխորհուրդների դատական սեկցիաներին, բացի աշխատավարձի, ապրուստի միջոցի վերաբերյալ հայցերից, ինչպես նաև այն դործերից, վորտեղ կողմերից մեկը հանդիսանում են պետամարմինները:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ).

22. Ժողովրդական դատավորը միանձնաբար քննում է դատական հրամաններ տալու վերաբերյալ և հատուկ դատավարության կարգով քննվող դործերը, բացի կրոնական համոզմունքների հիման վրա ղինվորական ծառայությունից ազատելու վերաբերյալ դործերից (226-230 հոդ.) և նոտարների գործողությունների գեմ տրվող գանգատներից (231-234 հոդ.), վորոնք յենթակա յեն Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիային:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ).

23. Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիան քննում է՝

ա) այն հայցերը, վորոնց գինը յերկու հազար ուրբուլց ավելի չէ.

բ) պետական մարմինների կամ պաշտոնյաների գեմ հարուցված հայցերը՝ ապրիլինի կամ անկանոն վարչական գործողություններով պատճառած վնասների, այլ և ապրիլնորար կամ անկանոն կերպով խլած և ոտարած գույքը վերադարձնելու մասին.

գ) ամբողջ գավառական գործադիր կոմիտեյի կամ քաղաքային խորհրդի (բայց վոչ նրանց բաժինների) գեմ հարուցված հայցերը.

դ) ընկերության պայմանագրերից բղխող հայցերը, բացի պարզ և սահմանափակ ընկերությունների պայմանագրերից բղխող այն հայցերից, վորոնց արժեքը յերկու հազար ուրբուլց ավելի չէ.

ե) հեղինակի իրավունքից բղխող հայցերը.

զ) արդյունաբերական գյուտի, ապրանքային նշանի, արդյունաբերական նշանների (նկարներ, կադապարներ) և ֆիրմայի իրավունքից բղխող հայցերը:

Ծանոթություն. — Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիան Գերագույն Դատարանի նախագահության համաձայնությամբ կարող է առանձին գործեր կամ առանձին կատեգորիայի գործեր հանձնել ժողովրդական դատարանին՝ նկատի ունենալով կողմերի գտնված վայրը և այլ հանգամանքներ:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիս 7-ի վորոշման խմբագրությամբ).

24. Գերագույն Դատարանի հատուկ իրավասության Դատական Կոլլեգիային յենթակա յեն ժողովրդական կոմիտարիատների կամ ժողովրդական կոմիտարիատներին հավասարեցված կենտրոնական հիմնարկությունների գեմ հարուցված հայցերի վերաբերյալ դործերը:

Ծանոթություն. — Գերագույն Դատարանի հատուկ իրավասության Դատական Կոլլեգիան կարող է առանձին գործեր կամ առանձին կատեգորիայի գործեր հանձնել Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիային ի քննություն:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիս 7-ի վորոշման խմբագրությամբ).

25. Հայցերը ներկայացվում են այն դատարանին, վորի շրջանում դատակիրը մշտապես ապրում է կամ մշտական գրադմունք ունի:

Ծանոթություն. — Ապրուստի միջոցի, ամուսնալուծության, ինչպես նաև աշխատավարձի վերաբերյալ հայցերը կարելի չէ ներկայացնել նաև հայցվորի բնակավայրում գործող դատարանին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ).

26. Այն դատակիրի գեմ, վորի բնակատեղին հայտնի չէ, հայցերը հարուցվում են ըստ գույքի գտնված տեղի և կամ մշտական բնակության կամ գրադմունքի վերջին հայտնի տեղի. դատակիր բնակության կամ գրադմունքի վերջին հայտնի տեղը համենայն դեպս ճշտությամբ ստուգված պիտի լինի:

27. Կոլլեկտիվների գեմ հայցերը հարուցվում են ըստ պատասխանատու մարմնի գտնված տեղի (հոդ. 14) կամ տեղական

մարմնի գտնված տեղի, յեթե հայցը ծագել է այդ տեղական մարմնի հետ կնքված գործարքից:

28. Այնպիսի պայմանագրերից ծագող հայցերը, վորոնց մեջ վորոշված է կատարման վայրը, կամ վորոնց կատարումը ըստ իրենց ելուծյան կարող է տեղի ունենալ միայն վորոշ վայրում, կարող են ներկայացվել պայմանագրի կատարման տեղի դատարանին:

29. Շենքերի, հողամասերի, ձեռնարկությունների իրավունքի մասին, գույքը դատական կատարածուի ձեռքով ցուցակադրելուց և վաճառելուց ազատելու մասին, սեփականատիրոջ մահից հետո մնացած գույքի վերաբերյալ հայցերը ներկայացվում են այդ գույքի կամ նրա հիմնական մասի գտնված տեղի դատարանին:

30. Յեթե դործը յենթակա յե մի քանի դատարանի, նրանցից մեկն ընտրելու իրավունքը պատկանում է հայցվորին:

31. Յեթե ժողովրդական դատարանը գործն իր իրավասության յենթակա չի համարում, վերադարձնում է իրեն տված հայցը հարակից թղթերի ու իր վորոշման պատճենի հետ միասին՝ պատշաճ դատարանին ներկայացնելու համար: Իր իրավասության յենթակա չլինելու պատճառով դատարանի կողմից հայցը չընդունելու մասին կայացրած վորոշման դեմ թույլ է տրվում մասնավոր գանդատ տալ ՀՍԽՀ Գերագույն Դատարանին (այս Որենսդրքի 249 հոդ.):

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությամբ):

32. Գերագույն Դատարանը, գործի առանձին հանգամանքներն աչքի առաջ ունենալով, կարող է կողմերից մեկի խնդրքով կամ իր նախաձեռնությամբ վորոշում անել գործը այլ դատարանի հանձնելու մասին:

33. Դատարանների միջև իրավասության մասին վեճ թույլ չի տրվում:

Գ Լ ՈՒ Խ IV.

ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐ

34. Գործը վարելու դատական ծախքերն են. ա) դատական տուրքը, բ) դրոշմատուրքը, գ) դիվանական տուրքը, դ) դատավարության ծախքերը:

35. Տուրաքանչյուր սկզբնական և հակադարձ հայցերից դատական տուրք է գանձվում, յեթե հայցի գինը 25-ից մինչև 50 ուրլի յե—նրա գնի 1 տոկոսը, 50-ից մինչև 500 ուրլի՝ 2 տոկոս և

յեթե 500 ուրլուց ավելի յե՝ 3 տոկոս: Դատարանի վճռի դեմ տրվող յուրաքանչյուր վճարեկ դանդառից դատական տուրք է գանձվում հիշյալ կողարների կիսի չափով, վոր վերցվում է գանդատի մեջ նշանակված գումարից: 25 ուրլուց պակաս գնահատված, այլ և ստացվածային ընույթ չունեցող հայցերը դատական տուրքից ազատվում են:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությամբ):

36. Հայցի գինը վորոշվում է. ա) դրամական գումարներ պահանջելու և գույքի վերաբերյալ հայցերի մեջ ըստ պահանջվող գումարի կամ պահանջվող գույքի արժեքի, վոր սկզբից վորոշում է հայցվորը, բ) մի քանի ինքնուրույն հայցերից բաղկացած հայցերի մեջ՝ ըստ բոլոր պահանջների ընդհանուր գումարի, գ) ժամկետային հատուցումների ու վճարների վերաբերյալ հայցերի մեջ՝ ըստ բոլոր վճարների ու հատուցումների միացյալ գումարի, դ) չքավոր և անաշխատունակ, ինչպես նաև աշխատունակ-գործադուրկ ամուսիններին, ծնողներին և զավակներին ապրուստի միջոց տալու վերաբերյալ հայցերում տվյալ ժամանակամիջոցի համար վորոշած ընդհանուր գումարի համեմատ. անորոշ ժամանակով և ցմահ տրվող վճարների ու հատուցումների վերաբերյալ հայցերում—յերեք տարվա համար, ե) վարձակալական պայմանագրի ուժը կարճացնելու կամ յերկարելու վերաբերյալ հայցերի մեջ՝ պայմանագրի մնացած ժամանակի համար հասանելիք վարձադրամի գումարի համեմատ:

Ծանոթություն.—Դատական տուրքերի վրձարումը հետաձգվում է կամ մասնատվում է ՀՍԽՀ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի 1924 թ. նոյեմբերի 21-ի վորոշման կարգով (Որ. և Կարգ. Ժող 1924 թ. № 14, հոդ. 56):

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ):

37. Հայցի գինը ցույց է տալիս հայցվորը: Յեթե ակներև է ցույց տված գնի անհամապատասխանությունը հայցի առարկայի իրական արժեքին, հայցի գինը վորոշում է դատարանը:

38. Այն հայցերի վերաբերմամբ, վորոնց գնահատությունը դժվար է լինում հայց հարուցելիս, դատական տուրքի չափը նախապես վորոշում է դատարանը, բայց այն՝ 10 ուրլ. պակաս չի կարող լինել. տուրքի պակասը գանձվում է հետո՝ հայցի գնի համեմատ, վոր դատարանը վորոշում է գործը վճռելիս: Մասնավոր դատավարության կարգով քննվող գործերի վերաբերմամբ դա-

տական տուրքը գանձվում է դատարանի հայեցողությամբ, բայց 2 օրերուց վոչ ավելի:

39. Դատապահանջների նվազեցման դեպքում վճարված տուրքը չի վերադարձվում: Հայցը ավելացնելու դեպքում տուրքի պակասորդ գումարը վճարվում է ավելացրած պահանջներ հայտնելու հետ միաժամանակ: Դատարանից և կախված պետական հիմնարկություններից պահանջվող տուրքի գանձումը հետաձգել:

40. Դրոշմատուրքը գանձվում է դրոշմատուրքի կանոնադրության համաձայն:

41. Կողմերի խնդիրքով տրվող բոլոր պատճենների, տեղեկությունների, թերթերի, վկայականների, արձանագրությունների և այլ փաստաթղթերի համար դիմանական տուրք է գանձվում ամեն մի յերեսին 10 կոպեկի չափով: Այն թղթերը, վորոնց համար այդ տուրքը վճարված է, ընդհանուր դիմանական տուրքի յենթակա չեն:

42. Դատարան կանչված վկաներն իրավունք ունեն աշխատավարձ ստանալու իրենց ծառայության կամ աշխատանքի տեղից: Գործից հետ դեցելու համար վարձատրություն ստանալ ցանկացող վկան պետք է այդ մասին հայտնի դատարանին հարցաքննությունից հետո: Յեթե վկան տվյալ դատարանի շրջանից դուրս է ասրում, նրան հատուցվում է նաև ճանապարհածախք:

Ծանոթություն.—Վկաների, փորձագետների և ընթերականների ճանապարհածախքը և որապահիլը վճարելու և փորձագետներին յեզրակացություն տալու համար վարձատրելու կարգը վորոշվում է Արդարադատության Ժողովրդական Կոմիտարիատի հրահանգով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

43. Դատական տուրքը և գործի վերաբերյալ այլ տուրքերն ու ծախքերը չեն գանձվում՝ ա) պետական (վորոնց թվում նաև կոմունալ) հիմնարկություններից ու ձեռնարկություններից, վորոնք պահվում են նախահաշվի կարգով համապետական և տեղական միջոցներով, այլ և կոյուղիների ու աստենիդացիայի, ջուր մատակարարելու, լուսավորության, ախտահանության և այլ կոմունալ ձեռնարկություններից, վորոնք փոխանցված են տնտեսավարական հաշվի, պահվում են բարեկարգության, առողջապահության նպատակով և շահագործվում են կոմունալ տնտեսության մարմինների կողմից անմիջականորեն՝ առանց վարձով տալու: բ) ամեն տեսակ աշխատավարձի և ապրուստի միջոցի վերաբերյալ հայց ներկայացնողներից, գ) այն աշխատավորներն—

րից, վորոնց Ժողովրդական պատվոքը կամ գործը քննող պատարանը տուրք վճարելու բավարար միջոցներ չունեցող են ճանաչել: դ) արհեստակցական միություններից և նրանց կենտրոնական խորհրդից: ե) «Պաշր-Ավիաքիմ» ընկերությունների միությունից և նրա համախմբած ընկերություններից և նրանց տեղական մարմիններից, ինչպես նաև Պաշր-Ավիաքիմին և հիշյալ ընկերություններին ու կազմակերպություններին պատկանող ձեռնարկություններից:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

44. Փորձագետի վարձատրությունը վորոշում է դատարանը նրան կանչելիս:

45. Կողմերի, վկաների, փորձագետների դատակոչի, կոչնագրերի ուղարկելու ծախքերի, փորձագետների վարձատրության, փորձագետների և դատարանի տեղական զննության անթիվ արած ճանապարհածախքի համար անհրաժեշտ գումարները վճարում է առաջուց այն կողմը, վոր խնդրել է դատակոչի կամ տեղական զննության մասին: Յեթե դատակոչը կամ զննության վայրն ուղեվորվելը տեղի յե ունենում դատարանի նախաձեռնությամբ, — փողը վճարում են առաջուց յերկու կողմերն էլ՝ հավասար չափով:

46. Դատական տուրքը, այլ և գործի համար կողմի արած բոլոր մյուս ծախքերը պետք է գանձվեն պատասխանատու կողմից՝ դատարանի վճռով բավարարված հայցերի համեմատական չափով: Դատակիրը ևս իրավունք ունի իր արած ծախքերի հատուցումը պահանջելու՝ հայցի դատարանի կողմից մերժված մասի համեմատական չափով:

Ծանոթություն 1.—Բացի գործի համար վճարած դատական այլ տուրքերից՝ գործը տարած կողմը իրավունք ունի պահանջելու իր փոխանորդին վարձատրելու համար արած ծախքերի հատուցումը, յեթե փոխանորդը գործին մասնակցել է, հայցի այն մասի 5%-ի չափով, վորի նկատմամբ կողմի ոգտին վճիռ է կայացել:

Ծանոթություն 2.—Իր դատավարական իրավունքները ի չարը գործ զնող կողմին դատարանը կարող է բացի դատական ծախքերից նաև տուգանել հոգուտ մյուս կողմի՝ ի հատուցումն նրան պատճառած աշխատանքի ժամանակի կորստի: դատարանին իրավունք է վերապահվում փոխհատուցման այդպիսի վճիռ կայացնել վոչ միայն հոգուտ գործը տարած կողմի, այլ նաև հոգուտ տարված կողմի, յեթե գործի հանգամանքներից պարզվի, վոր գործը տա-

րած կողմը՝ վեճը դատարանում վարել և բացահայտ կերպով իր դատավարական իրավունքները ի չարը դործ դնելու (сутьажничество) յեղանակներով (առանց հակառակ կողմին պատշաճ կարգով տեղեկացնելու դատարան դիմելով, բացահայտ կերպով չափազանցված հայց ներկայացնելով և այլն) :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հունիսի 7-ի վորոշման խմբադրությամբ) :

47. Դատարանի կողմից քաղաքացիական գործերի դատավարության, մասնավորապես վկաների ու փորձագետների դատակոչի և փորձաքննությունների համար կատարված ծախքերը պիտի գանձվեն իբրև պետության հասույթ յուրաքանչյուր կողմից՝ դատական պահանջի այն մասի համեմատական չափով, վորի նըկատմամբ տվյալ կողմի դեմ վճիռ և կայացել :

48. Յեթե դատարանն անկանոն և գնահատել հայցը և սխալ և հաշվել սահմանված տուրքերը, այդպիսի վորոշման դեմ կարելի չե մասնավոր գանդատ տալ (հոդ. 249) :

Գ Լ Ո Ի Խ V.
ՏՈՒԳԱՆՔՆԵՐ

49. Յեթե դատարանի կողմից կանչված վկան չներկայանա այնպիսի պատճառներով, վոր դատարանը հարգելի չի համարի, նա յենթարկվում և տուգանքի՝ առաջին անգամ 1-ից մինչև 10 ռուբլի, ի նկատի ունենալով վկայի նյութական վիճակը, յերկրորդ անգամ՝ հարկադիր կարգով բերել տալու և կրկնակի չափով տուգանքի :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբադրությամբ) :

50. Յեթե վկան վկայություն տալուց հրաժարվի այնպիսի պատճառներով, վոր դատարանը հարգելի չհամարի, յենթարկվում և տուգանքի՝ 5-ից մինչև 25 ռուբլի :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբադրությամբ) :

51. Յեթե գիտակ անձը դատարանին չներկայանա կամ յեղրակացություն տալուց հրաժարվի այնպիսի պատճառներով, վոր դատարանը հարգելի չհամարի, յենթարկվում և տուգանքի 5-ից մինչև 25 ռուբլի :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբադրությամբ) :

52. Գործին չմասնակցող յերրորդ անձինք, յեթե հրաժարվեն իրենց ունեցած փաստաթղթերը դատարանի պահանջով ներկայացնելուց, յենթարկվում են տուգանքի՝ 10-ից մինչև 50 ռուբլի :

Գ Լ Ո Ի Խ VI.

ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

53. Դատավարության մեջ ժամանակամիջոցներ նշանակում և դատարանը այն դեպքերում, յերբ որենքով չեն սահմանված :

54. Որենքով վորոշված կամ դատարանի կողմից նշանակված ժամանակամիջոցները հաշվվում են ամիսներով, շաբաթներով և օրերով :

55. Ամիսներով հաշված ժամանակամիջոցը լրանում և վերջին ամսի համապատասխան թվին : Յեթե ամիսներով հաշվվող ժամանակամիջոցի վերջն ընկնում և այնպիսի ամիս, վորը համապատասխան թիվ չունի, այդ դեպքում ժամանակամիջոցը լրանում և այդ ամսի վերջին օրը :

56. Յեթե ժամանակամիջոցը հաշվվում և շաբաթներով, ժամանակամիջոցը լրանում և վերջին շաբաթի համապատասխան օրը : Յեթե ժամանակամիջոցը հաշվվում և օրերով, ժամանակամիջոցի սկիզբը պետք և հաշվել հաջորդ օրվանից :

57. Յեթե ժամանակամիջոցի վերջը վոչ աշխատանքի օր և ընկնում, ժամանակամիջոցի վերջին օրը համարվում և հաջորդ աշխատանքի օրը :

58. Ժամանակամիջոցի վերջին օրը տևում և մինչև գիշերվա ժամի 12-ը, բայց յեթե այդ ժամանակի ընթացքում կարիք լինի վորևե գործողություն կատարելու դատարանում, վորտեղ պարտավունքներն ավելի վաղ են ավարտվում, այդ դեպքում ժամանակամիջոցը լրանում և այդ պարտավունքները դադարեցնելու վայրկյանին :

59. Ժամանակամիջոցը բաց թողած չի համարվում, յեթե դանդաղ կամ դատարանի պահանջած թուղթը փոստին և հանձնված ժամանակը լրանալուց առաջ :

60. Դատավարության կասեցման հետ միասին կանգ են առնում նրա վերաբերյալ բոլոր ընթացիկ, բայց դեռ չլրացած ժամանակամիջոցները : Ժամանակամիջոցների կասեցումը սկսվում և այն դեպքից, վորի հետևանքով դադարեցված և յեղել դատավարությունը :

61. Ինչպես որենքով սահմանված, այնպես և դատարանի նշանակած ժամանակամիջոցները կարող են յերկարացվել թե շահագրգռված կողմի խնդիրքով և թե դատարանի նախաձեռնությամբ :

4036
609
38944

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հունիսի 7-ի վորոշման խրատագրությամբ) .

62. Դատարանը կարող է վերականգնել որենքով սահմանված կամ դատարանի կողմից նշանակված ժամանակամիջոցը՝ բաց թողած կողմի համար, յեթե բաց թողնելու պատճառները հարգելի համարի:

63. Բաց թողած ժամանակամիջոցը վերականգնելու հարցը, կողմերին կանչելով, լուծում է այն դատարանը, վորտեղ պիտի կատարվի ժամանակամիջոցը բաց թողած գործողությունը, կամ վորին թուղթը պիտի տրվեր:

64. Ժամանակամիջոցը վերականգնելու մասին խնդիր տալու հետ միաժամանակ պետք է կատարվի այն գործողությունը, կամ տրվի այն թուղթը, վորոնց վերաբերմամբ միջնորդություն է հարուցվում:

65. Այն թղթերը, վորոնք տրվում են սահմանված ժամանակամիջոցը լրանալուց հետո, թողնվում են ատանց քննության:

Գ Լ ՈՒ Խ VII.

ԴԱՏԱԿՈՉ ՅԵՎ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՅԼ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

66. Դատարանի ծանուցագիրը հանձնվում է կամ փոստի միջոցով պատվիրված ծրարով՝ հետագարձ ստացագրով կամ դատական ցրիչների միջոցով այնտեղ, վորտեղ դրանք կան, կամ համապատասխան գյուղխորհուրդների միջոցով: Գյուղական վայրերում փոստային կապ չլինելու դեպքերում ծանուցագրերը կողմերին հանձնելու համար ուղարկվում են գյուղխորհուրդներին միջնորդի միջոցով, կամ այդ անհնարին լինելու դեպքում տրվում են հայցվորին՝ մյուս կողմին հանձնելու համար:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հունիսի 7-ի վորոշման խրատագրությամբ) .

67. Դատարանի բոլոր հաղորդակցությունը Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության սահմաններից դուրս գտնվող անձանց ու հիմնարկությունների հետ տեղի յե ունենում Արտաքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիտարիատի միջոցով:

68. Դատարանի կոչնագրերը պիտի պարունակեն. —ա) դատարանի անունը, բ) նիստի տեղի ու ժամանակի, այլև կողմերի ու այն գործի մասնանշումը, վորի համար դատակոչը տեղի յե ունենում, գ) ատաջարկություն գործի վերաբերյալ բոլոր ապացույցները ներկայացնելու մասին և դ) դատարանին չներկայանալու հետևանքների մատնանշումը:

69. Դատարանի կոչնագրերն ու ծանուցումները կանչվողներին հանձնվում են անձամբ: Հանձնելու թվականը նշանակվում է հանձնվող ծանուցման՝ դատարանին վերադարձվելիք կարոնի վրա:

70. Յեթե կոչնագիրը տեղ հասցնող պաշտոնյան չկարողանա տեսնել դատարան կանչվողին, կոչնագիրը նա հանձնում է ընտանիքի նրա հետ միասին ապրող անդամներից մեկին, այն տան կամ հիմնարկության վարչությանը, վորտեղ ծանուցումն ստացող անձը մշտապես ապրում է կամ մշտական զբաղմունք ունի:

71. Յեթե այն անձը, վորին դատարանի ծանուցումը պիտի հանձնվի, հրաժարվի այն ընդունելուց, տեղ հասցնողն այդ մասին հիշատակություն է անում կարոնի վրա:

72. Դատակրի իսկական բնակատեղին հայտնի չլինելու դեպքում, դատարանը գործը լուծում է, յերբ դատարանում ստացվում է կոչնագրի պատճենը՝ դատակրի բնակության վերջին հայտնի տեղի անային վարչության մակագրությամբ այն մասին, թե նա (տնային վարչությունը) կոչնագիրն ստացել է:

73. Դատարանի ծանուցումը համապատասխան անձին ուղարկվում է կողմի ցույց տված հասցեով:

74. Կողմերը իրենք են պարտավոր տեղեկություն տալու դատարանին, յեթե գործի ընթացքում իրենց հասցեն փոխել են: Յեթե այդպիսի տեղեկություն չի տրված, կոչնագիրն ուղարկվում է դատարանին հայտնի վերջին հասցեով, վորով կոչնագրերը հանձնվել են, և հասցված է համարվում, նույնիսկ յեթե հասցեներն այլևս այն հասցեով ապրելիս չլինի:

Մ Ա Ս Ն Յ Ե Ր Կ Ր ՈՐ Դ

ՀԱՅՑԵՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գ Լ ՈՒ Խ VIII.

ՀԱՅՑ ՆԵՐԿԱՑԱՑՆԵԼԸ

75. Դատարանը քաղաքացիական գործի քննությանը ձեռնարկում է գրավոր դիմումի հիման վրա. բերանացի դիմում թույլ է տրվում միայն ժողովրդական դատարանում վարվող գործերի նկատմամբ:

76. Հայցի վերաբերյալ դիմումը պիտի պարունակի.

ա) հայցվորի, այսինքն՝ հայց ներկայացնող անձի ճիշտ անունը, տղ և նրա փոխանորդին, յեթե վերջինն է հայցագիր տվողը:

բ) դատակրի, ախարնքն՝ հայցի վերաբերմամբ պատասխանելու կանչվող անձի ճիշտ անունը:

գ) հայցվորի և նրա փոխանորդի ու դատակրի մշտական բնակավայրի կամ մշտական զբաղմունքի վայրի ճիշտ մատնանշումը:

դ) հայցի հիմք ծառայող հանգամանքները և հայցը հաստատող ապացույցները:

ե) հայցվորի պահանջը և հայցի գինը:

Ծանոթութուն 1. Այս հոդվածում «անձ» տեղով հասկացվում են թե ֆիզիկական և թե իրավական անձինք:

Ծանոթութուն 2. Փոխանորդի տված հայցի վերաբերյալ դիմումներին կցվում է փոխանորդագիր կամ լիազորագիր (հոդ. 17.):

77. Բերանացի դիմումը ժողովրդական դատավորը կամ նրա հանձնարարությունով քարտուղարը մտցնում է արձանագրություն մեջ և կարգում է հայցվորին: Արձանագրությունը ստորագրում են դատավորը ու դիմում տվողը:

78. Գերագույն Դատարանում քննվելիք գործերի վերաբերյալ հայցերը ու բոլոր փաստաթղթերը ներկայացվում են՝ հակառակ կողմից մասնակցողների թվով պատճենների հետ միասին, վոր վավերացնում է ինքը կողմը: Այդ պատճենները դատարանը հանձնում է հակառակ կողմին առաջին կոչնագրի հետ միասին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրություն):

79. Գործի վերաբերմամբ ներկայացված իսկական փաստաթուղթը կարելի չէ հետ վերցնել, գործի մեջ թողնելով պատճենը, վոր պետք է վավերացրած լինի ներկայացնող կողմը: Այսպիսի դեպքում հայցի հիմք ծառայող փաստաթղթի իսկականի վրա պետք է մակագրություն արվի այն մասին, թե նրա հիման վրա հայցի գործ է սկսված, իսկ փաստաթուղթը գործն ավարտվելուց հետո ստացվելու դեպքում՝ նաև այն մասին, թե գործի վերաբերմամբ ինչ վճիռ է կայացել:

80. Ժողդատավորը կարող է հայցվորի խնդրքով կամ իր նախաձեռնությամբ միանձնաբար կանչել կողմերին նրանց մասնավոր միջնորդությունները լսելու և վորոշումների կարգով բավարարելու կամ մերժելու այդ միջնորդությունները, նշանակել փորձաքննություն թե կողմերի խնդրքով և թե նախաձեռնությամբ, պահանջել կողմերից ներկայացնել ապացույցներ և դրավոր առարկություններ և կատարել ստուգողական այլ գործողություններ, ի հարկին հարցաքննելով այդ առթիվ վկաներին: Գործը նախապատրաստելու վերաբերյալ հարցերի մասին դատա-

վորի կայացրած բոլոր մասնավոր վորոշումները մասնավոր կարգով գանդատարկման յենթակա չեն: (ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ):

81. Հայցի վերաբերյալ դիմումը մնում է առանց ընթացքի, յեթե պահանջված չեն 76 և 78 հոդ. պահանջները, և յեթե նրանց համար դատական տուրք և դրոշմատուրք չի վճարված, վորի մասին դատարանը տեղեկացնում է հայցվորին և ժամանակ է տալիս նրան թերությունները լրացնելու համար: Յեթե հայցի վերաբերյալ դիմումի թերությունները մատնանշված ժամանակին լրացրած չլինեն, դիմումը համարվում է չտված:

Ծանոթութուն. — Հայցի վերաբերյալ հակադարձ դիմումի բոլոր թերությունները պետք է լրացրած լինեն վոր ուշ քան գործը լսելու համար նշանակված օրը: Հակառակ դեպքում ներկայացրած հակադարձ հայցը տվյալ դատավարություն ընթացքում քննություն չի առնվում:

Գ Լ Ո Խ Խ IX.

ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

82. Գործի ամբողջ ընթացքում, քանի դեռ վճիռ չի կայացել, հայցվորը կարող է խնդրել, վոր իր հայցն ապահովվի:

Ծանոթութուն 1. — Պետական ամեն կարգի հիմնարկությունների ու ձեռնարկությունների դեմ ներկայացված հայցերն ապահովության յենթակա չեն, բացի այն դեպքերից, յերբ ներկայացված հայցերը բղխում են պետական կապիտալի բացառիկ կամ գերակշիռ մասնակցությամբ գործող վարկային հիմնարկությունների գործառնություններից, ինչպես նաև այն դեպքերում, յերբ հայցերը ներկայացվում են վարկային-կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից նրանց գործառնություններից բղխող պահանջների վերաբերմամբ:

Ծանոթութուն 2. — Ապրուստի միջոցի և աշխատավարձի գործերի վերաբերմամբ դատարանը պարտավոր է հայցագիրն ընդունելիս քննության առնել հայցն ապահովելու հարցը՝ անկախ այդ մասին հարուցած միջնորդությունից:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ):

83. Հայցի ապահովումը թույլ է արվում. ա) յերբ հայցը ներկայացրած փաստաթղթերով բավականաչափ հիմնավորված

և յերևում, բ) յերբ հայցի ապահովման համար միջոցներ ձեռք չառնելը հայցվորի համար անհնարին կարող է դարձնել բավարարութիւն ստանալը, կամ յերբ նույն այդ պահանջի բնույթն աշնպես է, վոր հապաղումը կըթվարացնի կամ անկարելի կդարձնի վճռի կատարումը:

84. Դատարանը ապահովումը թույլ տալով, կարող է պահանջել հայցվորից, վոր նա յեւ իր կողմից ապահովի դատակրին հնարավոր վնասներէից:

85. Դատարանը կարող է ապահովել կամ ամբողջ հայցը, կամ միայն նրա այն մասերը, վոր ինքը բավականաչափ հիմնով վորովամ կհամարի:

86. Հայցերն ապահովելու վերաբերյալ խնդիրքները լուծում է ժողովրդական դատավորը կամ գործը քննող դատարանը միևնույն օրը, առանց հակառակ կողմին կանչելու:

87. Հայցը ապահովվում է դատակրին պատկանող՝ իր կամ կողմնակի անձանց մոտ յեղամ գույքի վրա արգելք դնելով:

88. Պետական հիմնարկութեան կամ պետական ձեռնարկութեան կողմից մասնավոր ձեռնարկութեան դեմ հարուցված հայցը ապահովելիս դատարանը կարող է թույլ տալ, վոր հայցվորը իր ներկայացուցիչը նշանակի ձեռնարկութեան կանոնավոր ընթացքի վրա հսկելու համար:

89. Դատարանը՝ կողմերից մեկի խնդիրքով և հակառակ կողմի առարկութեանը նկատի առնելով, կարող է ապահովութեան մի ձևը մի այլ ձևով փոխարինել, այլև ապահովութեան մի քանի ձև թույլ տալ այն պայմանով, վոր նրանց ընդհանուր դուժարը հայցի գումարից ավելի չլինի: Դրամական հայցի ապահովութեան դեպքում դատակրը դատարանի թույլ տված ապահովութեան փոխարեն կարող է իրեն ավանդ՝ դատարան մուծել հայցի գումարը:

90. Հայցերի ապահովութեան վերաբերյալ վորոշումներն ի կատար են ածվում դատական վճիռների կատարման համար սահմանված կարգով:

91. Հայցերի ապահովութեան գործերի վերաբերմամբ դատարանի կայացրած վորոշումների դեմ կարելի չէ դանդառ տալ մասնավոր կարգով (հոդ. 249): Եթե վորոշումը կայացվել է դանդառավորի բացակայութեամբ, այդ դեպքում 249 հոդ. նախատեսված պայմանաթամի ընթացքը սկսվում է դատական կատարածուի ծանուցագիրն ստանալու օրից:

Ծանոթութիւն.— Գանդատ տալը գործի հետագա քննութեանն արգելք չի հանդիսանում:

92. Գանդատ տալը չի կասեցնում ապահովութեան մասին կայացրած վորոշումն ի կատար ածելը: Ապահովութեան համար ձեռք առած միջոցը վերացնելու մասին կայացրած հետագա վորոշման դեմ հայցվորի տված դանդառ կասեցնում է այդ վորոշման կատարումը:

93. Այն դատակիրը, վորի ոգտին վճովամ է գործը, կարող է հայցվորից պահանջել հայցի ապահովութեամբ իրեն պատճառած վնասները:

Գ Լ ՈՒ Խ X.

ԳՈՐԾԻ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

94. Գործի դատաքննութեանը կատարվում է դռնաց և բերանացի:

95. Յեթե ըստ գործի հանգամանքների՝ դռնաց դատաքննութեանը ցանկալի չլինի հանրային շահի պաշտպանութեան տեսակետից, այլև յեթե գործի հանգամանքները կողմերից մեկի խնդրով կյանքն են շոշափում, դատարանը իր նախաձեռնութեամբ կամ կողմերի խնդիրքով կարող է վորոշել գործը կամ նրա վորոշմասերը քննել դռնփակ նիստում:

96. Գործը դռնփակ նիստում լսելու դեպքում դատարանը թույլ է տալիս նիստին ներկա լինել միայն կողմերին և նրանց փոխանորդներին, վկաներին ու փորձագետներին: Դատարանի վճիռը համենայն դեպս հայտարարվում է դռնաց:

97. Գործի քննութեանն սկսելիս դատարանը պարզում է, թե դատարան կանչվածներից ո՛վ է յեկել, և ի՞նչ տեղեկութեաններ կան մնացածների չգալու պատճառների մասին:

98. Այն կողմերի չգալը, վորոնց կոչնագիր հանձնված լինելը դատարանին հայտնի չէ, գործի քննութեան ու վճռահատութեանն արգելք չի հանդիսանում:

99. Յեթե դատարանը չեկամ կողմի անձամբ բացատրութեան տալն անհրաժեշտ է համարում, հետաձգում է դատաքննութեանը: Հայցվորին կամ դատակրին անձամբ բացատրութեաններ տալու համար դատարան կանչելը թույլ է տրվում և այն դեպքում, յերբ գործին մասնակցում է նրանց փոխանորդը:

100. Յերբ կողմը յերկրորդ անգամն է կանչվում՝ բացատրութեան տալու անհրաժեշտութեանն իրեն մատնանչելով, և չի ներկայանում առանց հարգելի պատճառների, գործը վճովում է յեղամ ավյալների հիման վրա:

Ծանոթութիւն.— Յեթե կողմերը յերկրորդ անգամն են կանչվում և չեն ներկայանում, և գործը վճուելու համար

ավյալներ չկան, դատարանը կարող է կարճել գործը: Այս կարգով գործը կարճվելու դեպքում չափազանցված կողմը հետագայում նորից կարող է դիմել դատական պաշտպանութան, ընդհանուր կարգով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հունիսի 7-ի վորոչման խմբագրությամբ):

101. Չքաղութի և անաշխատունակ ամուսնու և զավակների համար ապրուստ (ալիմենտ) պահանջելու և աշխատավարձի վերաբերյալ գործերի առթիվ դատարանը կարող է վորոչում անել դատակրին բերել տալու մասին միայն այն դեպքում, յեթե դատարանը նրա անձամբ ներկայանալը անհրաժեշտ համարի նաև յերկրորդ անգամ համապատասխան նախադրուշացմամբ կանչելուց հետո:

102. Մինչև գործը ըստ ելության քննելը կողմերը կարող են հայտարարություններ անել գործը ավյալ դատարանում կամ դատարանի ավյալ կազմով քննելու անկարելիության մասին:

103. Դատարանը կարող է վորոչել գործը հանձնել այլ դատարանի կամ այլ հիմնարկության հետևյալ դեպքերում. ա) յեթե դատարանը գտնում է, վոր ավյալ հայցը գործի հանգամանքներին նայելով՝ ավելի մեծ հարմարությամբ կարող է վճռվել գլխավոր ստուգողական գործողությունները կատարելու վայրում կամ առհասարակ այլ դատարանում և վոր հայցվորի ընտրած դատարանում (հոդ. 30), բ) յեթե բավարարելի համարվի բնակատեղին անհայտ յեղած (հոդ. 26) դատակրի խնդիրը՝ գործը իր իսկական բնակության վայրը տեղափոխելու մասին, գ) յեթե ժողովրդական դատավորին հեռացնելուց հետո (հոդ. 104) նրան ավյալ դատարանում փոխարինելը գծավարության հանդիպի, դ) յեթե դատարանը գործն այլ հիմնարկության (Իրավարար Հանձնաժողով և այլն) իրավասությանը յենթակա համարի:

104. Յեթե դատավորը կամ ժողովրդական ատենակալը չափազանցված է գործի յեղով կամ վորոչ հարաբերություններ ունի կողմերի հետ, հեռացվում է գործի քննությանը մասնակցելուց թե կողմերի և թե իր սեփական հայտարարության հիման վրա, վոր դատավորը կամ ատենակալը պարտավոր է անել դատարանին նույն իսկ կողմերի հայտարարությունը չլինելու դեպքում:

105. Գործի դատաքննությունն ըստ ելության սկսվում է նրանով, վոր դատարանը առաջարկում է կողմերին բացատրություններ տալ՝ հիշատակելով իրենց գործին կցած բոլոր ապացույցները:

106. Գործի դատաքննությունը սկսվելուց հետո կողմերի նոր ապացույցներ ներկայացնելը թույլ է տրվում միայն այն դեպքում, յերբ դատարանը հարգելի յե համարում ապացույցները ժամանակին չներկայացնելու պատճառները:

107. Գործը հետաձգելիս դատարանը նշանակում է ապացույցները ներկայացնելու կամ ստուգելու համար ժամանակ, այլև, յեթե այդ հնարավոր է, — նիստի որը:

108. Դատարանը գործը բավականաչափ պարզված համարելով, դադարեցնում է դատախոսությունը և ձեռնարկում է վրձնահատության:

Գ Լ Ո Ի Ն XI.

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

109. Յուրաքանչյուր նիստի և նիստից դուրս կատարված յուրաքանչյուր առանձին դատական գործողության մասին կազմվում է արձանագրություն:

110. Արձանագրության մեջ մատնանշված պիտի լինի նիստի կամ գործողության տեղն ու ժամանակը, դատարանի կազմը, յեկած կողմերը, գործին մասնակցող անձանց, վկաների և գլխավոր անձանց բացատրությունների և հայտարարությունների ելությունը, գործին մասնակցող անձանց մասնավոր խնդիրքները, նրանց դեմ արված առարկությունները և դատարանի վորոչումները, ներկայացրած ապացույցներն ու փաստաթղթերը:

111. Արձանագրությունները կազմվում են նույն նիստում կամ առանձին գործողություն կատարելիս՝ նիստից դուրս. արձանագրություններն ստորագրում են վկաները և գլխավոր անձինք՝ միայն այն մասերը, վոր իրենց են վերաբերում, իսկ հետո կողմերն ու դատարանը:

112. Գործին մասնակցող անձանց թույլ է տրվում նայել արձանագրությունը, վորի հաստատությունից հետո վոր ուշ քան յերեք որվա ընթացքում նրանք կարող են ներկայացնել իրենց նկատողությունները արձանագրության առթիվ: Նախագահից և կախված արձանագրության մասին արված այս կամ այն նկատողության առթիվ նրա մեջ պատշաճ փոփոխություններ մտցնելը:

Գ Լ Ո Ի Ն XII.

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՍԵՅՈՒՄԸ

113. Դատարանը պարտավոր է կասեցնելու դատավարությունը՝ ա) կողմերից մեկի մասվան դեպքում, բ) կողմերից

մեկի վրա խնամակալութուն կարգելու կամ դատա-
րանում հայց հարուցելու և պատասխանելու իրավունքի այլ
սահմանափակման անհրաժեշտության դեպքում, գ) գործի մեջ
կողմ հանդիսացող իրավական անձի գոյությունը պարզելու
դեպքերում, դ) կողմի՝ կարմիր բանակի գործող մասը կանչ-
վելու դեպքում, ե) յերբ տվյալ գործը չի կարող վճռվել մի այլ
գործ վճռելուց առաջ, վորը քննվելու չի քաղաքացիական, քրեա-
կան կամ վարչական կարգով:

(ՀՍՍՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմ-
րագրությամբ).

114. Դատարանը բացի հիշյալ դեպքերից՝ կարող է կասեցնել
դատավարությունը. ա) կողմերի փոխադարձ համաձայնու-
թյամբ, բ) կողմերից մեկի կարմիր Բանակ կամ այլ ձևի պար-
տադիր պարհակ կատարելու համար կանչվելու դեպքում:

115. 113 հոդ. «ա», «բ» և «գ» կետերով նախատեսված դեպ-
քերում դատավարությունը կասեցվում է, մինչև դուրս մնացած
կողմի իրավահաջորդը կամ որինական ներկայացուցիչը գործի
մեջ մտնի կամ հակառակ կողմը նրանց գործի մեջ քաշի:

116. 113 հոդ. «ա», «բ» և «գ», 114 հոդ. «ա» կետերում մատ-
նանշված պատճառներով կասեցրած գործերի համար վաղեմու-
թյան ժամանակամիջոցի ընթացքը (Քաղաքացիական Որենսդր. 51 հոդ.) սկսվում է դատավարությունը կասեցնելու օրից, իսկ 113
հոդ. «գ» և 114 հոդ. «բ» կետերում նախատեսված դեպքերում՝
կողմի՝ կարմիր Բանակի գործող մասից դուրս գալու կամ պար-
տադիր զինվորական ծառայությունն ավարտելու օրից:

(ՀՍՍՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմ-
րագրությամբ).

117. Դատավարությունը վերսկսվելու դեպքում դատարանը
կողմերին կանչում է ընդհանուր հիմունքներով:

Գ Լ Ո Ի Խ XIII.

ԱՊԱՅՈՒՅՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

118. Յուրաքանչյուր կողմ պարտավոր է ապացուցելու այն
հանգամանքները, վորոնց վրա նա հիմնում է իր պահանջներն ու
ստարկությունները: Ապացուցները ներկայացնում են կողմերը,
բայց դատարանը ևս կարող է իր նախաձեռնությամբ ապացույց-
ներ հավաքել: Յեթե ներկայացրած ապացույցները բավական չը-
լինին, դատարանը կարող է կողմերին ստաջարկել ներկայացնել
լրացուցիչ ապացույցներ:

119. Կողմերի ներկայացրած այս կամ այն ապացույցները
թույլ տալը կախված է նրանից, թե դատարանը գործի համար այդ
ապացույցներն եական է համարում, թե՞ վոչ:

120. Դատարանն է վորոշում, թե կարելի՞ չէ, արդյոք, վորոշ
հանգամանք ապացույցների կարոտ չհամարել:

121. Դատարանը իր նախաձեռնությամբ կամ կողմերի խրն-
դիրքով կարող է ներկայացրած ապացույցների ստուգման անհրա-
ժեշտ գործողություններ կատարել՝ տեղնուտեղը զննելով, զիտակ
անձինք (փորձագետներ) կանչելով, վկաներ կանչելով ու հար-
ցաքննելով և փաստաթղթերն ստուգելով:

122. Կողմերին ապացույցների ստուգման մասին տեղեկու-
թյուն է տրվում նաև այն դեպքում, յերբ այդ կատարվում է դա-
տական նիստի վայրից դուրս: Յեթե գործողությունը կատարվում
է տվյալ դատարանի շրջանում, կողմերը կանչվում են սովորական
կարգով:

Գ Լ Ո Ի Խ XIV.

ԱՊԱՅՈՒՅՑՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

123. Այն անձինք, վորոնք հիմք ունեն վախենալու, թե իրենց
համար անհրաժեշտ ապացույցներ ներկայացնելը հետագայում
անկարելի կամ խիստ դժվար կլինի, կարող են խնդրել դատարա-
նից ապահովել այդ ապացույցները:

Յեթե զեռ՝ չի հարուցված այն հայցը, վորի համար այդ ա-
պացույցները կարող են կարևոր լինել, ապացույցների ապահո-
վումը կատարվում է նոտարական գրասենյակում Պետական Նո-
տարխատի Կանոնադրության կանոնների համաձայն:

(ՀՍՍՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
րագրությամբ).

124. Ապացույցների ապահովության վերաբերյալ խնդրերը
քննում է այն մշտական ժողովրդական դատավորը, վորի շրջա-
նում տեղի պիտի ունենան ապացույցների ապահովման վերաբե-
րյալ գործողությունները:

125. Ապացույցների ապահովության մասին տրվող խնդրերը
պիտի պարունակի. 1) պահանջվող ապացույցների եյությունն ու
ձևը, 2) այն հանգամանքների մատնանշումը, վորոնք պիտի հաս-
տատվեն այդ ապացույցներով, և 3) ապացույցների ապահովում
խնդրելու հիմքը:

126. Հանվում է:

(ՀՍՍՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշումը).

127. Դատարանն ապացույցների ապահովութիւնը թույլ տալու մասին վորոշում անելիս ցույց է տալիս նրա մեջ ապահովման կարգն ու յեղանակը: Ժողովրդական դատավորի՝ ապացույցների ապահովումը թույլ տալու վերաբերյալ վորոշումների դեմ մասնավոր դանդառ տալ չի կարելի:

Գ Լ Ո Ի Խ XV.

ԱՊՍՅՈՒՅՅՆԵՐԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

I. Վ Կ Ա Յ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

128. Վկայութիւնները թույլ են տրվում բոլոր դեպքերում, բացի այն դեպքերից, յերբ որենքը վորոշ գործողութիւնների ու հարաբերութիւնների համար պարտադիր գրավոր ձև է սահմանում:

129. Վոչ վոք դատարանում վկա լինելուց հրաժարվելու իրավունք չունի, բացի այն դեպքերից, յերբ պահանջվող փաստերը հաղորդելը զուգորդված է պետական կամ ծառայութեան դադարների խախտման հետ:

130. Յեթե կողմը հայտնում է, վոր վկան չահագրգռված է գործի յեղքով, կամ յեթե վորոշ հարաբերութիւններ կան վկայի և կողմի միջև, դատարանը կարող է թույլ չտալ այդպիսի վկայի հարցաքննութիւնը:

131. Վկա առաջարկող կողմը պարտավոր է մատնանշելու այն հանգամանքները, վոր այդ վկան պիտի հաստատի, և հայտնել նրա անունը, ազգանունը ու բնակավայրը:

132. Դատարանը վկաներին հարցաքննում է, նախազգուշացնելով այն պատասխանատվութեան մասին, վոր ընկնում է նրանց վրա սուտ ցուցմունքների համար՝ Քրեական Որենագրքի 119 հոդ. համաձայն:

(ՀՍՍՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

133. Ամեն մի վկա հարցաքննվում է առանձին:

134. Գործի քննութեան ժամանակ չեն կարող նիստի դահլիճում ներկա լինել դեռ ցուցմունքներ չտված վկաները:

135. Վկաներին հարցաքննելու հերթը վորոշում է դատարանի նախագահը:

136. Ամեն մի հարցաքննված վկա մինչև բոլոր վկաների հարցաքննութիւնը վերջանալը պիտի մնա դատարանի նիստում, յեթե դատարանը թույլ չտա նրան ավելի շուտ հեռանալ:

137. Վկան կարող է յերկրորդ անգամ հարցաքննվել նույն

կամ հետագա նիստում իր դիմումի հիման վրա, կողմերի խնդրքով կամ դատարանի նախաձեռնութեամբ:

138. Դատարանը վկաներին կարող է յերես առ յերես բերել նրանց վկայութիւնների մեջ յեղած հակասութիւնները պարզելու համար:

139. Գործը քննող դատարանի շրջանից դուրս մշտական բնակութիւն ունեցող վկաներին հարցաքննում է նրանց բնակութեան շրջանի դատարանը, բայց յեթե նրանք ներկայանան գործը քննող դատարանին, թույլ է տրվում նրանց այնտեղ հարցաքննել:

II. ԳՐԱՎՈՐ ԱՊԱՅՈՒՅՅՆԵՐ

140. Գրավոր ապացույցները, այն է՝ ամեն տեսակ գրավոր ակտեր, փաստաթղթեր, գործաթղթի և մասնավոր բնույթ ունեցող գրադրութիւն դատարանին ներկայացնում են կողմերն իրենք, կամ կարող է պահանջել դատարանը:

141. Այն կողմը, վոր դատարանի միջոցով մյուս կողմից կամ գործին չմասնակցող անձերից փաստաթուղթ ներկայացնել է պահանջում, պետք է մանրամասն վորոշել իր պահանջած փաստաթուղթը և ցույց տա, թե ինչ հիմք ունի յենթադրելու, վոր փաստաթուղթը հակառակ կողմի կամ այն անձանց ձեռքին է, և այն հանգամանքները, վորոնք կարող են այդ փաստաթղթով հաստատվել:

142. Պետական հիմնարկութիւններից ու մասնավոր անձերից դատարանի պահանջած փաստաթղթերը ուղարկվում են անմիջապէս դատարանին: Դատարանը կողմերին կարող է վկայական տալ պետական հիմնարկութիւններից ու մասնավոր անձերից փաստաթղթեր, պատճեններ և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ ստանալու համար՝ դատարանին ներկայացնելու նպատակով:

143. Նախորդ հոգւածում հիշատակված հիմնարկութիւններն ու անձինք, յեթե չեն կարող դատարանի սահմանած ժամանակամիջոցում պահանջված փաստաթուղթեր ներկայացնել, պարտավոր են այդ մասին տեղեկութիւն տալ դատարանին, մատնանշելով պատճառը: Պատճառը հարգելի չլինելու, այլ և տեղեկութիւն չտալու դեպքում դատարանը կարող է տուգանել այս Որենագրքի 52 հոդ. համաձայն:

144. Յեթե դատարանին փաստաթղթեր ներկայացնելը դժվար լինի, որինակ՝ նրանց բազմաթիւ լինելու կամ դատարանի համար նրանց միայն մի մասի նշանակութիւն ունենալու պատճառով, դատարանը կարող է պահանջել պատշաճ կարգով վավերա-

127. Դատարանն ապացույցների ապահովութիւնը թույլ տալու մասին վորոշում անելիս ցույց է տալիս նրա մեջ ապահովման կարգն ու յեղանակը: Ժողովրդական դատավորի՝ ապացույցների ապահովումը թույլ տալու վերաբերյալ վորոշումների դեմ մասնավոր դանդաղ տալ չի կարելի:

Գ Լ Ո Ի Խ XV.

ԱՊՍՅՈՒՅՅՆԵՐԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

I. Վ Կ Ա Յ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

128. Վկայութիւնները թույլ են տրվում բոլոր դեպքերում, բացի այն դեպքերից, յերբ որենքը վորոշ գործողութիւնների ու հարաբերութիւնների համար պարտադիր գրավոր ձև է սահմանում:

129. Վոչ վոր դատարանում վկա լինելուց հրաժարվելու իրավունք չունի, բացի այն դեպքերից, յերբ պահանջվող փաստերը հաղորդելը զուգորդված է պետական կամ ծառայութեան դադարների քննարկի խախտման հետ:

130. Յեթե կողմը հայտնում է, վոր վկան չահագրգռված է գործի յեւթով, կամ յեթե վորոշ հարաբերութիւններ կան վկայի և կողմի միջև, դատարանը կարող է թույլ չտալ այդպիսի վկայի հարցաքննութիւնը:

131. Վկա առաջարկող կողմը պարտավոր է մատնանշելու այն հանգամանքները, վոր այդ վկան պիտի հաստատի, և հայտնել նրա անունը, ազգանունը ու բնակավայրը:

132. Դատարանը վկաներին հարցաքննում է, նախադրուշացներով այն պատասխանատվութեան մասին, վոր ընկնում է նրանց վրա սուտ ցուցմունքների համար՝ Քրեական Որենսգրքի 119 հոդ. համաձայն:

(ՀՍԽՀ Կենսագործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

133. Ամեն մի վկա հարցաքննվում է առանձին:

134. Գործի քննութեան ժամանակ չեն կարող նիստի դահլիշում ներկա լինել դեռ ցուցմունքներ չտված վկաները:

135. Վկաներին հարցաքննելու հերթը վորոշում է դատարանի նախագահը:

136. Ամեն մի հարցաքննված վկա մինչև բոլոր վկաների հարցաքննութիւնը վերջանալը պիտի մնա դատարանի նիստում, յեթե դատարանը թույլ չտա նրան ավելի շուտ հեռանալ:

137. Վկան կարող է յերկրորդ անգամ հարցաքննվել նույն

կամ հետագա նիստում իր դիմումի հիման վրա, կողմերի խնդիրքով կամ դատարանի նախաձեռնութեամբ:

138. Դատարանը վկաներին կարող է յերես առ յերես բերել նրանց վկայութիւնների մեջ յեղած հակասութիւնները պարզելու համար:

139. Գործը քննող դատարանի շրջանից դուրս մշտական բնակութիւն ունեցող վկաներին հարցաքննում է նրանց բնակութեան շրջանի դատարանը, բայց յեթե նրանք ներկայանան գործը քննող դատարանին, թույլ է տրվում նրանց այնտեղ հարցաքննել:

II. ԳՐԱՎՈՐ ԱՊՍՅՈՒՅՅՆԵՐ

140. Գրավոր ապացույցները, այն է՝ ամեն տեսակ գրավոր ակտեր, փաստաթղթեր, գործաթղթի և մասնավոր բնույթ ունեցող գրադրութիւն դատարանին ներկայացնում են կողմերն իրենք, կամ կարող է պահանջել դատարանը:

141. Այն կողմը, վոր դատարանի միջոցով մյուս կողմից կամ գործին չմասնակցող անձերից փաստաթուղթ ներկայացնել է պահանջում, պետք է մանրամասն վորոշե իր պահանջած փաստաթուղթը և ցույց տա, թե ինչ հիմք ունի յենթադրելու, վոր փաստաթուղթը հակառակ կողմի կամ այն անձանց ձեռքին է, և այն հանգամանքները, վորոնք կարող են այդ փաստաթղթով հաստատվել:

142. Պետական հիմնարկութիւններից ու մասնավոր անձերից դատարանի պահանջած փաստաթղթերը ուղարկվում են անմիջապէս դատարանին: Դատարանը կողմերին կարող է վկայական տալ պետական հիմնարկութիւններից ու մասնավոր անձերից փաստաթղթեր, պատճեններ և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ ստանալու համար՝ դատարանին ներկայացնելու նպատակով:

143. Նախորդ հոդվածում հիշատակված հիմնարկութիւններն ու անձինք, յեթե չեն կարող դատարանի սահմանած ժամանակամիջոցում պահանջված փաստաթուղթեր ներկայացնել, պարտավոր են այդ մասին տեղեկութիւն տալ դատարանին, մատնանշելով պատճառը: Պատճառը հարգելի չլինելու, այլ և տեղեկութիւն չտալու դեպքում դատարանը կարող է տուգանել այս Որենսգրքի 52 հոդ. համաձայն:

144. Յեթե դատարանին փաստաթղթեր ներկայացնելը դժվար լինի, որինակ՝ նրանց բազմաթիվ լինելու կամ դատարանի համար նրանց միայն մի մասի նշանակութիւն ունենալու պատճառով, դատարանը կարող է պահանջել պատշաճ կարգով վավերա-

ցրած քաղվածքներ, կամ փաստաթղթերի քննութիւնը կատարել տեղնուտեղը:

145. Յեթե փաստաթղթերը ներկայացրած են վոչ դատաքննութեան լեզվով, պետք է ներկայացվի նաև նրանց պատշաճ թարգմանութիւնը:

146. Գրավոր ապացույցների դեմ կարելի չէ առարկել, բացի որեւորով հատկապես մատնանշված դեպքերից:

147. Փաստաթղթերն ընդունվում են իբրև ապացույց նաև այն դեպքում, յերբ նրանք կազմված են գրոշմատուրքի կանոնները զանց աւնելով, բայց դատարանն այդպիսի փաստաթուղթ բաժանալիս անհապաղ վորոշում է անում գրոշմատուրքի կանոնադրութիւնը խախտողներից բոլոր աուրքերն ու տուգանքները գանձելու մասին: Այս վորոշման դեմ կարելի չէ զանգատ տալ մասնավոր կարգով (հոդ. 249):

Մանրութիւն.— Առանց գրոշմատուրքը վճարելու ներկայացրած փաստաթուղթը հետ չի տրվում առանց գրոշմատուրքը վճարելու:

148. Յեթե հակառակ կողմը հայտնում է, թե դործի համար ներկայացրած փաստաթուղթը կեղծ է, փաստաթուղթ ներկայացնող կողմը կարող է հրաժարվել այն վորպես դործի ապացույց ոգտագործելուց և խնդրել դատարանից շարունակել դործի քննութիւնն այլ ապացույցների հիման վրա:

149. Յեթե փաստաթուղթը, վորի մասին կասկած է հայտնված (հոդ. 148), ներկայացնող կողմի պահանջով թողնվում է դործի մեջ վորպես ապացույց, փաստաթղթի կեղծ լինելու մասին հայտնող կողմը դատարանի սահմանած ժամանակի ընթացքում պարտավոր է փաստաթղթի կեղծ լինելու ապացույցներ ներկայացնել:

150. Փաստաթուղթը կեղծ հայտարարելու դեպքում քաղաքացիական դործը քննող դատարանը փաստաթղթի իսկական լինելը ստուգում է հետևյալ յեղանակներից մեկնումեկով. ա) փաստաթուղթը զննելով և այլ փաստաթղթերի հետ համեմատելով, բ) հարցաքննելով այն վկաներին, վորոնք մատնանշված են փաստաթղթի մեջ, կամ վորոնց կողմերն են հիշատակում, այլև—դատարանի նախաձեռնութեամբ կանչվածներին, գ) բաղդատելով կասկածելի հայտարարված փաստաթղթի ձեռագիրը և նրա վրա յեղած ստորագրութիւնը նույն անձի այլ անվիճելի փաստաթղթերի վրա յեղած ստորագրութիւն հետ, դ) վործաքննութեան յենթարկելով:

151. Յեթե դատարանը համոզվում է, վոր փաստաթուղթը կեղծ է, հանում է ապացույցների շարքից և դործ է հարուցանում քրեական կարգով:

Գ Լ Ո Ի Խ XVI.

ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

152. Գործի դատաքննութեան ժամանակ մատնագիրտական տեղեկութիւններ պահանջող հարցեր ծագելու դեպքում նրանց պարզարանութեան համար դատարանը կարող է նշանակել վործադեաներ:

153. Կողմերը կարող են մերժել վործաքննութեան համար հրավիրվող անձանց նույն հիմունքներով, ինչպես և վկաներին:

154. Փորձագետներ նշանակելու վորոշման մեջ պետք է ցույց տրվի, թե ինչ հանգտմանքների համար է պահանջվում նրանց յեղբակացութիւնը:

155. Փորձագետներն իրենց յեղբակացութիւնները տալիս են գրավոր կամ բերանացի, դատարանի հայեցողութեամբ: Բերանացի յեղբակացութիւնները մուծվում են արձանագրութեան մեջ և ստորագրվում վորձագետի կողմից: Գրավոր յեղբակացութիւն տալու դեպքում վորձագետներին դատարանը կարող է պարտավորեցնել բերանացի պարզարանել իրենց յեղբակացութիւնը:

156. Փորձագետներն իրենց հետաքրքրող հանգամանքները պարզելու համար կարող են հարցեր տալ վկաներին և մատնակցել տեղնուտեղը կատարվող զննութեան և ապացույցների ստուգման:

157. Փորձագետների յեղբակացութեան մեջ բոլոր հետեւութիւնները պետք է հիմնավորված լինեն:

158. Փորձագետների հետազոտութիւնը լրացնելու և յեղբակացութիւնը պարզաբանելու անհրաժեշտութեան, այլ և մի քանի վորձագետների յեղբակացութիւնների հակասական լինելու դեպքում դատարանը կարող է նրանցից լրացուցիչ բացատրութիւն պահանջել կամ ուրիշ վորձագետներ նշանակել:

159. Փորձաքննութիւնը կատարվում է դատարանում կամ դատարանից դուրս, յեթե այդ պահանջում է հետազոտութեան ընույթը, կամ յեթե դժվար է հետազոտելի առարկան դատարան բերել:

160. Տեղնուտեղը զննութիւն կատարում է դատարանը տմբողջ կազմով կամ դատական նիստին նախապահողը:

161. Տեղնուտեղը կատարվող զննութեան ներկա լինելու համար կոչնողիր ստացած կողմերի չգալը չի կասեցնում զննութիւնը կատարելը:

162. Տեղնուտեղը կատարվող զննութեան և այդ զննութեան ժամանակ տեղի ունեցած գործողութեանները մասին արձանագրութեան և կազմվում, վոր ստորագրում են բոլոր զննութեան մասնակցողները: Արձանագրութեանը ցուցակի հետ միասին կրցվում են զննութեան ժամանակ կազմված կամ համեմատված բոլոր հաշվապահները, զծաղրերը, նկարները և այլն:

Գ Լ Ո Խ Խ XVII.

ԽԻ ՔԱՆԻ ՀԱՅՅՎՈՐՆԵՐԻ ԿԱՄ ԴԱՏԱԿԻՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ՅԵՐ-
ՐՈՐԴ ԱՆՁԱՆՅ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՅԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

163. Հայց կարող է հարուցվել մի քանի պահանջատերերի կողմից, կամ մի քանի դատակիրների դեմ միատեղ:

164. Հայցվորներից կամ դատակիրներից յուրաքանչյուրը դատավարութեան մեջ հակառակ կողմի նկատմամբ հանդես է գալիս ինքնուրունաբար, և դատակիրներից մեկի գործողութեանները դատավարութեան ժամանակ մնացյալներին վոչ հոգուտ և վոչ ի վնաս չեն ծառայում, բացի այն հայցերից, վորոնք բղխում են համապարտ պարտավորութեաններից:

165. Դատակիրները գործի վարումը կարող են հանձնել իրենցից մեկին, յեթե նույնիսկ նա առհասարակ ուրիշի գործ վարելու իրավունք չունենա:

166. Յեթե գործի դատավարութեան ընթացքում պարզվի, վոր հայց ներկայացնողն այն անձը չի, վոր տվյալ հայցը ներկայացնելու իրավունք ունի, կամ հայցը հարուցված է վոչ այն անձի դեմ, վոր պատասխան է տալիս այդ հայցի դիմաց, այդ դեպքում դատարանը կողմերի միջնորդութեամբ կամ իր նախաձեռնութեամբ առանց գործը կարճելու կարող է թույլ տալ, վոր գործից դուրս յեկող հայցվորին կամ դատակիրին փոխարինեն պատշաճ հայցվորը կամ դատակիրը:

(ՀԱՅԷ ԿԵՆՏՐԱԼԻՆԻ 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

167. Հայցվորն ու դատակիրը կարող են իրենց կողմը քաշել յերրորդ անձանց, յեթե գործի լուծումը կարող է վերջինների համար իրավունքներ ու պարտավորութեաններ ստեղծել կողմերից մեկի նկատմամբ:

168. Յերրորդ անձինք կարող են գործին միջամտել իբրև հայցվորի կամ դատակրի կողմնակից, յեթե գործի վերաբերյալ վճիռը նրանց համար կարող է իրավունքներ ու պարտականութեաններ ստեղծել կողմերից մեկի նկատմամբ:

169. Վիճելի առարկայի վերաբերմամբ ինքնուրույն իրա-

վունք ունեցող յերրորդ անձինք գործին միջամտում են հայց ներկայացնելով դատ վարող կողմերից մեկին կամ յերկուսին ել ընդհանուր հիմունքներով:

170. Յերրորդ անձանց գործի մեջ քաշելու մասին կողմերի տված խնդիրների և յերրորդ անձանց վարպետ հայցվորի կամ դատակրի կողմնակից գործին միջամտելու վերաբերյալ դիմումների մեջ ճշտութեամբ պիտի մատնանշված լինին այն հիմունքները, վորոնցով յերրորդ անձինք պիտի կանչվեն կամ իրավունք ստանան գործին մասնակցելու:

171. Յերրորդ անձանց կողմերին ինքնուրույն հայց ներկայացնելը, այլ և յերրորդ անձանց կանչելն ու դատավարութեան շրջանում դանդաղ գործին միջամտելը թույլ է տրվում դատավարութեան ամբողջ ընթացքում մինչև գործի վերաբերյալ վճռահատութեանը:

172. Յեթե գործի դատավարութեան ընթացքում յերևան գա, վոր նրա յեկող շահագրգռված է վորևէ պետական հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան, վոր գործին չի մասնակցում, դատարանը պարտավոր է դատավարութեան մեջ գանվող գործի մասին տեղեկացնել պետական հիմնարկութեանը կամ ձեռնարկութեանը, այլ և դատախազութեանը:

173. Յեթե դատարանում քննվում են մի քանի գործ, վորոնց միևնույն անձինք են մասնակցում իբրև հայցվորի կամ դատակրի կողմնակիցներ, դատարանը կարող է այդ գործերի դատաքննութեանները միացնել և վորոշել այդ գործերը քննել միասին:

Գ Լ Ո Խ Խ XVIII.

ՎՃՌԱՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

174. Վճիռը կայացվում է ձայների մեծամասնութեամբ: Դատավորներից վոչ վոք ձեռնպահ մնալու իրավունք չունի: Յուրաքանչյուր դատավոր կարող է գործին կցել իր առանձին կարծիքը:

175. Կայացած վճիռը գրվում է և ստորագրվում բոլոր դատավորների կողմից:

176. Կայացած վճիռը պիտի պարունակի. ա) վճռահատութեան ժամանակը, բ) դատարանի կազմը և դատավորների անունը, գ) վեճի առարկան, դ) վճռի հիմունքը և այն որևէքները, վորոնցով դատարանը ղեկավարվել է, ե) գործի վերաբերյալ վճռի բովանդակութեանը և նրա կատարման կարգը, զ) վճռի դեմ գանդատ տալու կարգը, բ) դատական ծախքերի բաշխումը:

Ծանոթութիւն.—Յերբ դատակիրը հանձն է առնում և ընդունում է հայցի հիմքն ու չափը, դատարանը կարող է պատճառաբանված վճիռ հայացնել, այլ սահմանափակվել միայն համառոտ բանաձևով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

177. Բացառիկ դեպքերում, յեթե գործի բարդության պատճառով պատճառաբանված վճիռ կողմէլը յերկար ժամանակ կամ նախապատրաստութիւն է պահանջում, դատարանը նույն նիստում դոնբաց հայտարարում է միայն բանաձևը, հետաձգելով պատճառաբանված վճռի հայտարարումը յերեք որից վոչ ավելի ժամանակով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

178. Դատարանի կայացրած վճիռը դոնբաց է հայտարարվում: Յեթե դատարանի անդամներից վորեւե մեկը չնախատեսված հանգամանքների շնորհիվ չի կարող վճիռը ստորագրել, այդ մասին հիշատակութիւն է արվում նախագահի ստորագրությամբ:

179. Յեթե դատական պահանջների չափը հիմնված չէ կողմերի վաղորդ կայացած համաձայնության վրա կամ վորոշված չէ որինական կարգով (մուրհակ, պայմանագիր, սակացույցներ և այլն), այդպիսի դեպքում դատարանը գործի վերաբերմամբ վորոշում անելիս կարող է դուրս դալ հայցվորի ներկայացրած պահանջների սահմաններից, նկատի ունենալով դատարանում պարզված հանգամանքները:

180. Յեթե դատարանը վճիռ է կայացնում, վոր գույքը հանձնվի բնական վիճակում, կամ վորոշ գործողութիւններ կատարվեն, այդ դեպքում դատարանը հենց նույն վճռի մեջ մատնանշում է վճռի կատարման ժամանակը:

181. Վճռահատութիւնից հետո կողմերից յուրաքանչյուրը յոթ որվա ընթացքում կարող է խնդրել, վոր դատարանը լրացուցիչ վճիռ կայացնի՝ ա) յեթե վորեւե դատապահանջի վերաբերմամբ, վորի համար կողմերը ապացույցներ են ներկայացրած յեղել և բացատրութիւն տվել, դատարանը վճիռ չի կայացրել, բ) յեթե դատարանը իրավունքի հարցը լուծել է, բայց չի վորոշել այն վճռված պահանջի կամ առարկայի ճիշտ չափը, վոր պիտի գանձվի կամ հանձնվի: Բոլոր մատնանշված դեպքերում դատարանը կանչում է կողմերին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

182. Դատարանը վճիռ կայացնելիս և վճռի կատարման կարգը վորոշելիս կարող է նրա կատարումը հետաձգել կամ մի քանի նվազի բաժանել, աչքի առաջ ունենալով կողմերի նյութական վիճակը կամ գործի այլ հանգամանքները:

183. Յեթե վճիռը կայացել է հոգուտ կամ ընդգեմ մի քանի դատակիրների, դատարանը մատնանշում է, թե ինչ չափով է վերաբերում վճիռը նրանցից յուրաքանչյուրին, և թե համապարտ է արդյոք պատասխանատվութիւնը կամ համապահանջ է գանձումը:

184. Վճիռները կայացնում են միայն այն նիստին մատնակցող դատավորները, վորանց ավարտվել է գործի դատաքննութիւնը:

185. Վճիռների պարզաբանութիւնն ու մեկնաբանութիւնը վերաբերում է գործը վճռող դատարանին. վճիռները մեկնաբանելու համար խնդիր տալը վոչ մի պայմանաժամով չի սահմանափակված, յեթե վճիռը դեռ ի կատար չի անված կամ իր ուժը չի կորցրել՝ յեւամյա վաղեմութիւնը լրանալու հետեանքով: Այդ կարգի միջնորդութիւնները դատարանը լսում է՝ կողմերին կանչելով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

Գ Լ Ո Ի Ն XIX.

ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

186. Դատարանի վճիռը պետք է ի կատար անվի վճռաբեկ գանդատ տալու պայմանաժամը լրանալուց հետո կամ, յեթե վրճառաբեկ գանդատ է տրվում, վճիռը վճռաբեկ ատյանի կողմից հաստատվելուց հետո, բացի 187 և 187-ա հոդվածներում մատնանշված դեպքերից:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

187. Անհապաղ ի կատար պիտի անվեն այն վճիռները, վորոնք վերաբերում են՝ ա) աշխատավարձին և ապրուստի միջոցին, բ) փաստաթղթերի վրա հիմնված այն հայցերին, վորոնց վերաբերմամբ թույլ է տրվում դատական հրամանների կամ նոտարական գրասենյակների կատարողական մակագրութիւնների կիրարկուելու, գ) գործի դատաքննության ժամանակ դատակրի ընդութիւն, դ) գործի դատաքննության ժամանակ դատակրի ընդութիւն, հ) հայցերին—ամբողջովին կամ նրանց այն մասին, վորը հանած հայցերին—ամբողջովին կամ նրանց այն մասին: (ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբադրությամբ):

187-ա. Բացի սրանից դատարանը հայցվորի խնդրքով կարող է թույլ տալ այն վճիռներն անհապաղ կատարումը՝

ա) վորոնք հիմնված են նոտարական կարգով վավերացրած կամ չվավերացրած, բայց դատավորի ընդունած փաստաթղթերի վրա, յեթե միայն վավերացման պարտադիր լինելը սահմանված չէ որենքով՝ հակառակ պարագայում փաստաթղթերի անվավեր լինելու պայմանով։

բ) վորոնք վերաբերում են վարձակալության պայմանաժամը լրանալու պատճառով բնակարաններ դատարկելու պահանջներին, որենքներում հատկապես մատնանշված դեպքերում։

գ) վորոնց կատարման հապաղումից, դործի առանձին հանգամանքների շնորհիվ, կարող է խոչոր և անուղղելի վնաս առաջանալ դանձման համար, կամ կատարումը կարող է անհնարին դառնալ։

Այս հոդվածում թված դեպքերում դատարանը կարող է հատուկ վորոշումով պահանջել հայցվորից ապահովել հետագործ պահանջը վճիռը բեկանելու դեպքում։

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ)։

187-բ. Թույլ չի տրվում պետական մարմինների դեմ կայացրած վճիռների անհապաղ կատարումը բացի այն վճիռներից, վորոնք վերաբերում են աշխատավարձին, բողոքարկված մուրհակներից բղխող պահանջներին, վարկային հիմնարկների պահանջներին և վարկային-կոոպերատիվ կազմակերպություններին հասանելիք պարտքի հատուցմանը։

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ)։

187-գ. Այն վճիռը, վոր անհապաղ կատարման յենթակա չէ, հայցվորի խնդրքով կարելի չէ ապահովել այս Որենսգրքի 85-90 հոդվածների կարգով։

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ)։

187-դ. Անհապաղ կատարումը թույլ տալու կամ մերժելու վորոշման դեմ կարելի չէ դանդառ տալ Քաղաքացիական Դատավարության Որենսգրքի 249 հոդ. կարգով։

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ)։

188. Դատարանի վճիռը կամ կողմի խնդրքով հայցը ապահովելու մասին արած վորոշումը ի կատար ածելու համար դատարանը կատարողական թերթ է տալիս։

189. Յեթե կայացած վճռի համաձայն մի քանի տեղում գտնվող դույք պիտի հանձնվի, կամ յեթե վճիռը կայացել է հոգուտ մի քանի հայցվորներին, կամ ընդդեմ մի քանի դատակիրների, այդպիսի դեպքերում դատարանը հայցվորներին խնդրքով կարող է մի քանի կատարողական թերթ տալ՝ ճշտորեն վորոշելով վճռի այն մասը, վոր տվյալ թերթով պետք է կատարվի։

190. Վճիռ կայացնող դատարանը կորցրած կատարողական թերթի իսկականի փոխարեն կարող է տալ նրա կրկնակը. կրկնակ տալու վերաբերյալ խնդրքը քննվում է կողմերին կանչելով։

Մ Ա Ս Ն Յ Ե Ր Ր Ո Ր Դ

ՀԱՏՈՒԿ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գ Լ Ո Ի Խ XX.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

191. Հատուկ դատավարության յենթակա յեն այն դործերը, վորոնք վերաբերում են ա) մեռածներից հետո մնացած գույքին (198 հոդ.), բ) միջնորդագրերին և միջնորդ դատարանների վրձիռներին, գ) պարտավորությունների առարկաները (ավանդ) դատարանին հանձնելուն, դ) ակտերի վերաբերյալ դատական հրամաններ տալուն, ե) ամուսնությունը լուծելուն, զ) կրոնական համոզմունքների պատճառով զինվորական ծառայությունից ազատելուն, ը) նոտարների գործողությունների դեմ տրվող դանդառներին, թ) չքավորության մասին վկայականներ տալու խընդիրներին և ժ) կորցրած վոչ-անվանական փաստաթղթերի վերաբերյալ իրավունքները վերականգնելու դործերին (կոչի դատավարություն)։

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ)։

192. Հատուկ դատավարության յենթակա դործերը ժողովրդական դատավորը քննում է միանձնաբար դոնաբաց դատական նիստերում, ստուգելով ապացույցները և կարիք յեղած դեպքերում դատարան կանչելով շահագրգռված անձանց, բացի այս Որենսգրքի XXVI և XXVII գլուխներով նախատեսված դործերից։

193. Յեթե դործի քննության ժամանակ շահագրգռված անձը վեճ հարուցանի, դատավորը կարող է հատուկ դատավարությունը կարճել, հնարավորություն տալով կողմերին դործ սկսելու հայցի ընդհանուր կարգով։

Գ Լ Ո Խ Խ XXI.

ԴԱՏԱՐԱՆԻ՝ ՄԵՌԱԾՆԵՐԻՅ ՀԵՏՈ ՄՆԱՅԱԾ ԳՈՒՅՔԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

194. Յեթե դատավորը անհրաժեշտ է համարում մեռածից հետո մնացած գույքը պահպանող նշանակել, այդպիսի պահպանող նշանակում է նախապատվության կարգով՝ ներկա գտնվող ժառանգներից:

195. Հարկ յեղած դեպքում ժողովրդական դատավորը կարգադրություն է անում մեռածից հետո մնացած գույքից գումարներ տալու մասին հետևյալ ծախքերը հոգալու համար—ա) թաղման, բ) մեռածի հաշվին ապրող անձանց ապրուստի, գ) մեռածի վճարելիք աշխատավարձը հատուցելու, դ) գույքը պահպանելու և ե) կառավարելու:

196. Հանվում է.

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշումը).

197. Հանվում է.

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշումը).

198. Ժառանգատուից պահանջ ունեցող անձինք իրավունք ունեն դիմելու ժողովրդական դատարանին, վորի շրջանում ժառանգությունը բացվել է, և խնդրելու, վոր միջոցներ ձեռք առնվեն իրենց պահանջների բավարարումն ապահովելու համար:

Գ Լ Ո Խ Խ XXII.

ՄԻՋՆՈՐԴԱԳՐԵՐԻ ՅԵՎ ՄԻՋՆՈՐԴ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

199. Կողմերի համաձայնությունը՝ քաղաքացիական իրավունքի վերաբերյալ իրենց վեճը միջնորդ դատարանի միջոցով քննելու մասին (միջնորդագիր) պետք է վավերացվի նոտարական կարգով:

Ծանոթութուն. — Միջնորդ դատարանում գործերը քննելու կարգը վորոշվում է միջնորդ դատարանի կանոնադրությամբ (հավելված 1—XXII գլխի):

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությամբ).

200. Միջնորդ դատարաններում քննվող գործերի համար դատական տուրքերը պանձվում են կիսով չափ՝ միջնորդագիրը նոտարական կարգով վավերացնելիս:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությամբ).

201. Միջնորդ դատարանի ամբողջ գործը ավարտվելուց հետո ներկայացվում է պահելու համար այն ժողովրդական դատարանին, վորի շրջանում միջնորդ դատարանը գործել է: Յեթե պետք լինի վճիռն ի կատար ածել հարկադրական կարգով, ժողովրդական դատավորը կատարողական թերթ է տալիս այս մրենագրի XIX գլխում սահմանված կանոնների համաձայն:

202. Կատարողական թերթ տալիս ժողովրդական դատավորը հավաստիանում է, վոր վճիռը կայացված է միջնորդ դատարանների համար սահմանված կանոնների համեմատ և առհասարակ չի հակասում որևէ բան:

203. Յեթե ժողովրդական դատավորը մերժի կատարողական թերթ տալ, այդ մասին կարելի չէ մասնավոր դանդատ տալ Գերագույն Դատարանին (հոդ. 249):

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությամբ).

Գ Լ Ո Խ Խ XXIII.

ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ
ՀԱՆՁՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ (ԱՎԱՆԴ)

204. Դատարանին իբրև ավանդ կարելի չէ տալ դրամ, արժեթղթեր և թանգարժեք իրեր, բայց վոչ անմիջապես ժողովրդական դատարանին, այլ Ֆինանսական բաժնին, վորից ստացած անդորրագիրը ներկայացվում է ժողովրդական դատարան:

205. Ֆինանսական բաժնի անդորրագիրը հանձնվում է կատարման տեղի ժողովրդական դատարանին բերանացի կամ գրավոր հայտարարության հետ, վորի մեջ հիշատակված պիտի լինի. ա) հանձնողի անունն ու հասցեն. բ) այն անձի անունն ու վերջին հայտնի հասցեն, վորի համար ավանդը հանձնվում է. գ) ավանդի հիմքն ու հաշիվը. դ) պարտավորությունն անմիջապես կատարելու անկարելիության պատճառները: Միաժամանակ հատուցվում են այն տուրքերը, վորոնք անհրաժեշտ են պարտավորողը կանչելու համար:

206. Ժողովրդական դատավորը, առանց ավանդի հիմունքն ստուգելու, իրեն ներկայացրած գրավոր պարտավորության վրա մակագրություն է անում տեղի ունեցած ավանդատվության մասին՝ մասնաշեղծ չլինելու ժամանակը և ապա՝ հանձնված ավանդի մասին հայտնում է այն անձին, վորի համար ավանդը դրված է, դատաւիրներին կանչելու համար սահմանված կարգով:

207. Ժողովրդական դատավորը ավանդը ըստ պատկանելության հանձնելու հարցը վճռում է այն անձի ներկայանալուց հետո, վորին պիտի այն հանձնվի, և ավանդն ստանալու իրավունքը հաստատող փաստաթուղթ ներկայացնելուց հետո:

208. Ստացողի ինքնությունը և պատշաճ փաստաթղթերը ստուգելուց հետո ժողովրդական դատավորը վորոշում է անում ավանդը հանձնելու մասին:

Ծանոթություն.— Ֆինանսական բաժինը ավանդը հանձնելիս ներկայացրած փաստաթղթի վրա այդ մասին մակագրություն է անում:

209. Ավանդ մուծելու կանոնավորության դեմ յեղած առարկությունները կամ ավանդն ընդունելուց հրաժարվելը կարող են քննվել միայն հայցի ընդհանուր կարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ XXIV.

ԱԿՏԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԱՏԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

210. Դատական հրամանները կիրարկվում են դրամի գանձումների կամ թե դույզ վերադարձնելու կամ փոխանցելու պահանջների վերաբերմամբ, վորոնք հիմնված են՝

ա) այն փաստաթղթերի վրա, վորոնցով հաստատվում է, վոր ամեն տեսակ վարկային-կոոպերատիվ ընկերություններից ստացված փոխառվությունների վճարաժամը անց են կացրել պարտապանները և նրանց յերաշխավորները, այն պայմանով, վոր համապատասխան վարկային-կոոպերատիվի վարչությունը, ի լրումն պարտքի խսկական փաստաթղթի ու նրա պատճենի, վորը պետք է վավերացված լինի վարչության կողմից, ներկայացնի նաև իր վորոշման պատճենը՝ պահանջը դատական հրամանի կարգով գանձել տալու մասին, մատնանշելով պարտապանից և յերաշխավորներից գանձվելիք գումարի չափը:

բ) այն փաստաթղթերի վրա, վորոնցով հաստատվում է, վոր արհեստագործական կոոպերատիվ ընկերությունների (արտելների) անդամները անց են կացրել նրանց ապառիկ վաճառված արհեստի գործիքների և արտադրության համար նրանց տրված նյութերի վճարաժամը, այն պայմանով, վոր համապատասխան արհեստագործական կոոպերատիվի վարչությունը ներկայացնի՝

1) պարտքի վերաբերյալ խսկական պայմանագիրը կամ համապատասխան փաստաթուղթ իր պատճենի հետ, վորը պետք է վավերացված լինի վարչության կողմից:

2) պարտապանի անձնական հաշվի քաղվածքը և

3) վարչության վորոշման պատճենը՝ պահանջը դատական հրամանի կարգով գանձել տալու մասին, մատնանշելով պարտապանից գանձվելիք գումարի չափը:

գ) այն փաստաթղթերի վրա, վորոնցով հաստատվում է, վոր գյուղատնտեսական կոոպերատիվ ընկերությունների կողմից մաս-մաս վճարելու պայմանով վաճառված սերմացուի, անասունների, նյութերի, գյուղատնտեսական մեքենաների, գործիքների և գյուղատնտեսական այլ ինվենտարի վճարումների պայմանաժամերն անց են կացրել պարտապանները, այն պայմանով, վոր համապատասխան գյուղատնտեսական կոոպերատիվի վարչությունը ներկայացնի՝

1) պարտքի վերաբերյալ խսկական պայմանագիրը և նրա պատճենը, վորը պետք է վավերացված լինի վարչության կողմից:

2) պարտապանի անձնական հաշվի քաղվածքը և

3) վարչության վորոշման պատճենը՝ պահանջը դատական հրամանի կարգով գանձել տալու մասին, մատնանշելով պարտապանից գանձվելիք գումարի չափը:

դ) այն փաստաթղթերի վրա, վորոնցով հաստատվում է, վոր պետական ձեռնարկությունից, սպառողական ընկերությունից կամ սպառողական ընկերությունների միությունից պարտապանի ստացած անհատական ապրանքային վարկի վճարաժամը անց են կացրել, այն պայմանով, վոր սպառողական ընկերության կամ միության վարչությունը ներկայացնի՝

1) պարտքի վերաբերյալ խսկական պայմանագիրը կամ համապատասխան փաստաթուղթ իր պատճենի հետ, վորը պետք է վավերացված լինի վարչության կողմից:

2) պարտապանի անձնական հաշվի քաղվածքը և

3) վարչության վորոշման պատճենը՝ պահանջը դատական հրամանի կարգով գանձել տալու մասին, մատնանշելով պարտապանից գանձվելիք գումարի չափը:

Ծանոթություն.— Այս հոդվածի «բ» կետի ուժը չի տարածվում այն պարտքերի վրա, վորոնք առաջացել են արհեստագործական-կոոպերատիվ ընկերությունների անդամներին ապառիկ վաճառված արհեստի գործիքներից ու արտադրական նյութերից, յեթե նրանք տրված են յեղել մինչև 1928 թ. հուլիսի 7-ը:

Այս հոդվածի «գ» կետի ուժը չի տարածվում այն ապրանքային վարկից առաջացած պարտքերի վրա, վորը

տրվել և նախքան ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի և Ժողովում խորհի 1926 թ. փետրվարի 23-ի՝ «Սպառողական ընկերութուններին և նրանց միություններին սպրանքային փարկից առաջացած պարտքերը անվիճելի կարգով դանձելու իրավունք վերապահելու մասին» վորոշումը հրատարակվելը. (Որ. Ժող. 1926 թ. № 3, հոդ. 25):

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հոկտեմբերի 3-ի վորոշման խմբագրությամբ):

211. Գատական հրամաններ չեն տրվում՝

1) յեթե պահանջն արվում է պետական հիմնարկությունից կամ ձեռնարկությունից բացի այն դեպքերից, յերբ նրանցից արվող պահանջը հիմնված է ամեն տեսակ այնպիսի պարտավորագրերի վրա, վորոնցից յերևում է, վոր պարտապաններն ու նրանց յերաջևավորները անց են կացրել վարկային-կոոպերատիվ կազմակերպություններից ստացած փոխառությունների վճարածամբ:

2) յեթե պահանջի պայմանաժամը լրանալու օրից 2 ամսից ավելի յե անցել:

3) յեթե խնդրատուի պահանջ ներկայացնելու իրավունքները հաստատելու համար անհրաժեշտ են լրացուցիչ ապացույցներ:

4) յեթե պարտապանի պատասխանատվությունը չի յերևում ներկայացրած փաստաթղթի բնագրից:

5) յեթե այն պարտավորության կատարումը, վորի վրա հիմնված է պահանջը, նույն փաստաթղթի մեջ այնպիսի պարտադաներով է պայմանավորված, վորոնց տեղի ունենալը պետք է նախօրոք ապացուցված լինի:

Ծանոթություն.—Պետական բանկի գործառնություններից բղխող հայցերի վերաբերյալ գատական հրամանները տրվում են այն դեպքերում, յերբ այդ նախատեսված է Պետական Բանկի կանոնադրությամբ:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրությամբ):

212. Գանձման վերաբերյալ գիմումի հետ ներկայացվում են՝ ա) այն իսկական փաստաթղթերը, վորոնց հիման վրա ներկայացվում է պահանջը, գիմողի ստորագրությամբ վավերացրած պատճենների հետ միասին. բ) սահմանված գատական տուրքերն ու ծախքերը:

Ծանոթություն.—Գատական տուրքերը վճարվում են հայցի բնդհանուր կարգի համար սահմանված տուրքերի մի քառորդ մասի չափով՝ գատական հրաման տալու վերաբերյալ խնդրի մեջ մատնանշված դումարից:

213. Գատական հրաման տալու խնդիրները, վորքան էլ լինի գանձելիք գումարը, ներկայացվում են պարտապանի բնակության կամ պահանջվող գույքի գտնված տեղի ժողովրդական գատավորին:

214. Իսկական ակտը գատական հրամանի հետ միասին վերադարձվում է պահանջատիրոջը, իսկ նրա պատճենը թողնվում է ժողովրդական գատարանի գործերում:

215. Գատական հրամանը պիտի պարունակի. 1) այն համարը, վորով խնդիրը նշանակված է ժողովրդական գատարանի գործի մեջ. 2) հրաման կայացնելու տարին, ամիսն ու ամսագործի մեջ. 3) հրամանը կայացնող գատարանն ու նրա գտնված տեղը. 4) պահանջատիրոջ և գատակրի անունն ու բնակության տեղը. 5) փաստաթղթերի ճիշտ անունն ու վորոշումը (նրանց կազմելու տեղն ու ժամանակը, վավերացնող հիմնարկության անունը, վավերացման ամսաթիվն ու համարը). 6) այն ժամանակամիջոցները, վորոնց համար կատարվում է գանձումը՝ ըստ վորոշյալ ջոցները, վորոնց համար մաս-մաս գանձելիս. 7) գանձելիք գումարը կամ առարկաները. 8) գատակրի վճարելիք գատական ծախքերը. 9) հասանելի տոկոսները և 10) ժողովրդական գատավորի ու քարտուղարի ստորագրությունը և գատարանի կնիքը:

216. Գատական հրաման տալը մերժելու դեպքում ժողովրդական գատավորը խնդրատուին վերադարձնում է բոլոր ներկայացրած փաստաթղթերը:

217. Գատական հրամանը կատարողական թերթի ուժ ունի:

218. Գատական կատարածուն կատարված գանձումների մասին մակագրություն է անում նույն ակտի վրա, և, յեթե կատարված գանձումով լիովին չիջուցվում է փաստաթղթի մեջ յեղած պարտավորությունը, իսկական փաստաթուղթը տրվում է պարտապանին:

219. Գատական հրամանի դեմ կարելի յե գանդատ տալ Գերագույն Գատարանին՝ վճարելիության բնդհանուր կարգով: Գանդատ տալու պայմանաժամը սկսվում է պարտապանի՝ կատարման մասին ծանուցագիր ստանալու պահից, իսկ պահանջատիրոջ համար՝ գատական հրաման տալու մերժման պահից:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությամբ):

Գ Լ Ո Խ Խ XXV.

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

220. Ամուսնությունը լուծելու վերաբերյալ դիմումները կարող են տրվել դիմում տվողի բնակության վայրի ժողովրդական դատարանին (Ամուսնության, բնաանիքի և խնամակալության օրենսգրքի 20 հոդ.) :

(ՀՄԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբագրությամբ) .

221. Կողմերին կանչելը տեղի յե ունենում հայցվորին ու դատակրին կանչելու համար սահմանված ընդհանուր կարգով, իսկ յեթե դիմողին մյուս կողմի բնակության տեղը հայտնի չէ, դատարանում հայտարարություն և կախ տրվում այն մասին, թե գործը լավելու յե մի ամսից հետո: Կողմերի դատարանին չներկայանալը չի կասեցնում գործի ունկնդրությունը:

222. Դիմում տվողը կամ դատարանին ամուսնության փառաթողթ և ներկայացնում կամ ստորագրություն և տալիս, վոր ամուսնացած և պատասխանողի հետ:

223. Ամուսինների համաձայնությունն այն մասին, թե նրանցից ում մոտ և զավակներից վորն և մնում դատարարակության համար, և նրանցից ո՛վ և ի՛նչ չափով պիտի հոգա զավակների ապրուստի և դատարարակության ծախքերը, այլև կարիքավոր անաչխատունակ և աչխատունակ, բայց գործազուրկ ամուսնու ապրուստի միջոցի չափի մասին. դատավորը մուծում և դատական նիստի արձանագրության մեջ: Այդ համաձայնությունը պիտի ի կատար ածվի վորպես դատական վճիռ, վորը սակայն չի զրկում ամուսիններից ու զավակներից յուրաքանչյուրին հետագայում հայցի ընդհանուր կարգով իրենց հասանելիք ապրուստի միջոցը պահանջելու իրավունքից, յեթե վերջին դուժարը համաձայնությամբ նախատեսված չափից ավելի յե:

224. Համաձայնություն չեղած դեպքում դատավորը ամուսնալուծության մասին վորոշում անելու հետ միաժամանակ գործի հանգամանքների համեմատ և զավակների շահերն աչքի առաջ ունենալով, վորոշում և կայացնում թե ամուսիններից վորը և ինչ չափով մինչև վեճի դատապահանջը ընդհանուր կարգով լուծվելը պարտավոր և ժամանակավորապես հոգալու զավակների ապրուստի ծախքը, և թե զավակները ո՛ւմ մոտ ժամանակավորապես պիտի մնան դատարարակության համար, և վորոշում և կարիքավոր անաչխատունակ և աչխատունակ, բայց գործազուրկ ամուսնուն հասանելի ապրուստի միջոցի չափը:

225. Ամուսնալուծության վերաբերյալ վորոշման պատճենը դատավորը հաղորդում և քաղաքացիական կացության ակտերի տոմարագրության համապատասխան մարմնին—գյուղխորհրդին կամ քաղխորհրդին:

(ՀՄԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբագրությամբ) .

Գ Լ Ո Խ Խ XXVI.

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՄՈՉՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.

226. Այն անձինք, վորոնք ցանկանում են Անդրկովկասի Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միութենակ. Խորհրդի 1922 թ. նոյեմբերի 25-ի դեկրետի հիման վրա միջնորդություն հարուցանել իրենց զինվորական ծառայությունից կրոնական համոզմունքների պատճառով ազատելու մասին, դիմում են Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիային: Այսպիսի գործերը լավում են խնդրատուին կանչելով և անպատճառ դատախազության ներկայացուցչի մասնակցությամբ:

(ՀՄԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբագրությամբ) .

227. Այս կարգի գործերում փոխանորդների մասնակցությունը թույլ չի տրվում:

228. Դատարանը վճիռ կայացնելիս լսում և փորձաքննության յեզրակացությունն այն մասին, թե տվյալ անձը իրոք պատկանում և իր ասած կրոնական վարդապետությանը և իրոք հետևում և նրան, և թե այդ վարդապետության հետևող լինելը վորևե ձևով բացասում և զինվորական ծառայությունը:

229. Այս կարգի խնդիրները շահագրգռված անձինք պետք և տան վոչ վաղ քան 2½ տարի և վոչ ուշ քան 1 տարի իրենց հասակակիցների՝ գորտկոչի ներկայանալուց առաջ:

(ՀՄԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ) .

230. Զինվորական ծառայությունից ազատելու մասին դատարանի կայացրած վորոշման մեջ պետք և մատնանշվի, թե՛ ա) ինչ գործ և իսկապես նշանակվում, բ) ուր և յերբ պիտի ներկայանա ազատվածը նշանակված գործը կատարելու համար, կամ գ) պիտի առաջ բերվեն ծառայությունից իսպառ ազատելու շարժառիթները՝ Անդրկովկասի Սոցիալիստական Խորհրդային Հան-

բապետութիւններ Միութենական Խորհրդի 1922 թ. նոյեմբերի 25-ի ղեկընդունող համաձայն: Վորոշման պատճենը ուղարկվում է այն հիմնարկութեանը, ուր ուղարկվում է ազատվածը, այլ և տեղական ռազմական կոմիտեներին:

Գ Լ Ո Ի Խ XXVII.

**ՆՈՏԱՐՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՄ ՏՐՎՈՂ
ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ**

231. Նոտարների կատարած վորքերը գործողութեան, գործողութիւններ կատարելուց հրաժարվելու, ինչպէս նաև գործը ձգձգելու դեմ դանդաղաներ տրվում են Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասութեան Դատական Կոլլեգիային:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

232. Գանդատ տալու համար մեկ շաբաթ ժամանակ է սահմանվում՝ սկսած այն օրից, յերբ գանդատավորն իմացել է նոտարի կարգադրութեան մասին: Գործը ձգձգելու դեմ դանդաղատ տալու ժամանակը սահմանափակված չէ:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

233. Գանդատները տրվում են այն նոտարին, վորի գործողութիւնների դեմ գանդատ է տրվում, և ներկայացվում են Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասութեան Դատական Կոլլեգիային՝ ստացվելուց հետո յերեք օրվա ընթացքում գործի ելութեան վերաբերյալ բացատրութեան և իսկական գործի կամ անհրաժեշտ փաստաթղթերի պատճենների հետ միասին: Գանդատ կարելի չէ տալ նաև անմիջապէս Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասութեան Դատական Կոլլեգիային:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

234. Նոտարները պայմանաժամն անցնելուց հետո տրված գանդատները վերադարձնում են, այդ մասին տեղեկութիւն տալով Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասութեան Դատական Կոլլեգիային:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

Գ Լ Ո Ի Խ XXVII — ա.

**ԿՈՐՅՐԱԾ ՎՈՉ-ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՎԵՐԱԿԱՆՔՆԵՆՈՒ ՀԱՏՈՒԿ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ**

(ԿՈՉԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ)

(Հաստատված ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. հոկտեմբերի 13-ի վորոշմամբ):

234-ա. Այն անձինք, վորոնք շահադրգույն են, վոր վոչ-անվանական փաստաթուղթը համարվի վոչնչացված, այդ մասին դիմում են տալիս փաստաթուղթը տվող հիմնարկութեան կամ անձի դանված վայրի ժողովրդական դատարանին:

234-բ. Դիմումի մեջ հիշատակված պետք է լինի՝ ա) դիմում տվողի ճիշտ անունը և նրա բնակավայրը, բ) կորցրած փաստաթղթի պատճենը կամ նրա անունը և առանձնահատուկ նշանները, գ) կորստյան հանգամանքները և դ) փաստաթուղթը կորցրած համարելու վերաբերյալ խնդիրքը:

234-գ. Ժողովրդական դատավորը, հաստատելով փաստաթղթի կորստյան փաստը, վորոշում է կայացնում՝ ա) փաստաթղթի կորստյան մասին դատարանին տված դիմումի վերաբերյալ հրապարակային հայտարարութիւն տալու մասին, հրավիրելով դատարան այդ փաստաթղթի տիրոջներին հայտարարութիւն տալու օրից 3 ամսվա ընթացքում, բ) հիշյալ փաստաթղթով վճարումներ կատարելն արգելելու մասին:

Մանրութիւն. — Կորցրած փաստաթղթով պարտավորված անձինք կարող են վճարելիք գումարները մուծել դատարան, վորպէս ավանդ:

234-դ. Յեթե ժողովրդական դատավորը հրաժարվի վերոհիշյալ խնդիրքը բավարարելուց, նրա վորոշման դեմ կարող է մասնավոր գանդատ տրվել Գերագույն Դատարանին:

234-ե. Փաստաթղթի կորստյան հայտարարութեան մեջ պետք է հիշատակված լինի հետևյալը. ա) դիմում տվողի անունը, հայրանունը և նրա բնակավայրը, բ) անունն ու այն փաստաթղթի առանձնահատուկ նշանները, վորի մասին դիմում է ներկայացված դատարանին, գ) 234-դ հոդվածի «ա» կետում սահմանված ժամանակամիջոցը, վորի ընթացքում հիշյալ փաստաթղթին տիրոջները պետք է դիմում ներկայացնեն դատարանին՝ այդ փաստաթղթի վերաբերմամբ իրենց ունեցած իրավունքների մասին, դ) հիշյալ փաստաթղթով պարտավորված անձանց կողմից՝ դատարանի սահմանած ժամանակամիջոցի ընթացքում վորևէ վճարում կատարելու արգելքը:

234-դ. Կորցրած փաստաթղթին տիրողը պարտավոր է մինչև 234-դ հոգվածի «ա» կետով սահմանված ժամանակամիջոցը լրանալը հայտարարութուն տալ 234-դ հոգվածի կարգով վորոշում հանող ժողովրդական դատարանին այն մասին, վոր նա այդ փաստաթղթին տիրողն է, և միաժամանակ ներկայացնել այդ փաստաթղթի խակականը կամ վավերացրած պատճենը:

234-ը. Այն դեպքում, յեթե 234-դ հոգվածում հիշատակված հայտարարութունը ներկայացվում է դատարանին սահմանված ժամանակամիջոցն անցնելուց հետո, ժողովրդական դատավորը վորոշում է կայացնում, վորով փաստաթղթի կորստյան մասին դիմում ներկայացնողին ժամանակ է տրվում բնդհանուր կարգով հայց ներկայացնելու փաստաթղթին տիրողի դեմ՝ փաստաթուղթը հետ ստանալու մասին, և իր այդ վորոշումը ժողովրդական դատավորը հայտնում է փաստաթղթին տիրողին: Այդ ժամանակամիջոցը չի կարող յերկու ամսից ավելի լինել:

234-թ. Յեթե 234-դ հոգվածի «ա» կետում սահմանված ժամանակամիջոցի ընթացքում 234-դ հոգ. հիշատակված դիմումը չի ներկայացվում ժողովրդական դատարանին, վերջինը վորոշում է կայացնում կորցրած փաստաթղթի հետ կապված բոլոր իրավունքները վոչնչացված համարելու, այլ և այն մասին, վոր կորցրած փաստաթուղթը տվող անձը պարտավորվում է կորցրածի փոխարեն նոր փաստաթուղթ տալ դիմում ներկայացնողին:

234-ժ. 234-ը և 234-թ հոգվածների կարգով դործը լսելու մասին տեղեկացվում են ինչպես դիմում ներկայացնողը, այնպես էլ կորցրած փաստաթուղթը տվող հիմնարկութունը կամ անձը, սակայն նրանց չներկայանալը չի կարող դործը քննելու արգելք լինել:

234-ի. Ժողովրդական դատավորի՝ 234-ը և 234-թ հոգվածների համաձայն կայացրած վորոշումների դեմ կարելի չէ վճռաբեկության կարգով դանդառ տալ Գերագույն Դատարանին:

234-լ. Այն դեպքում, յերբ դիմում տվողը դատարանի սահմանած ժամանակամիջոցում հայց չհարուցի փաստաթղթին տիրողի դեմ, կոչի դատավարության կարգով (234-դ. հոգ. «բ» կետ) դատարանի ձեռք առած բոլոր միջոցները կորցնում են իրենց ուժը, իսկ փաստաթղթին տիրողը իրավունք է ստանում պահանջելու դիմում տվողից այն վնասները, վոր ինքը կրել է դատարանի ձեռք առած միջոցների հետևանքով:

234-խ. Կորցրած փաստաթղթին տիրողը, վորը վորեւե պատճառով ժամանակին հայտարարութուն չի տվել այդ փաստաթղթի վերաբերմամբ ունեցած իր իրավունքների մասին (234-դ.

հոգ.), այդ փաստաթղթով ձեռք բերած իրավունքները վոչնչացված համարելու մասին դատարանի վորոշումը ուժի մեջ մտնելուց հետո կարող է այդ դատարանում հայց հարուցել ապրիլի կերպով հարստանալու մասին այն անձի դեմ, վորը կորցրածի փոխարեն նոր փաստաթուղթ ստանալու իրավունք է ձեռք բերել:

234-ծ. Այս դատավարության կանոնները կարող են կիրառվել բացառապես այն փաստաթղթերի վերաբերմամբ, վորոնց վրա հատուկ որենքներով տարածվում է կոչի դատավարության կարգը:

Մ Ա Ս Ն Չ Ո Ր Ր Ո Ր Գ

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԴԵՄ ԳԱՆԳԱՏ ՏԱԼՆ ՈՒ ՆՐԱՆՑ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գ Լ ՈՒ Խ XXVIII.

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԴԵՄ ԳԱՆԳԱՏ ՏԱԼԸ

235. Դատարանների վճիռների դեմ դործին մասնակցողները կարող են վճռաբեկ դանդառ տալ Գերագույն Դատարանի Քաղաքացիական Վճռաբեկ Կոլլեգիային: Գանդատը ներկայացվում է վճիռ կայացնող դատարանին, կցելով պատճենները հակառակ կողմից մասնակցողների թվով:

(ՀԱՍՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խորհրդարությամբ):

236. Գանդատը պիտի պարունակի. ա) այն վճռի մասնաանշումը, վոր դանդառումը անկանոն է համարում (հոգ. 176). բ) մասնանշում, թե վորն է վճռի անկանոնությունը. գ) դանդատավորի խնդիրքը վճիռն ամբողջովին կամ մասամբ վերացնելու մասին:

237. Վճիռը վերացնելու հիմք կարող է լինել. ա) դործող որենքների և մասնավորապես այս Որենսգրքի 4 հոգվածի խախտումը կամ սխալ կիրարկությունը կամ բ) վճռի ակներե հաստատությունը դործը վճռող դատարանի կողմից ճշտված՝ դործի փաստական հանդամանքներին, գ) դործը բավականաչափ քննված չլինելը:

(ՀԱՍՀ Կենտրոնական 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խորհրդարությամբ):

238. Գանդատը տալու պայմանաժամ է սահմանվում ժողովրդական դատարանների վճիռների դեմ՝ մեկ շաբաթ և Գերադույն Դատարանի բնդհանուր իրավասության Դատական Կոլ-

լեզուի վճիռները դեմ—յերկու շաբաթ, հաշված վճիռը հայտարարելու օրից:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հունիսի 7-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

239. Դատարանը տված գանգատը և գործի վերաբերյալ ամբողջ գրազրույթյունը ուղարկում է Գերագույն Դատարանին վոչ ուշ քան գանգատը ստանալուց հետո յերեք օրվա ընթացքում, միաժամանակ պատճենն ուղարկելով հակառակ կողմից մասնակցողներին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

240. Մյուս կողմը կարող է գանգատի պատճենը ստանալուց հետո մի շաբաթվա ընթացքում վճիռը կայացնող դատարանին վճռաբեկ գանգատի առթիվ բացատրություն ներկայացնել, կցելով պատճենը: Այդ բացատրությունը ուղարկվում է վերագաս դատարանին, իսկ պատճենը՝ գանգատ տվողին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

241. Գործին մասնակցողները, վոչ ուշ քան Գերագույն Դատարանի գործի վերաբերյալ առաջին նիստը, կարող են միանալ այն կողմի տված գանգատին, վոր կողմից իրենք մասնակցում են:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

242. Վճռաբեկ գանգատները լսելիս կանչվում են կողմերը: Ունկնդրության նշանակված գործերի ցուցակը հրապարակվում է կառավարական պաշտոնական օրգանում վոչ ուշ, քան դատական նիստից յերկու շաբաթ առաջ:

243. Կողմերի գործի ունկնդրության չներկայանալը գործը քննելուն արգելք չի հանդիսանում:

244. Գործը վճռաբեկության կարգով քննելիս դատախազը իր յեզրակացությունը կարող է տալ գործի մասին թե գրավոր և թե բերանացի՝ դատական նիստում:

245. Գերագույն Դատարանը վճռաբեկ գանգատը քննելիս կաշկանդված չէ գանգատի մեջ մատնանշված առիթներով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

246. Յեթե Գերագույն Դատարանը գանգատն անհիմն է համարում, թողնում է առանց հետևանքի: Գանգատը հարգելի ճանաչելու դեպքում Դատարանը բեկանում է ամբողջ վճիռը կամ նրա

մի մասը և կամ կարճում է գործը՝ հայցի իրավունքի բացակայության կամ վեճը դատարանին յենթակա չլինելու պատճառով, կամ վերագարձնում է ամբողջ գործը կամ միայն բեկանված մասը՝ վերստին քննելու համար դատարանի այլ կազմով, կամ ինքը՝ իսկում է կայացած վճիռը—առանց գործը նոր քննության հանձնելու: Այսպիսի դեպքում թույլ են տրվում այնպիսի փոփոխություններ, վորոնք բղխում են այս կամ այն օրենքի սխալ կիրարկությունից և քնտվ վճռի փոփոխություն չեն հանդիսանում ըստ եյության:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

247. Յեթե Գերագույն Դատարանի վճռաբեկ կողլեզիան գործը քննելիս օրենքի իմաստի ղեկավար պարզաբանությունն անհրաժեշտ է համարում, գործի քննությունը հետաձգում է, մինչև օրենքի իմաստը պարզաբանվի Գերագույն Դատարանի Պլենումի կողմից:

248. Վորոշման մեջ պետք է մատնանշվեն այն նկատառումները, վորոնցով վճիռը բեկանված է, կամ գանգատն առանց հետևանքի չէ թողնված: Այս ցուցումները գործը վերաքննող դատարանի համար պարտադիր են:

249. Վճռաբեկ գանգատից անջատ կարող են տրվել մասնավոր գանգատներ այս Որենսգրքով հատկապես նախատեսված դեպքերում, այլ և յերբ դատարանը մերժում է ընդունել վճռաբեկ գանգատը կամ բողոքը, չի վերականգնում բաց թողված պայմանաժամը, կամ կարճում է գործը: Մասնավոր գանգատների նկատմամբ կիրարկվում են այս գլխի կանոնները: Այդ գանգատները տրվում են գանգատարկելի վորոշումը կայանալուց հետո յոթ օրվա ընթացքում:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբագրությամբ):

Գ Լ Ո Ի Խ XXIX.

ԴԱՏԱԿԱՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԲԱԺԻՆ 1.

Դատական վնիռների վերաքննությունը նոր յերևան յեկած հանգամանքների հետևանքով.

250. Յեթե դատական վճիռների վերաբերյալ վճռաբեկ գան-

դատը թողնված և անհետևանք, կամ նրանց վճարելի ժամկետն անցել և, նոր յերևան յեկած հանգամանքների հետևանքով այդ վճիռների վերաքննության հարցը լուծում և Գերազույն Դատարանը:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրատագրությամբ):

251. Վճիռը կարող և վերաքննվել միայն հետևյալ դեպքերում.

ա) յերբ յերևան են յեկել գործի համար ետևան նշանակություն ունեցող նոր հանգամանքներ, վորոնք հայտնի չէին և չէին կարող հայտնի լինել խնդրատուին:

բ) յերբ այն գործի վերաբերմամբ, վորի մասին կայացել և վճիռը, դատավճռով հաստատված են վկաների սուտ ցուցմունքները, կողմերը, նրանց ներկայացուցիչների կամ փորձագետների հանցավոր արարքները, կամ գործի մեջ մասնակցած՝ դատարանի անդամների հանցավոր արարքները:

գ) յերբ վճիռը հիմնված և այնպիսի փաստաթղթերի վրա, վորոնք հետագայում քրեական գործի վերաբերյալ վճռով համարված են կեղծ, կամ յերբ բեկանված և դատարանի կամ այլ հիմնարկության այն վորոշումը, վոր հիմք և ծառայել տվյալ վճռի համար:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրատագրությամբ):

252. Նոր յերևան յեկած հանգամանքների հետևանքով վճիռների վերաքննության մասին հարց կարող և հարուցվել Գերազույն Դատարանի Պլենումի առաջ թե դատավարությանը մասնակցող կողմերի խնդիրքով և թե Հանրապետության Դատախազի, Գերազույն Դատարանին առնթեր նրա ոգնականի կամ համապատասխան դավառային դատախազի առաջարկությամբ՝ Գերազույն Դատարանին առնթեր դատախազի միջոցով:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրատագրությամբ):

253. Դատական վճիռների վերաքննության մասին (հոդ. 252) կողմերը կարող են զիմումներ տալ մի ամսից վոչ ուշ այն օրից, յերբ հաստատվել են այն հանգամանքները, վորոնք դատական վճռի վերաքննության մասին խնդիր հարուցանելու հիմք են ծառայում:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրատագրությամբ):

ԲԱԺԻՆ 2.

Դատական վճիռների վերաքննությունը հսկողության կարգով.

254. Հանրապետության Դատախազին, Գերազույն Դատարանին առնթեր նրա ոգնականին, Գերազույն Դատարանի նախագահին և փոխ-նախագահին իրավունք և վերապահվում Հանրապետության ամեն մի դատարանից հսկողութան կարգով նայելու համար պահանջելու ամեն մի գործ, վորի վերաբերյալ վճիռը մտել և օրինական ուժի մեջ, նաև իրավունք՝ կասեցնելու այդ գործի վճռի կատարումը մինչև գործը վերաքննվելը:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրատագրությամբ):

254-ա. Դավառային դատախազներին իրենց շրջանների ժողովրդական դատարանների գործերի վերաբերմամբ նույնպես իրավունք և վերապահվում հսկողության կարգով պահանջելու ամեն մի գործ, վորի վերաբերյալ վճիռը մտել և օրինական ուժի մեջ:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրատագրությամբ):

254-բ. Յեթե պահանջված գործի վերաբերյալ վճռի մեջ յերևան և դալիս գործող օրենքների առանձին ետևան խախտում, կամ բանվորա-գյուղացիական պետության կամ աշխատավոր մասնանների շահերի ակներև խախտում՝ հակառակ օրենքի ուղղակի պահանջի, գործն ստանում և հետևյալ ընթացքը:

Գործը ներկայացվում և Գերազույն Դատարանի Պլենումին, վորը կարող և բեկանել 1-ին աստիճանի դատարանի վճիռը, իսկ յեթե գործը քննված և յեղել Գերազույն Դատարանի Քաղաքացիական վճարելի կոլլեգիայում՝ նաև վերջինի վորոշումը. յերկու դեպքում ևլ Գերազույն Դատարանի Պլենումը կարող և կամ վճիռը հաստատել կամ գործը հանձնել ի նոր քննություն կամ կարճել, յեթե դրա համար կա օրինական հիմք: Գերազույն Դատարանի Պլենումի վորոշումը վերջնական և:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրատագրությամբ):

254-գ. Գերազույն Դատարանի Դատական կոլլեգիայի և Քաղաքացիական վճարելի կոլլեգիայի վորոշումների դեմ կարող են բողոքել հսկողության կարգով Գերազույն Դատարանի Պլենումին՝ Գերազույն Դատարանի նախագահը և փոխ-նախագահը, Հանրապետության Դատախազը և Գերազույն Դատարանին առնթեր նրա ոգնականը:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

254-դ. Հսկողության կարգով գործ հարուցանելու ժամանա-
կը սահմանափակվում է մի տարով, հաշված վճիռն օրինական
ուժի մեջ մտնելու օրից :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1927 թ. մարտի 9-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

Մ Ա Ս Ն Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ

ԴԱՏԱԿԱՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՅԵՎ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

Գ Լ ՈՒ Խ XXX.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿԶԻՈՒՆՔՆԵՐ

255. Հաջորդ հոգվածներով վորոշված կարգով կատարման
յենթակա յեն. ա) դատարանների՝ քաղաքացիական գործերի վե-
րաբերյալ վճիռները. բ) քաղաքացիական գործերի վերաբերյալ
դատական հրամանները. գ) նոտարական գրասենյակների կատա-
րողական մակագրությունները. դ) դատարանների վորոշումնե-
րը հատուկ դատավարությունների գործերի վերաբերմամբ և
հայցերի ապահովման մասին. ե) դատարանների՝ քաղաքացիա-
կան գործերի վերաբերյալ վորոշումները—տուգանելու մասին. զ)
դատարանների՝ Քրեական Դատավարության Որենագրքի 121,
121-ա և 459 հոգվածների հիման վրա կայացրած վորոշումները.
ը) իրավարար հանձնաժողովների վճիռները նրանց կանոնադրու-
թյուններով նախատեսված կարգով, ինչպես նաև ժողովրդական
դատարանների հողային նստաչրջանների և միջնորդ դատարան-
ների վճիռները :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

Ծանոթություն.—Ոտարերկրյա դատարանների վճիռ-
ների կատարման կարգը վորոշվում է համապատասխան
պետությունների հետ կնքված հատուկ համաձայնություն-
ներով :

256. Դատական վճիռն ի կատար ածող անձը կատարողական
գործողությունների յե ձեռնարկում րստ պահանջատիրոջ բերա-
նացի կամ գրավոր դիմումների, պատշաճ կարգով արված կատա-
րողական թերթերի հիման վրա :

Ծանոթություն.—Ժողովրդական դատարանների կող-

մից վորոշված՝ մինչև 25 ուսերլի արժեք ունեցող գործերի
վերաբերյալ գանձումները հանձնվում են գյուղական կա-
տարածուներին :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

256-ա. Դատական վճիռներն ի կատար ածելու վերաբերյալ
պարտականությունը դրվում է նաև պետական և հասարակական
հիմնարկությունների ու ձեռնարկությունների վարկերը տնօրի-
նողների վրա այս Որենագրքով նախատեսված դեպքերում :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

256-բ. Դատարանի վորոշումները ճշտությամբ և իր ժամա-
նակին կատարելու պատասխանատվությունը դրվում է այն դա-
տարանի վրա, վորի չրջանում կատարվում է գանձումը :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

256-գ. Դատարանի ցուցումները պետական և հասարակական
հիմնարկությունների ու ձեռնարկությունների վարկերը տնօրի-
նողների համար պարտագիր են այս Որենագրքով նախատեսված
դեպքերում :

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
բազրությամբ) .

257. Դատական կատարածուն վճիռը ի կատար ածելուն ձեռ-
նարկելիս կատարման մասին ծանուցագիր է ուղարկում պարտա-
պանին՝ ծանուցագրեր ուղարկելու բնդհանուր կանոնների հա-
մաձայն :

258. Յեթե պարտապանն անձամբ կամ փոխանորդի միջոցով
մասնակցել է գործին, կատարման վերաբերյալ ծանուցագիրը
վճռի օրից մի ամսվա ընթացքում կարելի յե ուղարկել պարտա-
պանին՝ դատարանի գործում յեղած հասցեով, և ծանուցագիրը
հանձնված է համարվում, յեթե նույնիսկ պարտապանն այնտեղ
չլինի :

259. Յեթե պարտապանի բնակության կամ գրադմունքի տե-
ղը հայտնի չէ, և ծանուցագիրը 257 և 258 հոգվածների կարգով
չի կարելի հանձնել, գանձողը կարող է խնդրել կատարման տեղի
դատարանից, վոր պարտապանի պաշտոնական ներկայացուցիչ
նշանակվի :

260. Յեթե դատական վճռով հոժարակամ կատարման համար
հատուկ պայմանաժամ չի նշանակված, դատական կատարածուն
պարտապանին ծանուցագիր հանձնելու կամ ուղարկելու հետ

միաժամանակ կատարման համար նրան վոչ սվեյի քան յոթ ուր
ժամանակ և տալիս:

261. Կատարումը տեղի չե ունենում այն դատական կատա-
րածուի ձեռքով, վորի գործունեությունը չըջանում գտնվում և
պարտապանի գանձման յենթակա դույքը, բայց անհրաժեշտու-
թյան դեպքում դատական կատարածուն կատարողական գործու-
թյունները շարունակում և իր չըջանից դուրս, մի քաղաքի կամ
դավառի սահմաններում:

262. Կատարումն ավարտելուց հետո դատական կատարածուն
կատարողական թերթի վերադարձնում և համապատասխան դա-
տական հիմնարկությունը, թերթի վրա մակագրություն անելով
կատարման մասին: Նոտարական գրասենյակի կատարողական
մակագրություն հիման վրա կատարված գանձումների մասին դա-
տական կոտորածուն հիշատակություն և անում հենց փաստա-
թղթի վրա, և այն դեպքում, յերբ կատարված գանձումով լիովին
չիջեցվում և փաստաթղթի մեջ պարունակվող պարտավորու-
թյունը, իսկական փաստաթուղթը արվում և պարտապանին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
րագրություն):

263. Կատարողական գործողություններ կատարելիս դատա-
կան կատարածուն կարող և ստուգել պարտապանի բնակարանն ու
մթերանոցները: Հիշյալ գործողությունները, այլ և բնակարանի
ու մթերանոցների բացումը կատարվում և միլիցիայի և տնային
վարչության ներկայացուցչի ներկայությամբ:

264. Տոն որերը և գիշեր ժամանակ վճիռների կատարումը
թույլ և տրվում միայն անհետաձգելի դեպքերում, այն ժողովրդ-
դական դատավորի թույլությամբ, վորի չըջանում կատարու-
մը տեղի չե ունենում:

265. Դատական կատարածուն կարող և հետաձգել կամ կա-
նել կատարումը միայն դատարանի հատուկ վորոշման կամ պա-
հանջատիրոջ հայտարարությամբ հիման վրա:

266. Յեթե դատական կատարածուի ստացած գումարները
բավական չլինեն պարտապանի վրա դարձրած բոլոր գանձումները
բավարարելու համար, հիշյալ գումարները, նախապես վճռի կա-
տարման ծախքերը նրանցից հանելուց հետո (269 և 313 հոդված-
ներ), բաշխվում են հետևյալ ձևով. նախ՝ լրիվ բավարարվում են
Քաղաքացիական Որենսգրքի 101 հոդվածում հիշված պահանջնե-
րը և գրավատիրոջ պահանջները Քաղաքացիական Որենսգրքի
հիշյալ հոդվածով վորոշված կարգով. սրանից հետո բավարար-
վում են Քաղ. Որ. 101 հոդվածի ներգործություն տակ չընկնող

պետական հիմնարկությունների ու ձեռնարկությունների, գյու-
ղատնտեսական վարկի բոլոր աստիճանի հիմնարկությունների,
պետական կամ կոոպերատիվ կապիտալի մասնակցությամբ գոր-
ծող վարկային հիմնարկությունների, կոոպերատիվ կազմակեր-
պությունների (կենտրոնական, քաղաքային և չըջանային) և այն
պությունների (փայտտիրական) բնկերությունների պահանջ-
ները, վորոնց բաժնետերերը՝ իրենց կանոնադրությամբ հա-
մաձայն կարող են լինել բացառապես պետական և կոոպերատիվ
հիմնարկություններն ու ձեռնարկությունները:

Դրանից հետո մնացած գումարները համաչափորեն բաշխ-
վում են ըստ մնացած պահանջատերերի պահանջների: Յուրա-
քանչյուր պահանջատիրոջ հասանելի գումարների հաշիվը կազ-
մում և դատական կատարածուն գրամներն ստանալուց հետո յերեք
սրվա ընթացքում:

Ծանոթություն.—Նախապատվություն կարգով ըստ
266 հոդ. բավարարելի ապրուստի միջոցի նորման սահմա-
նում և Արդարադատության Ժողովրդական Կոմիտեի ա-
ռը՝ Սոցիալական Ապահովության Ժողովրդական Կոմի-
տեի առիտի համաձայնությամբ:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմ-
րագրություն):

267. Յեթե հաշիվը կազմելուց հետո պահանջատերերը կամ
պարտապանը յերեք սրվա ընթացքում առարկություններ չանեն,
դատական կատարածուն փողը տալիս և բոլոր պահանջատերերին
համաձայն հաշվի: Առարկություններ լինելու դեպքում դատական
կատարածուն հաշիվը ներկայացնում և ժողովրդական դատավո-
րին ի հաստատություն: Ժողովրդական դատավորի՝ հաշվի հաս-
տատման վերաբերյալ վորոշման դեմ դանդաղ կարելի չե տալ յոթ
սրվա ընթացքում:

268. Այն գումարները, վորոնցով պիտի բավարարվեն պա-
հանջատերերը՝ հաշվի տպահովման մասին տված խնդիրների հի-
ման վրա ստացած կատարողական թերթերով, արվում են պա-
հանջատիրոջ միայն այն ժամանակ, յերբ նա ներկայացնում և
գործի վճռի վերաբերյալ կատարողական թերթ: Հայցը մերժվե-
լու դեպքում հիշյալ գումարները լրացուցիչ կերպով և բնդհանուր
վարչավ բաշխվում են այն բոլոր պահանջատերերի միջև, վորոնք
մասնակցել են սկզբնական բաշխմանը, կամ հեռ են տրվում պար-
տապանին, յեթե մինչև այդ՝ մյուս պահանջները բավարարված
են:

269. Կատարման վերաբերյալ բոլոր ծախքերը վճարում է պահանջատերը ամեն մի գործողութիւն կատարելիս, իսկ հետո այդ ծախքերը հանվում են գանձված գումարներից և վերադարձվում են պահանջատիրոջը:

270. Դատական կատարածուի գործողութիւնների դեմ գանձատները տրվում են այն ժողովրդական դատավորին, վորի շրջանում տեղի յե ունենում կատարումը, յոթ որվա ընթացքում՝ գանձատարելի դործողութիւն կատարման որից կամ այդ գործողութիւնը գանձատարվորին հայտնի դառնալու պահից:

Գ Լ Ո Ի Խ XXXI.

ԳԱՆՁՈՒՄԸ ԴՈՒՅՔԻ ՎՐԱ ԴԱՐՁՆԵԼԸ

271. Գանձումը գույքի վրա յե դարձվում պարտապանի գույքը արդելի տակ դնելու, ցուցակագրելու, կնքելու և վաճառելու միջոցով բացի՝

ա) պետական այն գույքից, վորը գործող որենադրութիւն համաձայն չի կարող ոտարվել կամ գրավ դրվել այն մարմինների կողմից, վորոնց տնօրինութիւն տակ է գտնվում:

բ) պետական հիմնարկութիւնների ու ձեռնարկութիւնների շէնքերից, այլև այն գույքից, վոր մտնում է պետական ձեռնարկութիւնների հիմնական գրամագլխի կազմի մեջ:

գ) պարտապանի կողմից բոլոր տեսակի ու աստիճանի կոոպերատիվ կազմակերպութիւնները, փոխադարձ և գյուղատնտեսական վարկի ընկերութիւնները, աշխատավորական և պատասխանատու աշխատանքի արտերները մուծված փայլվճարներից:

դ) պարտապանի մոտ յեղած կանխիկ, յերրորդ անձերից ստանալիք կամ ընթացիկ հաշվով և վորպես ավանդ վարկային հիմնարկութիւններում գտնվող այն գումարներից, վորոնք անհրաժեշտ են բանվորների ու ծառայողների անցած ժամանակի և առաջիկա յերկու շաբաթվա աշխատավարձը վճարելու, ինչպես նաև նույն ժամանակի համար հասանելի սոցիալական ապահովագրութիւն տուրքերը մուծելու և ապրուստի միջոց (ալիմենտ) հատուցանելու համար:

ե) պարտապանի և նրա խնամքի տակ գտնվող՝ ընտանիքի անդամների արտադրութիւն, արհեստի, տնայնագործութիւն և անձնական գրադմունքի համար անհրաժեշտ գործիքներից, ձեռնարկներից և գրքերից, ինչպես նաև վորսորդութիւն, ձկնորսութիւն, և այլ գրադմունքների համար անհրաժեշտ գործիքներից

այն տնտեսութիւններում, վորտեղ այդ գրադմունքները հանդիսանում են յեկամտի հիմնական աղբյուրներ:

զ) ձեռնարկութիւն փաստական աշխատանքի համար անհրաժեշտ յերեք ամսվա հում նյութերից ու վառելիքից:

ը) գյուղատնտեսական անհրաժեշտ գործիքներից, ինչպես նաև մի կովից, մի ձիուց կամ նրանց փոխարինող այլ տեսակի անասունից, կամ մի գույգ յեղից և կերի այն քանակութիւնից, վորն անհրաժեշտ է մինչև անասուններին արտո հանելը, սակայն վոչ ավելի քան վեց ամսվա համար:

թ) պարտապանի մշակած հողը առաջիկայում ցանելու համար անհրաժեշտ սերմացուից:

ժ) գյուղատնտեսութիւն անկապտելի պատկանելիքը կազմող բնակելի և տնտեսական շէնքերից, ինչպես նաև կառուցվածքների համար հատկացված և պետական մարմիններից ձրիարար կամ արտոնյալ պայմաններով ստացված փայտեղենից:

ի) չհամալրած բերքից, բացի աշխատավորական կոմունաներին և կոոպերատիվ կազմակերպութիւններին՝ չպատկանող արգյունաբերական այգիների, պարտեզների ու բանջարանոցների, պտղանոցների և ծխախոտի ցանքերի բերքից:

լ) պարտապանին սոցիալական ապահովագրութիւն կարգով տրվող կամ փոխադարձ ոգնութիւն գյուղացիական ընկերութիւնների կողմից նպաստների ու փոխատվութիւն կարգով տրվող գումարներից, ինչպես նաև գյուղատնտեսական վարկի հիմնարկութիւններից սակավադոր գյուղացիական տնտեսութիւններին արտադրական նպատակներով տրվող փոխատվութիւնների գումարից, կամ այն գումարներից, վորոնք տրվում են արհեստագործական և աշխատավորական արտերների անդամներին նրապատի կամ փոխատվութիւն կարգով փոխոգնութիւն Փոնդերից՝ կամ արհեստագործական կոոպերացիայի փոխադարձ ոգնութիւն գրամարկղներից:

խ) պարտապանի կամ նրա ծախքով ապրող անձանց անհրաժեշտ հագուստից, սպիտակեղենից, վոտնամաններից և տնային գործածութիւն առարկաներից:

ծ) պարտապանի ընտանիքի անդամների և նրա հետ միասին ու նրա ծախքով ապրողների համար անհրաժեշտ վառելիքից ու պարենից մինչև վեց ամիս ժամանակի հաշվով:

Մանրութիւն 1.—Ապահովագրիւրներին նրանց կրած վնասների համար պարտադիր կոպարային և վոչ-կոպարային ապահովագրութիւն կարգով հասանելի ապահովագրական գումարների վրա չի կարելի դարձնել ապահովագրի՝

պետական մարմիններին և մասնավոր անձանց տալիք ամեն տեսակ պարտքերի գանձումը, յեթե այդ գումարները դուրսդրվելու յեն բացառապես վոչնչացած դույքը վերականգնելու համար, բացի աշխատավարձի, սոցիալական ապահովագրության, ինչպես նաև ապահովագրված դույքի դրավագրությամբ ապահովված վարկային հիմնարկությունների պահանջներին:

Ծանոթություն 2.—Այս հոդվածի «բ» և «ժ» կետերով նախատեսված բացառությունները չեն տարածվում այդ կետերում հիշված առարկաների վրա, յեթե այդ առարկաները ստացված են վարկային և փոխառու-խնայողական բնկերություններից, այլ և վարկային ֆունկցիաներ ունեցող գյուղատնտեսական բնկերություններից և դրով են դրված համապատասխան բնկերության մեջ՝ արված փոխառության պարտաճանաչ վճարումը ապահովելու համար:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոչման խորհրդությամբ):

Ծանոթություն 3.—Պետական հիմնարկություններից ու ձեռնարկություններից, կոոպերատիվ, արհեստակցական և հասարակական կազմակերպություններից վառնած, հափշտակած կամ յուրացրած դույքի հատուցման կարգով քրեական կամ քաղաքացիական դատարանի կողմից վճրված գումարների գանձման կարգը սահմանվում է ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1927 թ. ոգոստոսի 10-ի վորոչմամբ (հավելված 2), ինչպես նաև ՀՍԽՀ Ժողկոմխորհի կողմից հրատարակվելիք հատուկ վորոչմամբ:

272. Գործարանների և արհեստանոցների սարք ու կարգի առարկաներն արդելագրության յենթակա կարող են լինել վոչ առանձին-առանձին, այլ գանձումը ամբողջ ձեռնարկության վրա դարձնելու ղեկավարմ միայն, յեթե գործող արհեստագրության համաձայն գանձումը կարելի չէ դարձնել այդ ձեռնարկության վրա:

273. Յեթե դույքը գտնվում է այնպիսի բնակարանում, վորը պարտապանի և միաժամանակ այլ անձանց ձեռքին և, արդելագրության յենթակա չէ միայն այն ղեկավարմ, յերբ բացահայտ է, վոր դույքն այլ անձի յե պատկանում:

274. Յեթե դույքի արդելագրությունը տեղի յե ունենում պարտապանի բացակայությամբ, պարտագիր և միլիցիայի կամ տնային վարչության ներկայացուցչի ներկայությունը:

275. Արդելագրությունը կատարվում է դույքի ցուցակագրության մասին արձանագրություն կազմելով և պարտապանին հայտարարելով, վոր դույքը տնորինելու իրավունք չունի:

276. Գույքի ցուցակագրությունը պիտի պարունակի.

ա) ցուցակագրողի անունը.

բ) արձանագրություն կազմելու ժամանակն ու տեղը.

գ) արդելագրության հիմքը.

դ) պահանջատիրոջ և պարտապանի անունը.

և) արդելքի տակ առած յուրաքանչյուր առարկայի անունն ու նկարագրությունը.

զ) հիշատակություն այդ առարկաների հատկանիշների կամ հաղվագյուտ լինելու մասին.

ը) յուրաքանչյուր արդելագրյալ առարկայի գնահատությունը.

թ) պահպանողի անունը (հոդ. 280), պահպանության վերաբերյալ պարտականությունների բացատրությունը և պահպանողի ստորագրությունը.

ժ) կողմերի և ցուցակագրության ժամանակ ներկա յեղող անձանց ղեկավարությունները և գատական կատարածուի կարգագրություններն այդ ղեկավարությունների առթիվ.

ի) բոլոր ներկա յեղողների ստորագրությունը:

277. Յեթե արդելագրության ժամանակ յերրորդ անձինք իրենց իրավունքներն են ներկայացնում արդելագրվող դույքի վերաբերմամբ, վորի հետևանքով հնարավոր չէ գանձումը այդ դույքի վրա դարձնել պարտապանի պարտքերի ղեկաց, այլ մասին հիշատակություն և արվում ցուցակագրության մեջ:

278. Դատական կատարածուն պահանջատիրոջ պահանջմամբ կարող է կնքել ցուցակագրված առարկաները, վորի մասին հիշատակություն պիտի անի ցուցակագրության արձանագրության մեջ:

279. Ցուցակագրության հետ միաժամանակ գատական կատարածուն գնահատում է ցուցակագրված դույքը չուկայի միջին ղներով: Անհրաժեշտության ղեկավարմ գնահատության համար կարող է փորձադեռ հրավիրվել:

280. Ցուցակագրված դույքը հանձնվում է պարտապանին ի պահպանություն: Յեթե պարտապանը հրաժարվում է պահպանելուց, կամ յերբ նա բացակա յե, գատական կատարածուն և պահպանող նշանակում: Դատական կատարածուն կարող է պահպանող նշանակել նաև պահանջատիրոջ խնդիրքով, յեթե այդ խնդիրքը հարգելի համարի:

281. Պահպանողը, յեթե պարտապանը չէ պահպանող նշանակված, պահպանութեան համար վարձատրութեան և ստանում Արդարադատութեան Ժողովրդական Կոմիտայի անհամաձայն սակագնի համաձայն. բացի դրանից պատշաճ գեպքերում նրան հատուցվում են պահպանութեան համար վատտորեն արած նրա ծախքերը:

282. Պարտապանը, վերին դույքը հանձնված և ի պահպանութեան, կարող է ոգտագործել այն, յեթե պահպանելու տված դույքի հատկութեանն այնպես և, վոր ոգտագործելուց նրա արժեքը չի պակասի:

Գ Լ Ո Ի Խ XXXII.

ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐՈՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ՅԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԱԿԱՆ ԹՅՈՒՆՆԵՐԻՅ ՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿԱԿԱՆ ԹՅՈՒՆՆԵՐԻՅ ԳԱՆՁՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼԸ

283. Կատարողական թերթերով պետական և հասարակական հիմնարկութեաններին և ձեռնարկութեաններին գանձում կատարելիս սահմանվում են հետևյալ բացառութեանները:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

284. Կատարողական թերթը պահանջատիրոջ միջոցով անձամբ կամ նրա համաձայնութեամբ՝ վճիռ կայացնող դատարանի միջոցով ուղարկվում է համապատասխան պետական կամ հասարակական հիմնարկության և ձեռնարկության վարչութեան:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

285. Պետական կամ հասարակական հիմնարկության և ձեռնարկության վարչութեանը հանձնա վարկեր անորինողի կամ նրան փոխարինողի պետք և լիովին և անվերապահորեն կատարի գանձողին հասանելի դումարները վճարելու վերաբերյալ՝ կատարողական թերթից բղխող բոլոր գործողութեանները, հակառակ գեպքում նա նյութական կամ կարգապահական պատասխանատվության և յենթարկվում:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

285-ա. Վճիռը կատարելու համար սահմանվում է յերկու շաբաթ ժամանակ, իսկ աշխատավարձի գանձման վերաբերյալ վճիռները կատարելու համար՝ մի շաբաթ, հաշված պետական

կամ հասարակական հիմնարկության և ձեռնարկության կողմից կատարողական թերթը ստացվելու օրից:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

285-բ. Ժողովրդական դատավորը կարող է պահանջատիրոջ բողոքի հիման վրա անհրաժեշտութեան գեպքում դատական կատարածուի միջոցով ձեռք առնել օրենքով նախատեսված հարկադրական միջոցները բոլոր այն գեպքերում, յերբ նախորդ հոգվածով նախատեսված ժամանակամիջոցում պետական կամ հասարակական հիմնարկության և ձեռնարկությանը չի կատարում այդ վճիռը:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

286. Պահանջը չի դարձվում պետական բյուջեյով պահվող պետական հիմնարկության դույքի վրա:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

286-ա. Յեթե պետական հիմնարկությանը փոխանցված և անտեսադարական հաշվի, ապա արգելք է դրվում և վաճառվում է պետահիմնարկության այն դույքը, վորի վրա գործող օրենսդրության համաձայն կարելի չէ դարձնել գանձումը:

Գանձումը չի կարելի դարձնել նաև այն միջոցների վրա, վորոնք անհրաժեշտ են անցած ժամանակի և առաջիկա յերկու շաբաթվա աշխատավարձի վճարելու համար: Նույն կարգով է կատարվում գանձումը նաև հասարակական հիմնարկության կամ ձեռնարկության պատկանող միջոցների վերաբերմամբ:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

287. Յեթե աշխատավարձի հայցերի վերաբերյալ կատարողական թերթով հասանելիքը չի վճարվում 285-ա հոդ. մատնանշված ժամանակամիջոցում, ապա դատավորը պահանջատիրոջ գիմումի համաձայն վորոշում է կայացնում գանձումը պարտապանի նախահաշվային վարկերի վրա դարձնելու մասին:

Այդ գեպքերում վարկերը անորինողը պարտավոր է դատարանին ցույց տալու նախահաշվի այն հոգվածներն ու պարագրաֆները կամ այն դումարները, վորոնց հաշվին պետք է կատարվի գանձումը:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

Գ Լ Ո Ի Խ XXXIII.

ԳԱՆՁՈՒՄԸ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ՎՍՐՁԻ ՎՐԱ ԴԱՐՁՆԵԼԸ

288. Բոլոր հիմնարկություններն ու ձեռնարկությունները — պետական, կոոպերատիվ, հասարակական և թե մասնավոր անձինք, պարտավոր են նշանակված ժամանակին տեղեկություն տալ դատական կատարածուի պահանջամբ, թե պարտադանը ծառայում է արդյոք իրենց մոտ, և թե վորքան և ընթացիկ ամսում նրան հասանելիք ամեն տեսակ մշտական վարձատրության և միանվագ վճարումների գումարը:

289. Աշխատավարձից դանձումները կատարվում են հետևյալ հիմունքներով. —

ա) բոլորովին ազատվում է դանձումից աշխատավարձի այն մասը, վորը հավասար է Աշխրենսդրքի 59-րդ հոդ. համաձայն տվյալ վայրի համար տարիֆային կոպարների առաջին կարգով սահմանված պարտադիր նվազագույն աշխատավարձին.

բ) նվազագույն աշխատավարձից ավելի ստացածից կարելի չէ բռնել վոչ ավելի քան 50% վորպես ընտանիքի անդամների ապրուստի միջոց դանձվող գումարների համար և 20% մնացած բոլոր դանձումների համար:

Գանձման չափերի այս հոդվածի «ա» և «բ» կետերով վորոշված սահմանափակումները չեն տարածվում տանտիևների և ծառայության համար վորպես նվեր ստացած վարձատրությունների վրա:

Ծանոթություն 1. — Ընտանիքի անդամների ապրուստի և այլ պարտքերի համար միաժամանակ դանձում անելիս բանվորին ու ծառայողին համեմատյան դեպս պիտի թողնվի աշխատավարձի 50%-ը:

Ծանոթություն 2. — Սոցիալական ապահովագրության մարմինների կողմից Աշխ. Որենսդ. 176 հոդ. «բ» և «ե» կետերի համաձայն տրվող նպաստների գումարներից և Հանրապետությանը բացառիկ ծառայություն մատուցած անձանց առանձնապես սահմանված կարգով վճարվող անհատական կենսաթոշակներից կատարողական թերթերով կարելի չէ ընտանիքի անդամների ապրուստի միջոց դանձել այն չափով, վորոնք այս հոդվածի «ա» և «բ» կետերով

սահմանված են բանվորների ու ծառայողների աշխատավարձից դանձումներ անելու համար:

(ՀՄՍՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խորհրդարանությամբ).

290. Դատական կատարածուն տեղեկություն ստանալուց հետո (հոդ. 288) անհապաղ հաշիվ է անում և պարտավորեցնում է տեղեկություն տվողին համապատասխան գումարը պահել ոտճիկներից ու ներկայացնել իրեն՝ դատական կատարածունին:

291. Դատական կատարածուի կարգադրությունը (հոդ. 290) չկատարելու, այլ և տեղեկություն չտալու դեպքում այն անձինք ու հիմնարկությունները, վորոնց մոտ ծառայում կամ աշխատում է պարտադանը, պատասխանատու չեն պահանջատերերի առաջ դանձվելիք գումարի չափով:

Գ Լ Ո Ի Խ XXXIV.

ԳԱՆՁՈՒՄԸ ՊԱՐՏԱՊԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՈՒ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԱՆՁԱՆՑ ՄՈՏ ԳՏՆՎՈՂ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ՎՐԱ ԴԱՐՁՆԵԼԸ

292. Դատական կատարածուն դանձումը պարտադանի՝ մասնավոր անձանց մոտ և պետական հիմնարկություններում ունեցած գրամական գումարների և գույքի վրա դարձնելիս հիշյալ անձին կամ հիմնարկությանը հարց է տալիս, թե նրա մոտ պարտադանին պատկանող վորեւ գույք կա՞ թե վոչ, ի՞նչ հիման վրա և վո՞րքան ժամանակով և նրան արամագրված, մատնանչելով, վոր այդ հարցումը ստացվելու պահից նրանց մոտ յեղած գույքի և գումարների վրա արգելք է դրվում դանձելիք գումարի չափով, և վոր նրանցից հասանելի բոլոր վճարելիքները՝ մինչև դանձելիք գումարի լրիվ չիջուցումը նրանք պարտավոր են հատուցանել վոչ թե պարտադանին, այլ դատական կատարածունին:

293. Արդյունաբերական, վարկային, առևտրական և ամեն տեսակ այլ պետական, կոոպերատիվ, հասարակական և մասնավոր հիմնարկություններն ու ձեռնարկությունները, այլ և մասնավոր անձինք, պարտավոր են տեղեկություն տալ դատական կատարածուի նշանակած ժամանակին, թե ինչ գումարներ, արժեքներ և այլ գույք կան իրենց մոտ, վորոնք պարտադանին են պատկանում, և հարցումը ստանալու օրից առանց դատական կատարածուի թույլտվության իրավունք չունեն գույք վերադարձնելու կամ գրամական արժեքներ տալու պարտադանին արգելադրության սահմաններում:

294. Յերբ դատական կատարածուն տեղեկություն ե ստանում, վոր յերբորդ անձանց մոտ գույք կա, ցուցակադրում ե հիշյալ գույքը ե արժեքները, իսկ դրամը հանձնելն ու գույքը աճուրդով վաճառելը տեղի յե ունենում՝ նախելով, թե ինչ պայմաններով են դրանք յեղել նրանց մոտ: Բայց յեթե դատակրի գույքն ու արժեքները գտնվում են պետական հիմնարկություններում ու պետական ձեռնարկություններում, դատական կատարածուն ցուցակադրություն չի կատարում, ե դրամ հանձնելը կամ գույք վաճառելը կարող ե տեղի ունենալ միայն այն պահից, յերբ հիմնարկությունն այդ գույքը պիտի տրամադրեր պարտապանին:

295. Տեղեկություն տալուց խոստովելու համար կատարման վայրի ժողովրդական դատավորի վորոշմամբ կարող ե տուգանք դրվել մինչև 100 ուրբլի:

Գ Լ Ո Ի Խ XXXV.

ԳԱՆՁՈՒՄԸ ՇԵՆՔԵՐԻ ՅԵՎ ԿԱՌՈՒՅՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՎՐԱ ԴԱՐՁՆԵԼԸ.

296. Դանձումը շենքերի ե կառուցման իրավունքի վրա դարձնելիս բացի ընդհանուր կանոններից՝ կիրարկվում են հետևյալ հոդվածները:

297. Պարտապանին ծանուցադիր ուղարկելու հետ միաժամանակ դատական կատարածուն ծանուցադիր ե ուղարկում կոմունալ բաժնին ե այնտեղից տեղեկություն ե ուղղում այն շենքը կամ կառուցման իրավունքը պարտապանին պատկանելու մասին, վորոնց վրա դարձվում ե դանձումը, այլ ե քաղվածք ե ուղղում կոմունալ բաժնի տնտեսադրության մատյանից:

298. Դատական կատարածուն միաժամանակ արգելադրությունն ուղարկում ե Գերագույն Դատարանի նոտարական բաժանմունքին ե տեղեկություն ե պահանջում այդ գույքի վրա արդեն գրված արգելքների մասին:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

299. Գերագույն Դատարանի նոտարական բաժանմունքի մատյանում արգելադրությունն արձանագրելուց հետո արգելադրության մեջ նշանակված դանձումների գումարը պարտադիր ե այն բոլոր անձանց համար, վորոնք այս կամ այն իրավունքը ձեռք կրերեն արգելադրված շենքի կամ կառուցման իրավունքի վերաբերմամբ:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

ԱՐԳԵԼԱԴՐՅԱԼ ԳՈՒՅՔԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ

300. Արգելադրյալ գույքը պիտի վաճառվի աճուրդով: Պարտապանի ե պահանջատերերի համաձայնությամբ ապրանքները կարող են վաճառվել ապրանքային բորսայում՝ բորսային միջնորդի ձեռքով:

300-ա. Այն քաղաքներում, վորտեղ կան ապրանքային բորսաներ, պետական հիմնարկություններին ու ձեռնարկություններին, կոոպերատիվ կազմակերպություններին, այլ ե հրապարակական հաշվետվության պարտականություն ունեցող այլ ձեռնարկություններին ուղղված ամեն տեսակ դանձումների համար ցուցակադրված ապրանքները պարտապանի կամ պահանջատիրոջ պահանջմամբ վաճառվում են ապրանքային բորսայում բորսային միջնորդների միջոցով, որվա գնից վոչ պակաս գնով: Իսկ յեթե այդ վաճառումը տեղի չունենա միջնորդի հրաման ստանալու որից հետո յերկու շաբաթվա ընթացքում, ապրանքները վաճառվում են աճուրդով, ընդհանուր կարգով, դատական կատարածունների միջոցով:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

300-բ. Ապրանքային բորսաներին իրավունք ե վերապահվում հրաժարվելու այն ապրանքները վաճառելուց, վորոնք՝

ա) կամ շատ շտապ կերպով պետք ե վաճառվեն (որինակ՝ չուս փչացող մթերքներ):

բ) կամ չըջանառություն չունեն տվյալ բորսայում:

գ) կամ գործարքների՝ տեղական բորսայի սահմանած նվազագույն գումարից պակաս արժեք ունեն:

Ծանոթություն.—Անդրկ. Առևտրի ժողովրդական Կոմիտարիատի ՀՍԽՀ լիազորին իրավունք ե վերապահվում բացառություններ սահմանելու հիշյալ կարգից վորոշ ապրանքների համար:

(ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խրմբադրությամբ):

301. Արգելադրյալ գույքն աճուրդով վաճառվում ե այնտեղ, վորտեղ գույքը գտնվում ե:

302. Գույք տեղափոխելը ե ուրիշ տեղում վաճառելը թույլ ե տրվում միայն դանձողի ե պարտապանի փոխադարձ համաձայնության դեպքում՝ ծախքերի համար անհրաժեշտ գումար:

ընդ նրանց հաշվին ուժ չունի անվտանգութեամբ վճարելու պայմանով:

Ծանոթութիւն.—Քիչ զարգացած տնտեսական կյանք ունեցող վայրերից դուրսը՝ վաճառելու համար կարելի չէ տնտեսապես ավելի զարգացած վայր տեղափոխել միայն պարտապանի խնդիրքով այն պայմանով, վոր փոխադրութեան ծախքը հողա ինքը պարտապանին իր հաշվին ու իր պատասխանատվութեամբ:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

303. Վաճառման ժամանակը նշանակում է դատական կատարածուն: Արգելադրութեան և վաճառման միջանկյալ ժամանակը յոթ օրից պակաս և մի ամսից ավելի չպետք է լինի, բացի շուտ փչացող առարկաներից:

Ծանոթութիւն.—Գյուղատնտեսական և արհեստագործական վարկային կոոպերատիվ բնկերութիւններից ստացված և պայմանաժամին չվճարած փոխառութեան պարտքերը գանձելիս արգելադրված դուրսը վաճառելու գեպքում արգելք դնելու և վաճառելու միջանկյալ ժամանակամիջոցը 7 օրից ավելի չպետք է լինի:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

304. Աճուրդով վաճառելու մասին դատական կատարածուն վոչ ուշ քան վաճառումից յերեք օր առաջ հայտարարում է տեղական պաշտոնական լրագրում, իսկ պահանջատիրոջ կամ պարտապանի խնդիրքով՝ նաև այլ լրագրերում: Վաճառման վերաբերյալ հայտարարութիւնը կախ է տրվում աճուրդը տեղի ունենալու վայրում և դատական կատարածուի գիտնատանը՝ վոչ ուշ քան վաճառումից յերեք օր առաջ:

Ծանոթութիւն.—Գյուղատնտեսական և արհեստագործական վարկային-կոոպերատիվ բնկերութիւնների տրված և պայմանաժամին չվճարված փոխառութեան ներքից մնացած պարտքերը գանձելիս պարտապանի դուրսը հրապարակային աճուրդի միջոցով վաճառելու մասին դատական կատարածուն հայտարարութիւն է անում՝ հոժարակամ կատարելու համար պարտապանին տրված ժամանակամիջոցը լրանալուց մեկ օր հետո:

(ՀՍԽՀ Կենտրոնական 1928 թ. հուլիսի 7-ի վորոշման խմբագրութեամբ):

305. Յեթե դուրսը գրավ է գրված, վաճառման օրվա մասին

ծանուցադիր և ուղարկվում նաև գրավառուին: Կառուցման իրավունքի վաճառման օրվա մասին ծանուցադիր և ուղարկվում կոմունալ բաժնին:

306. Հայտարարութիւնը պիտի պարունակի հետևյալ տեղեկութիւնները. ա) վաճառվող դուրսը (թվել), ում դուրսն է վաճառվում, դուրսի գնահատութիւնը. բ) վաճառման ժամանակը և տեղը (քաղաք, փողոց, տուն):

307. Պարտապանին իրավունք ունի ցույց տալու, թե ինչ հերթով պիտի դուրսը վաճառվի: Յեթե դուրսի մի մասը վաճառուց այնքան դուրսը գոյանա, վոր բավական լինի պահանջատիրոջը բավարարելու և գանձման բոլոր ծախքերը հողալու համար, մնացածը չի վաճառվում:

308. Գնորդը վաճառվող առարկան իր վրա մնալուց հետո պարտավոր է անհապաղ մուծելու վոչ պակաս քան սկզբնական գնահատութեան դուրսը, իսկ մնացածը հաջորդ օրից վոչ ուշ: Հիշյալ դուրսը անհապաղ չվճարող գնորդը հեռացվում է աճուրդին մասնակցելուց:

309. Շենքերի վաճառման աճուրդին մասնակցել ցանկացող բոլոր անձինք պարտավոր են դատական կատարածուն տեղեկութիւն ներկայացնել կոմունալ բաժնից, վոր վոչ իրենք, վոչ իրենց ամուսինը և վոչ իրենց անչափահաս զավակները տվյալ վայրում վոչ մի շենք չունեն, այլ և ստորագրութիւն տալ, վոր վոչ իրենք, վոչ իրենց ընտանիքի հիշյալ անդամները շենքեր չունեն մի այլ վայրում (Քաղաքացիական Որենսգրքի 182 հոդ.):

310. Բացի նախորդ հոդվածում մատանշված տեղեկութիւններից ու ստորագրութիւններից՝ աճուրդին մասնակցել ցանկացողները շենքի կամ կառուցման իրավունքի գնահատութեան 10 ցողնեքը շենքի կամ կառուցման իրավունքի գնահատութեան 10 ցողնեքի չափով մի դուրսը ներկայացնում են իրեն գրավական, վորը սակայն չի պահանջվում պետական հիմնարկութիւններից ու ձեռնարկութիւններից:

311. Այն անձի տված գրավականը, վորի վրա յե մնացել վաճառված շենքը կամ կառուցման իրավունքը, հանվում է գրնման դուրսից: Աճուրդին մասնակցած մնացած անձանց գրավականները վերադարձվում են աճուրդը վերջանալուց հետո անհապաղ: Յեթե գնորդը հասանելի դուրսը չվճարի յոթ օրվա ընթացքում, գրավականը մնում է հողուտ պետական գանձարանի:

312. Աճուրդով շենք կամ կառուցման իրավունք գնողին տրվում է աճուրդով վաճառելու մասին կազմված արձանագրութեան պատճենը: Այդ պատճենի հիման վրա կազմվում է նոտարական ակտ՝ շենքը կամ կառուցման իրավունքը ձեռք բերելու մասին,

վորը ապա պարտադիր կերպով պիտի տոմարագրվի կոմունալ բաժնում:

313. Վաճառումից ստացված գումարից հոգացվում են գույքի արգելադրության և վաճառման ծախքերը, իսկ մնացորդով բավարարվում են գույքի վրա դարձրած գանձումները:

314. Աճուրդը համարվում է չկայացած 1) յեթե վոչ վոք չգա աճուրդին մասնակցելու. 2) յեթե վոչ վոք գնահատության գինը չափեցանի, կամ 3) յեթե գնորդը ժամանակին չհատուցի մնացորդ գումարը (հոդ. 308):

315. Աճուրդը չկայանալու դեպքում պահանջատերերը յեթե որվա ընթացքում կարող են հայտնել, վոր վաճառվող գույքը թողնվի իրենց վրա՝ գնահատության համաձայն և իրենց պահանջների չափի համապատասխան հերթի կարգով:

316. Յեթե աճուրդը չկայանա, և գանձողներից վոչ վոք գույքն իր վրա չթողնի, դատական կատարածուն կրկնաճուրդ է նշանակում վոչ վաղ քան մի շաբաթից հետո, առաջին աճուրդի համար սահմանված կարգով: Կրկնաճուրդը սկսվում է գնահատության կամ աճուրդի ժամանակ առաջարկված առաջին գումարից:

Գ Լ Ո Ի Խ XXXVII.

ՅԻԶԻԿԱԿԱՆ ՅԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԱՆՁԱՆՑ
ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՏՎԱԾ I

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

317. Այս գլխի կանոնները կիրարկվում են առևտրական մատյան մուծված կամ մուծման յենթակա ֆիզիկական և իրավական բոլոր մասնավոր անձանց ձեռնարկությունների վերաբերմամբ:

Ծանոթություն.— Պետական ձեռնարկությունները, կոոպերատիվ կազմակերպությունները, սահմանափակ պատասխանատվությամբ և իրենց կանոնադրությունների համաձայն պետական կապիտալի գերակշռող մասնակցությամբ գործող ընկերությունները, ինչպես նաև բաժնետիրական (փայտտիրական) ընկերությունները, յեթե նրանց կանոնադրություններով նախատեսված է, վոր պետական հիմնարկներին կամ ձեռնարկություններին պետք է պատկանեն՝ կամ ընկերության բաժնետոմսերի՝ կանոնադիր գերամագլխի կեսից վոչ պակաս մասը կամ ընկերու-

թյան ընտրովի մարմիններում պաշտոնների առնվազն կես մասը, կամ ընկերության գործառնություններից տրվող չահարաժնի առնվազն կես մասն ստանալու իրավունքը, — սնանկության դեպքում լիկվիդացիայի յեն յենթակիցում առանձին որենքների հիման վրա:

318. Այն պարտապանը, վոր իր գործերի դրության հետևանքով դադարեցրել է պարտքերի վճարումները յերեք հազար ուրլուց ավելի գումարի սահմաններում, կամ պետք է դադարեցնի վճարումներն այդ գումարի սահմաններում, կարող է օրենսդրական համարվել, յեթե դատարանը կհաստատի, վոր նա անընդունակ է լիովին վճարելու պարտատերերի դրամական պահանջները:

Ծանոթություն 1.— Սահմանափակ պատասխանատվությամբ գործող ընկերության պարտքերի գլխաց նրա անդամների վրա ընկնող պատասխանատվությունը նկատի չի առնվում այն դեպքերում, յերբ վորոշվում է, վոր ընկերությունն անընդունակ է իր պարտքը լիովին վճարելու:

Ծանոթություն 2.— Այս գլխի կանոնները չեն կիրարկվում այն դեպքերում, յերբ ավելի պարտապանի բոլոր պարտքերի պարտատերը միայն մի անձ է:

ՀԱՏՎԱԾ II

ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴՍՈՒԹՅԱՆ
ՅԵՎ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

319. Սնանկությունը բացվելու վերաբերյալ գործերը յենթադա յեն Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիային: Հիշյալ գործերը հարուցվում են.—

ա) իրավական անձանց վերաբերմամբ—նրանց վարչությունների գտնված վայրում.

բ) ֆիզիկական անձանց վերաբերմամբ—Քաղաք. Դատավ. Որենսդ. 25-26 հոդվածների ընդհանուր կանոնների համաձայն:

320. Սնանկ հայտարարելու կամ սնանկ հայտարարելու միջնորդությունը մերժելու վերաբերյալ՝ դատարանի վորոշման դեմ կարելի չէ գանգատ տալ վճիռը հայտնելուց հետո յերկու շաբաթվա ընթացքում: Սնանկության գործերի վերաբերյալ մնացած վա ընթացքում: Սնանկության գործերի վերաբերյալ մնացած բոլոր վորոշումները կայացնում է Գերագույն Դատարանի ընդհանուր իրավասության Դատական Կոլլեգիայի անդամը միանձնաբար. այդ վորոշումները գանդատարկվում են Քաղ. Դատավ. Որենսդ. 249 հոդ. կարգով:

321. Սնանկությունը բացվելու վերաբերյալ գործ հարուցելու իրավունքը պատկանում է ա) պարտատիրոջը, բ) պարտապանին, գ) պարտած գերատեսչությանը (գերատեսչություններին) կամ համապատասխան գործադիր կոմիտեին, վորոնց իրավասությանն է վերաբերում անտեսչության այն ճյուղի կարգավորումը, վորին պատկանում է պարտապանի ձեռնարկությունը, դ) դատարանին, յեթե գանձումներ կատարելիս յերևան գան սնանկության այն նշանները, վորոնք մատնանշված են 317 և 318 հոդվածներով, և ե) դատախազին:

322. Սնանկությունը բացվելու վերաբերյալ գործ հարուցող անձինք և հիմնարկները պետք է դատարանին ներկայացնեն՝ պարտապանը—իր պարտատերերի ու պարտապանների ցուցակը, նրանց բնակավայրերի և իր գույքի վերաբերյալ տեղեկություններով, պարտատերը—իր պահանջների ապացույցները և պարտապանի կողմից վճարումները դադարեցնելու մասին տվյալներ. մնացած մարմինները—պարտապանի կողմից վճարումները դադարեցնելու մասին տեղեկություններ:

323. Սնանկությունը բացվելու վերաբերյալ գործը քննության է առնվում դատարանին հայտնի պարտատերերին, պարտապանին և համապատասխան գերատեսչություններին կամ համապատասխան գործադիր կոմիտեներին ներկայացուցիչներին կանչելով (321 հոդ. «գ» կետ): Պարտապանը, յեթե գործը նա չի հարուցել, պարտավոր է դատարանի պահանջով դատական նիստից յոթ օր առաջ ներկայացնելու իր պարտատերերի ու պարտապանների ցուցակը և իր գույքի գրության մասին տեղեկություն:

324. Սնանկության մասին գործ հարուցած անձանց և հիմնարկների միջնորդությամբ դատարանը կարող է մինչև գործը վճարվելը պարտապանի գույքի վրա արգելք դնել հայցն ապահովելու կարգով (Քաղ. Դատ. Որ. 85-92 հոդվածներ):

325. Պարտապանին սնանկ հայտարարելով՝ դատարանը առաջարկում է 321 հոդ. «գ» կետում հիշատակված պետական մարմիններին յոթ օրվա ընթացքում նշանակել մեկ կամ մի քանի լիկվիդատորներ, նայած լիկվիդացիայի յենթակա ձեռնարկության ծավալին, և վորոշում է լիկվիդացիայի ժամանակամիջոցը:

Ժամանակամիջոցը նշանակվում է մինչև մեկ տարի. այդ ժամանակամիջոցը կարելի է յերկարացնել միայն բացառիկ դեպքերում՝ դատարանի հատուկ վորոշմամբ. միաժամանակ դատարանը առաջարկում է նույն պետական մարմինն անհապաղ նշանակել հատուկ անձ, վորի վրա դնում է ձեռնարկության գույքի պահպանությունը մինչև լիկվիդատորների կողմից իրենց պարտականությունների կատարմանն անցնելը:

Ծանոթություն.—Այս հոդվածի յերկրորդ մասում հիշված անձը հավասարապես իրավունք ունի կատարելու պարտապանի գույքը կառավարելու վերաբերյալ գործողություններ, յեթե այդ գործողություններ կատարեն անհրաժեշտ լինի:

326. Սնանկությունը բացվելու մասին դատարանն անհապաղ հայտարարում է կառավարական պաշտոնական թերթում և հաղորդում է առևտրական տոմարագրության համապատասխան մարմնին:

Հայտարարությունը պետք է իր մեջ բովանդակի սնանկությունը ճանաչած դատարանի անունը, պարտապանի ճիշտ անուն-ազգանունը, նրա գտնված վայրը և լիկվիդացիայի ժամանակամիջոցը: Հայտարարության հետ կապված ծախքերը կատարվում են պարտատերերի հաշվով:

ՀԱՏՎԱԾ III.

ՍՆԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ.

327. Տվյալ անձին սնանկ ճանաչելու օրից՝

ա) պարտապանի գույքի կառավարումն ու տնօրինությունն անցնում է լիկվիդատորներին, վորոնց անցնում է նաև պարտապանի գործերով դատարանում վորպես հայցվոր ու դատակիր հանդես գալու իրավունքը բացի այն գործերից, վորոնց կառավարման համար լիկվիդատորները պարտապանին թույլատվություն են տալիս.

բ) պարտապանի ամբողջ գույքի վրա արգելք է դրվում, և յերրորդ անձինք, վորոնց մոտ է գտնվում սնանկ հայտարարվածի գույքը, կամ վորոնք նրան պետք է վճարումներ անեն, պարտավոր են այդ գույքը հանձնելու կամ վճարումներ անելու լիկվիդատորներին.

գ) պարտատերերը կարող են բավարարություն պահանջել միայն լիկվիդատորներին պահանջ հայտնելու միջոցով:

Լիկվիդացիայի ժամանակ թույլ չի տրվում վոչ արգելք դնել և վոչ դատական վճիռներով կամ անվիճելի կարգով առանձին պարտատիրոջ ռեզերվ հարկադիր կատարումներ անել:

Դատական կատարածուները և մարմինները, վորոնց օրենքով իրավունք է տրված անվիճելի կարգով գանձումներ կատարելու, պարտավոր են դադարեցնելու նրանց վարույթում գտնվող՝ սնանկ հայտարարվածի դեմ յեղած կատարումները և այդ գործերը հանձնել լիկվիդատորներին.

դ) բոլոր պահանջների վերաբերյալ տոկոսների, տույժի և

տուգանքի բարդումը դադարեցվում է լիկվիդացիայի ամբողջ ընթացքում բացի 334 հոդ. և 345 հոդ. յերրորդ մասում հիշված պահանջներից:

ե) յեթե պարտապանի պարտատերի պահանջների կատարման վճարածամբ դեռ չի լրացել մինչև սնանկության հայտարարման որը, ապա այդ պահանջների վճարածամբ լրացած են համարվում նույն որը. այդ պահանջները նվազեցվում են, դուրս գալով սնանկության մասին հայտարարելու որից մինչև պահանջի վճարածամբ ընկնող ժամանակի համար հաշված որինական տոկոսների գումարը:

զ) պարտապանը զրկվում է վորեն առևտրական գործունեությունը զրազվելու կամ վարձու աշխատանքի կիրարկությունը պահանջող արդյունաբերական կամ այլ ձեռնարկություններ կադմակերպելու, ինչպես նաև կապալներ ու մատակարարումներ հանձն առնելու իրավունքից սնանկությունը բացվելու որից մինչև լիկվիդացիան վերջանալու մասին հայտարարվելու որը:

ՀԱՏՎԱԾ IV.

ԼԻԿՎԻԴԱՏԻՈՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

328. Լիկվիդատորները պարտավոր են.—ա) հայտարարություն տալու կառավարության պաշտոնական թերթում իրենց պարտականությունների կատարմանն անցնելու մասին, լիկվիդատորների հասցեները ցույց տալով. բ) պարզելու պարտապանի սուկա գույքի ցուցակը և ձեռք առնելու բոլոր միջոցները նրա պահպանության համար. գ) հայտնաբերելու պարտապանի գույքը և յերրորդ անձերից նրան հասանելի պարտքերը և դանձելու վերջինները. դ) պատշաճ կարգով գնահատելու ամբողջ գույքը և հնարավորության չափով արագությունը իրացնելու այն, յեթե չեն կիրարկվելու այս գլխի 8-րդ հատվածի կանոնները (353-362 հոդվածներ): ե) կազմելու պարտապանի պարտքերի ընդհանուր հաշիվ, նշելով պարտապաններին բավարարելու կարգն ու չափերը:

Ծանոթություն.—Մի բանի լիկվիդատորներ նշանակվելու դեպքում նրանց պարտականությունների բաշխումը կատարվում է նրանց նշանակած մարմնի կարգադրությամբ, իսկ վերջին բացակայության դեպքում—նրանց փոխադարձ համաձայնությամբ:

329. Լիկվիդատորներն իրավունք ունեն պարտավորություններ հանձն առնելու և պայմանագրեր կնքելու, վորոնք անհրաժեշտ են պարտապանի գույքը իրացնելու համար. լիկվիդատորները կա-

րու են մուրհակներ տալ, տուժանքի պարտավորություն հանձն առնել, ինչպես նաև սնանկացածի գործերը շարունակելու կամ լիկվիդացիան հետաձգելու հետ կապված պարտավորություններ հանձն առնելու և պայմանագրեր կնքելու միայն նրանց նշանակած պետական մարմնի թույլտվությամբ:

330. Լիկվիդատորներն իրենց անտեսական գործունեություն ընթացքում յենթակա յեն նրանց նշանակած պետական մարմնի հեկոդությունը, նրանից ստանում են անհրաժեշտ ցուցումներ և պարտավոր են հաշիվ տալու նրան:

Լիկվիդատորները ամսական վարձատրություն են ստանում ի հաշիվ լիկվիդացիայի յենթարկվող գույքի՝ գատարանի վորոշած չափով, համաձայն Արգարագատության Ժողովրդական կոմիտարիատի կողմից Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտարիատի համաձայնությունը հրատարակվող հատուկ հրահանգի:

331. Լիկվիդատորների վերաբերմամբ կիրարկվում են պաշտոնատար անձանց համար սահմանված կանոնները:

ՀԱՏՎԱԾ V.

ԼԻԿՎԻԴԱՏԻՈՆԻ ՅԵՆԹԱԿԱ ԳՈՒՅՔԸ

332. Լիկվիդացիայի յենթակա գույքի կազմի մեջ է մտնում սնանկ հայտարարելու պահին պարտապանին պատկանող թե առկա և թե յերրորդ անձերից պահանջվող ամբողջ գույքը, ինչպես նաև ամեն գույք, վորը կարող է նրան հասնել մինչև լիկվիդացիան վերջանալը, կամ վորը կարող է պարտապանին վերադարձվել նրա կատարած գործարքները անվավեր համարելու հետևանքով:

Պարտապանին պատկանող այն գույքը, վոր թված է Քաղ. Դատ. Որ. 271 հոդ. «ա» կետում, չի մտնում լիկվիդացիայի յենթակա գույքի կազմի մեջ:

333. Պարտապանին պատկանող և յերրորդ անձանց մոտ դրավ դրված գույքը մացվում է լիկվիդացիայի յենթակա գույքի կազմի մեջ՝ անկախ դրավագրության պահանջների պայմանաժամերից, իսկ պարտատերերը բավարարություն են ստանում ընդհանուր պահանջների կարգով, պահպանելով 345 հոդվածում մատնուր պահանջների կարգով, պահպանելով 345 հոդվածում մատնուր պահանջների կարգով, վորով դրավառու պարտատերերին նախապատվություն է տրվում բավարարություն ստանալու այն արժեքի չափով, վորը չի գերազանցում դրավի առարկայի իրացումից գոյացած գումարից:

Վարկային հիմնարկները, յերկաթուղիները, նավարկություն ձեռնարկությունները և ապրանքային պահեստները, վորոնք որենքի կամ կանոնադրության հիման վրա իրավունք ունեն

ինքնուրուշարար իրացնելու նրանց կողմից փոխադրվող, նրանց ի պահ արված կամ նրանց մոտ գրավ գրված գույքը, կարող են իրենց հայեցողությամբ այդ իրավունքն իրականացնել իրենց մոտ գրավ գրված և այն պարտապանին պատկանող գույքի նը-
կատմամբ, վորի գործերի համար լիկվիդացիա յե սահմանված.
այդ իրականացումը կատարվում և վարկային հիմնարկություն-
ների համար սահմանված ժամանակամիջոցներում, սակայն վոչ
ուչ քան սնանկությունը բացվելուց հետո մի ամսվա ընթացքում,
իսկ յերկաթուղիների, նավարկության ձեռնարկությունների և
ապրանքային պահեստների համար—որենքով կամ կանոնադրու-
թյամբ սահմանված ժամանակամիջոցներում, իսկ յեթե այդպի-
սի ժամանակամիջոցներ սահմանված չլինեն, ապա վոչ ուչ քան
սնանկությունը բացվելուց հետո մի ամսվա ընթացքում այն
պայմանով սակայն, վոր իրացումից գոյացած գումարները ան-
հապաղ հանձնվեն լիկվիդատորներին՝ 342-346 հոդվածների հա-
մաձայն պարտատերերի միջև բաշխելու համար:

334. Լիկվիդատորներն իրավունք ունեն լիկվիդատորների
գործողությունները բացվելու մասին հայտարարելուց հետո մի
ամսվա ընթացքում, դատարանի թույլտվությամբ, հրաժարվե-
լու պարտապանի կողմից մինչև սնանկության մասին հայտարար-
վելը կնքած և չկատարած պայմանագրերի կատարումից, յեթե
հաստատվի, վոր այդ պայմանագրերը վնաս են բերում պարտա-
պանի ձեռնարկությանը կամ նրա պարտատերերին:

335. Սնանկությունը բացվելուց առաջ պարտապանի կատա-
րած գործարքները, վճարումներն ու ոտարումները դատարանը
կարող և անվավեր համարել Քաղ. Որ. մատնանշված ընդհանուր
հիմունքներով, այլև 336 հոդվածում մատնանշված դեպքերում:

336. Պարտապանի կատարած գործարքները, վճարումներն
ու ոտարումները կարող են դատարանի կողմից անվավեր հա-
մարվել լիկվիդատորների կամ պարտատերերի հայցերի հիման
վրա՝

ա) յեթե պարտապանը այդ ախտերը կատարելիս նպատակ և
ունեցել նվազեցնելու իր գույքի կազմը կամ արժեքը ի վնաս իր
պարտատերերի, և նրա պայմանագրերը իմանալիս են յեղել
այդ մտադրության մասին. յեթե այս դեպքում պարտապանի
պայմանագրերը յեղել և պարտապանի հետ ազգակցական կապեր
ունեցող կամ կախման հարաբերության մեջ գտնվող անձ, ապա
յենթադրվում և, վոր նա իմացել և պարտապանի մտադրության
մասին.

բ) յեթե պարտապանի կողմից մինչև սնանկության մասին
հայտարարելը մի տարվա ընթացքում կատարած գործարքները,
վճարումները և ոտարումները անվճար բնույթ են կրել.

գ) յեթե գործարքները, վճարումները և ոտարումները պար-
տապանը կատարել և նրա կողմից վճարումները դադարեցնելուց
հետո կամ սնանկությունը բացվելուց մի ամիս առաջ, և յեթե
այդ գործարքները կնքելիս վնասակար են յեղել պարտապանի
համար:

Ծանոթություն.—Այս հոդվածը չի կիրարկվում այն
դեպքերում, յերբ պարտապանը գործարքները կնքել և
պետական հիմնարկների կամ ձեռնարկությունների կամ
կոոպերատիվ միությունների հետ, ինչպես նաև այն դեպ-
քերում, յերբ վճարումներն ու ոտարումները պարտապա-
նը կատարել և հոգուտ այդ հիմնարկների, ձեռնարկու-
թյունների կամ միությունների:

337. Գործարքները, վճարումները կամ ոտարումները 336
հոդ. հիման վրա անվավեր համարելու դեպքերում պարտապանի
պայմանագրերը պարտավոր են վերադարձնելու լիկվիդացիայի
յենթարկվող գույքի կազմին այդ գործարքների համաձայն ստա-
ցած բոլոր գումարական գումարները և այլ տեսակ գույքը կամ
վերջնի արժեքը:

338. Յերբ անվավեր և համարվում այն վճարովի գործարքը,
վորը կնքվելիս պարտապանի պայմանագրերը գիտեր, վոր գոր-
ծարքը կնքվում և ի վնաս պարտատերերի, ապա պայմանագրերն
իրավունք չունի գործարքից կամ գործարքն անվավեր համարե-
լու փաստից բղխող վորևե պահանջ անելու:

339. Պարտապանի կատարած գործարքները, վճարումները
կամ ոտարումները 336 հոդ. հիման վրա անվավեր համարելու
վերաբերյալ հայցերը քննվում են ընդհանուր հայցի կարգով:

ՀԱՏՎԱԾ VI.

ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

340. Պարտատերերը պետք և իրենց պահանջները ներկայաց-
նեն լիկվիդատորներին վոչ ուչ քան յերեք ամսվա ընթացքում,
հաշված այն օրից, յերբ լիկվիդատորները հայտարարում են, վոր
անցել են իրենց պարտականությունների կատարմանը:

Աշխատավարձի, ապրուստի միջոցի (ալիմենտ) և մահվան
կամ խեղանդամության դեպքում արվող վարձատրության վերա-
բերյալ պահանջները կարող են հայտնվել նաև վերոհիշյալ յե-
ռամսյա ժամանակամիջոցը լրանալուց հետո մինչև լիկվիդատոր-
ների կազմած հաշիվը դատարանի կողմից հաստատվելը: Այս
կարգի պահանջների նկատմամբ լիկվիդատորների վրա պարտա-
կանություն և գրվում ձեռք առնելու բոլոր միջոցները այդ պա-

հանձնները յերևան հանելու իրենց սեփական նախաձեռնութեամբ, անկախ համադրատասխան հայտարարութիւններ ստանալուց:

Պահանջներ հայտնելու հանդամանքը ընդհատուած է վաղեմութեան ընթացքը սնանկ պարտապանի նկատմամբ:

Այս հոդվածի կարգով չհայտնված պահանջները յենթակա չեն լիկվիդացիայի կարգով բաժարարվելու:

341. Պահանջների մասին պետք է հայտնել գրավոր, կցելով իսկական փաստաթղթերը: Իսկական փաստաթղթերը ներկայացնելու անհնարութեան դեպքում թույլ է տրվում փոխարինել վավերացված պատճեններով՝ այն պայմանով, սակայն, վորպեսզի իսկական փաստաթղթերը ներկայացվեն լիկվիդատորներին մինչև պարտապանների բաժարարման հաշիվները դատարանի կողմից հաստատվելը:

342. Լիկվիդատորները պահանջները ստացման կարգով մուծում են հատուկ մատյանի մեջ. չահադրված անձինք իրավունք ունեն նայելու այդ մատյանը և իսկական հայտարարութիւններն ու նրանց կցված փաստաթղթերը:

Լիկվիդատորները պարտավոր են քննութեան առնելու բոլոր պահանջները և վիճելի կամ անվիճելի համարելու, վորոշելով, թե յուրաքանչյուր պահանջ բաժարարման վոր հերթին է պատկանում (345 հոդ.), և այդ մասին անհապաղ հիշատակութիւն անելու մատյանում:

Վիճելի համարված պահանջները պետք է հանվեն բաժարարման ցուցակից:

Ծանոթութիւն. — Այն դեպքերում, յերբ լիկվիդատորները վիճելի չեն համարում աշխատավարձի, ապրուստի միջոցի, սոցիալական ապահովագրութեան և մահվան կամ խեղանդամութեան դեպքում տրվող վարձատրութեան վերաբերյալ պահանջները, ինչպես նաև արինական ուժի մեջ մտած դատական վճռի վրա հիմնված պահանջները, նրանք կարող են յերկու շարաթ ժամանակամիջոցում համապատասխան հայց հարուցել այդ վճիռը վերաքննելու կամ պահանջները չեղյալ համարելու մասին:

Մինչև դատարանի կողմից այդ հայցերի մասին վճիռ կայացնելը հիշյալ պահանջները յենթակա չեն բաժարարման, վորպես անվիճելի պահանջներ:

343. Այն պարտատերը, վորի պահանջը վիճելի չէ համարված, կարող է այդ մասին տեղեկութիւն ստանալուց հետո յերկու շաբաթվա ընթացքում դանդառ տալ իր պահանջն անվիճելի համարելու մասին:

Պահանջը լիկվիդատորների կողմից անվիճելի համարելու դեմ մյուս պարտատերերը կարող են դանդառ տալ դատական կարգով, ինչպես բաժարարման իրավունքի, այնպես և չափի ու հերթի նկատմամբ:

Այս հոդվածում մատնանշված դանդառները քննութեան են առնվում 320 հոդ. կարգով:

344. Լիկվիդացիայի յենթարկվող գույքից ամենից առաջ բաժարարվում են այն պարտքերը, վորոնք ծագում են լիկվիդատորի գործունեութեանից լիկվիդացիայի ասպարեզում:

345. Բոլոր պահանջները նրանց բաժարարման հաջորդականութեան տեսակետից հերթի յեն դրվում Քաղ. Որենսդ. 101 հոդ. և Քաղ. Գաղափ. Որենսդ. 286 հոդ. համաձայն:

Յուրաքանչյուր հերթի սահմաններում պահանջները բաժարարվում են համաչափութեան կարգով: Լիկվիդատորները հաջորդ հերթի բաժարարման անցնելու իրավունք ունեն միայն նախընթաց հերթերը լիովին բաժարարելուց հետո:

Աշխատավարձի պահանջները և մահվան կամ խեղանդամութեան դեպքում տրվող վարձատրութեան ընթացիկ վճարումները, այլ և ապրուստի միջոցը բաժարարվում են հետզհետե, լիկվիդացիայի յենթարկվող գույքի հաշվին ստացվող միջոցների համեմատ, պահանջների համաչափութեան կարգով:

346. Յեթե մինչև դատարանի կողմից սնանկութեան մասին հայտարարելու որը սնանկ հայտարարվածը և պարտատերերից մեկը փոխադարձ միանման այնպիսի պարտքեր ունենան, վորոնց վճարածամերն արդեն լրացել են, ապա մեկի կամ մյուսի պարտքը վորոշվում է հիշյալ պարտքերի տարբերութեան չափով:

Այս կանոնը չի տարածվում այն փոխադարձ պահանջների վրա, վորոնց վճարածամերը դեռ չեն լրացել մինչև սնանկութեանը բացվելու որը, վորից հետո վոչ մի հաշվաւիցում չի թույլտրվում:

347. Լիկվիդատորներն իրավունք ունեն պահանջների բաժարարման անցնելու, բացի 345 հոդ. յերրորդ մասում հիշվածներից, վոչ չուտ քան իրենց պարտականութիւնների կատարման անցնելու մասին հայտարարելու որից յերեք ամիս անցնելուց հետո:

348. Լիկվիդատորների կողմից վիճելի համարված պահանջներն ապահովելու համար, յեթե նրանց վերաբերմամբ պատշաճ հայց է հարուցված (343 հոդ.), գումարներ են հատկացվում ըստ համաչափութեան: այդ գումարները, դատական վճռով պահանջներն անվիճելի համարվելուց հետո, տրվում են պարտատե-

բերին, իսկ հայցը մերժելու դեպքում—բաշխվում են մնացած պարտատերերի միջև 345 հոդ. համաձայն:

ՀԱՏՎԱԾ VII.

ԼԻԿՎԻԴԱՏԻԱՆ ԱՎԱՐՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

349. Լիկվիդատորները դույզն իրացնում են նրանց նշանակած պետական մարմնի ընդհանուր հսկողության տակ, վորը և հաստատում է դույզը վաճառելու կարգը:

Այդ իրացմանը ոժանդակելուն. ըստ հնարավորության մասնակից են դարձվում պարտատերերը:

Առևտրական, արդյունաբերական կամ այլ ձեռնարկություններ լիկվիդացիայի յենթարկելիս լիկվիդատորները պարտավոր են միջոցներ ձեռք առնելու ձեռնարկությունն ամբողջությամբ ոտարելու համար: Պետական հիմնարկներին ու ձեռնարկություններին, ինչպես նաև կոոպերատիվ կազմակերպություններին, մնացած պայմանների հավասարության դեպքում, լիկվիդացիայի յենթարկվող դույզը ձեռք բերելու նախապատվության իրավունք է վերապահվում:

350. Ամբողջ դույզի լիկվիդացիան ավարտվելուց և պարտատերերի բոլոր պահանջները քննելուց հետո լիկվիդատորները կազմում են ստացած գումարների ընդհանուր հաշիվ և այդ գումարները պարտատերերի միջև բաշխելու վերջնական հաշիվ: Ստացած գումարների հաշիվը, հաստատված այն տնտեսական մարմնի կողմից, վորի հսկողության տակ կատարվել է դույզի լիկվիդացիան (349 հոդ.), ինչպես նաև պարտատերերին բավարարելու հաշիվը լիկվիդատորները ներկայացնում են դատարանի հաստատություն: Դատարանի կողմից հաշիվը հաստատվելուց հետո լիկվիդատորները դատարանի սահմանած ժամանակամիջոցում վճարում են պարտատերերին հասանելի գումարները. պարտատերերի կողմից չստացված գումարները հանձնվում են նոտարական դրասենյակներին, վորպես ավանդ:

Հաշիվը դատարանի կողմից հաստատվելիս պարտատերերից դանձվում են նրանց հասանելի գումարների դատական տուրքերը՝ Քաղ. Դատ. Որ. 35 հոդ. սահմանված չափերով: Որինական ուժի մեջ մասն դատական վճիռներից բղխող, ինչպես նաև անվիճելի կարգով բավարարվող կամ դատական տուրքերից ազատված պահանջներից այդ տուրքերը չեն դանձվում:

351. Ստացված գումարները պարտատերերի միջև բաշխելուց հետո լիկվիդատորները այդ մասին հայտնում են դատարանին,

նրին, ներկայացնելով լիկվիդացիայի ամբողջ գործը: Դատարանը, հավաստիանալով, վոր պարտապանի գործողությունների մեջ սոցիալապես վտանգավոր նշաններ չկան, վորոշում է կայացնում լիկվիդացիան կարճելու և պարտապանին իր իրավունքների մեջ վերականգնելու մասին (327 հոդ. «գ» կետ), հայտնելով այդ մասին առևտրական տոմարագրության համապատասխան մարմնին:

Լիկվիդացիան կարճելու վերաբերյալ դատարանի վորոշումը հրապարակվում է նույն կարգով, վորը սահմանված է անանկության մասին հայտարարելու համար (326 հոդ.):

352. Լիկվիդացիայի ընթացքում լիովին բավարարություն չստացած պարտատերերը կարող են հասանելիքի չստացած մասի դանձումը դարձնել պարտապանի մոտ հետագայում հայտնաբերվելիք դույզի վրա, հայցի վաղեմության ընդհանուր ժամանակամիջոցի սահմաններում:

ՀԱՏՎԱԾ VIII.

ՊԱՐՏԱՏԵՐԵՐԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ ՊԱԿԱՍԵՑՆԵԼՈՒ, ՀԵՏԱԶԳԵԼՈՒ, ՄԱՍՆԱՏԵԼՈՒ ՅԵՎ ԲԱՎԱՐԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

353. Վճարելու անընդունակ (318 հոդ.) առևտրական և արդյունաբերական այն ձեռնարկությունների նկատմամբ, վորոնց գոյությունը կապված է պետության չահերի հետ, ձեռնարկությունը պահելու և նրա գործերը վերականգնելու նպատակով դատարանի կողմից կարող է կազմակերպվել հատուկ վարչություն:

Հատուկ վարչությունը իրավունք է տրվում ձեռնարկության պարտքերը հետաձգելու, մասնատելու կամ պակասեցնելու այս հատվածի հետագա հոգվածներով սահմանված կանոնների կարգով:

354. Հատուկ վարչությունը հիմնվում է 321 հոդ. «գ» կետում մատնանշված մարմինների միջնորդությամբ. միջնորդության մեջ պետք է ցույց տրված լինի պարտատերերի պահանջները աստիճանաբար չիջուցելու ծրագիրը:

Ծանոթություն.—Այս հոգվածում հիշված մարմինների վրա չե դրվում նաև՝ դատարանին հատուկ վարչության անդամների թեկնածուներ ներկայացնելու պարտականությունը:

355. Հատուկ վարչությունը հիմնել թույլ է տրվում միայն հեռեկալ պայմանները յեղած դեպքում.—

ա) վորպեսզի 345 հոդ. յերրորդ մասում հիշված պահանջները լիովին բավարարվեն:

բ) վորպեսզի պետական հարկերի ու տուրքերի և սոցիալական ապահովագրութեան տուրքերի պարտքերը հետաձգելու կամ մասնատելու կամ այդ կարգի ապսուխները մասամբ զիջելու համար ստացվի ֆինանսների ժողովրդական Կոմիտեի ատի կամ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտեի ատի համաձայնութեան ըստ պատկանելուն:

356. Մնանկութեան մասին հայտարարվելուց հետո հատուկ վարչութիւն հիմնելու մասին միջնորդութիւն հարուցել թույլ չի տրվում:

357. Հատուկ վարչութիւն թույլ տալու դործը քննելիս և վորոշելիս համապատասխան կերպով կիրարկվում են այս Որենագրքի 319-326 հոդվածները:

Հատուկ վարչութեան թույլտվութիւնը մերժելու դեպքում դատարանը կարող է դործին մասնակցող անձանց կամ մարմինների խնդիրքով անհապաղ վորոշում կայացնել անանկութիւնը բացվելու և լիկվիդատորներ նշանակելու մասին:

358. Հատուկ վարչութիւն հիմնելու պահից ձեռնարկութեան անորինութիւնն ու կառավարչութիւնը պարտապանից անցնում է հատուկ վարչութեանը. այդ պահից թույլ չի տրվում վոչ արգելք դնել, վոչ հարկադիր կատարում անել ինչպես դատական վճիռների, այնպես և անվիճելի գանձման կարգով հոգու առանձին պարտատերերի՝ այն պահանջները բավարարելու համար, վորոնք ծագել են մինչև հատուկ վարչութիւն հիմնելը, բացի 345 հոդ. յերրորդ մասում հիշված պահանջներից:

Պարտապաններին՝ հատուկ վարչութիւն հիմնելուց առաջ ծագած պահանջների համար, բացի 345 հոդ. յերրորդ մասում հիշվածներից, բավարարելը կատարվում է դատարանի կողմից հատուկ վարչութիւն հիմնելիս հաստատված ծրագրի համաձայն. այդ ծրագրերը կազմելիս համապատասխան կերպով կիրարկվում են այս Որենագրքի 345 հոդվածը, ինչպես նաև Ք. Որ. 101 և Քաղ. Դատ. Որ. 266 հոդվածը:

359. Իր անտեսական գործունեութեան ասպարեզում հատուկ վարչութիւնը յենթարկվում է 321 հոդ. «գ» կետում հիշված պետական մարմնին, ստանում է նրանից անհրաժեշտ ցուցումներ և պարտավոր է հաշիվ ներկայացնելու նրան:

360. Յեթե այն պարտապանը, վորի ձեռնարկութիւնը հանձնված է հատուկ վարչութեան, բաժնետիրական ընկերութիւն կամ սահմանափակ պատասխանատվութեամբ ընկերութիւն է, ապա հատուկ վարչութեան գործողութիւնները ամբողջ ընթացքում ընդհանուր ժողովի լիազորութիւնները դադարեցվում են:

Սակայն հատուկ վարչութիւնը պարտավոր է առնվազն վեց ամիսը մեկ անգամ գումարելու բաժնետիրական ընկերութեան կամ սահմանափակ պատասխանատվութեամբ ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողով՝ լսելու հատուկ վարչութեան ղեկուցումը ձեռնարկութեան գործերի ընթացքի մասին:

361. Հատուկ վարչութիւնը դադարում է.—

1) պարտատերերին բավարարելուց հետո և

2) պետական այն մարմնի առաջարկութեամբ, վորի անորինութեան տակ դանվում է հատուկ վարչութիւնը:

Ծանոթութիւն 1.—Այս հոդվածի 1-ին կետում հիշված դեպքում կիրարկվում է այս Որենագրքի 350 հոդվածը:

Ծանոթութիւն 2.—Այս հոդվածի 2-րդ կետում հիշված դեպքում, յեթե պարտատերերը չեն ստացել վճարած անցրած պահանջների լիակատար բավարարութիւն, նրանց իրավունք է վերապահվում ձեռնարկութեան անանկութեան մասին գործ հարուցելու ընդհանուր հիմունքներով:

362. Հատուկ վարչութեան գործունեութեան սահմանված ժամանակամիջոցը լրանալուց հետո դատարանը վորոշում է կայացնում կամ նրա գործունեութիւնը դադարեցնելու կամ գործունեութեան ժամանակամիջոցը յերկարացնելու վերաբերմամբ, վորի մասին համապատասխան հայտարարութիւն է արվում:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1—XXII ԳԼԽԻ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻՋՆՈՐԴ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

1. Մասնավոր անձանց (նաև կոլլեկտիվների) քաղաքացիական իրավունքի վերաբերմամբ միմյանց հետ ունեցած ամեն մի վեճ կողմերի համաձայնությունից կարելի չէ տալ վճռահատության համար միջնորդ դատարանի, վերջ գործում է ստորև առաջ բերված հոդվածներում մատնանշված կարգով:

Ծանոթություն 1.—Դատարանակազմություն կանոնադրերի 2 հոդ. «դ» և «դ» կետերի հիման վրա հատուկ դատարանների և հիմնարկությունների իրավասություն չեն թակա վեճերը միջնորդ դատարաններին քննելու տալ չի կարելի:

Ծանոթություն 2.—Այս կանոնադրությունը չի տարածվում այն միջնորդ դատարանների վրա, վերջինք կազմակերպվում են Աշխատանքի Որենսգրքի 168 և հաջորդ հոդվածների և ի դարձացումն այդ հոդվածների հրատարակված որոշումների համաձայն:

2. Միջնորդ դատարանը կազմակերպվում է ամեն անգամ վեճի բոլոր մասնակիցների հատուկ համաձայնությունից, ուստի առհասարակ բոլոր կամ վերջինք կարգի բոլոր ծագելիք վեճերը միջնորդ դատարանի միջոցով լուծելու վերաբերյալ պայմանադիրը չի զրկում այդպիսի պայմանագիր կնքող անձանց պատշաճ դատարանի դիմելու իրավունքից՝ Քաղաքացիական Դատավարության Որենսգրքի ընդհանուր կանոնների համաձայն:

3. Միջնորդ դատարանը կազմվում է կողմերի հայեցողությունից մի դատավորի կազմով, կամ մի քանի դատավորի կազմով, վերջինք ընտրվում է ինքնուրույն պահանջներ ունեցող դատավարության լուրջ քննչուր մասնակից, հավասար թվով, և մի դատավորի կազմով—բոլոր դատավորների ընդհանուր ընտրությունից:

4. Միջնորդ դատարանի անգամ չեն կարող լինել.

ա) դատարանի վճռով իրավունքներից զրկվածները (Քր. Որ. հոդ. 40)

բ) դատական կամ կարգապահական կարգով դատական պաշտոններ վարելու իրավունքներից զրկվածները:

5. Գործը միջնորդ դատարանին ի քննություն հանձնելու համաձայնությունը պիտի կնքվի հատուկ գրավոր ակտով (միջնորդագիր), վոր պարունակելու չէ.

ա) վեճի մասնակիցների լրիվ անուններն ու հասցեները:

բ) միջնորդ դատարանի կազմելու լիազորությունների մատնանշումը այն դեպքերում, յերբ միջնորդագիրը կազմվում է կողմերի կողմից, կամ կազմում է վոր ինքը դատակիցը:

գ) դատարանի վճռահատությունը ներկայացվող վեճի առարկան.

դ) ընտրված դատավորների ճիշտ անունները, այլ և հիշատակություն, թե նրանցից ով է նախագահ ընտրված (անուն, հայրանուն և ազգանուն).

ե) գործը վճռելու պայմանաժամը.

զ) միջնորդագիրը կազմելու տեղն ու ժամանակը.

ը) միջնորդ դատարանի ընտրված անդամների համաձայնությունը:

թ) վեճի բոլոր մասնակիցների և միջնորդ դատարանի անդամների ստորագրությունները:

6. Միջնորդագրերն անպատճառ պետք է վավերացվեն նոտարական կարգով (Քաղ. Դատավ. Որենսգրքի 199 հոդ.):

7. Մինչև գործերն ավարտելը դատավորներին փոխել թույլ չի տրվում: Դատակիցն իրավունք ունի համաձայնությունից հրաժարվելու, յեթե ապացուցի, վոր դատավորներից վորեկ մեկը չահագրված է գործի յեղքով, ու այդ հանգամանքը հայանի չի յեղել իրեն միջնորդագիրը ստորագրելիս:

8. Դատավորներից մեկի մահվան, տվյալ վայրից մեկնելու կամ ծանր հիվանդության դեպքում կողմերը փոխադարձ համաձայնությունից կարող են կամ վեճի լուծումը վերապահել դատավորների յեղած կազմին կամ ընտրել նոր դատավոր, վորին նշանակում է այն կողմը, վոր ընտրել էր դատարանի կազմից դուրս յեկած դատավորին: Այս մասին մակադրություն է արվում հենց միջնորդագրի վրա, վոր ստորագրում են բոլոր մնացած դատավորներն ու կողմերը:

9. Միջնորդ դատարանում քննվող գործերը ազատ են դրոշմատուրքից ու դիմանական տուրքից: Դատական տուրքը գանձվում է միայն կիսով չափ (Քաղաք. Դատ. Որ. 200 հոդ.):

10. Գործը միջնորդ դատարանի միջոցով քննելու համաձայնությունը տվող դատակիցներն իրավունք չունեն միջնորդ դատարանից հրաժարվելու միջնորդագրով նախատեսված պայմանաժամը լրանալուց առաջ: Յեթե միջնորդագրի մեջ գործն ավարտելու պայմանաժամ նշանակված չլինի, գործի քննությունը պիտի ավարտվի միջնորդագիրը վավերացնելուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում:

11. Միջնորդ դատարանը կաշկանդված չէ դատավարության ձևական կանոններով, սակայն չի կարող դործը վճռել առանց դատակիցների բացատրությունները լսելու կամ առանց նրանց՝ բացատրություններ տալու համար կանչելու:

12. Միջնորդ դատարանը համարվում է չկայացած՝

ա) պայմանաժամը լրանալու պատճառով.

բ) դատավորներից մեկի հրաժարվելու կամ հեռացվելու պատճառով (հոդ. 7).

գ) յեթե դործի քննություն ընթացքում յերեման դա այնպիսի հանգամանք, վոր հիմք է հանդիսանում դատակիցներից վորեւ մեկին քրեական պատասխանատվության յենթարկելու և կարող է աղղել դործի յեւթի վրա.

դ) դատակիցներից մեկի մահվան դեպքում:

13. Միջնորդ դատարանի վճիռը կայացվում է ձայների մեծամասնությամբ:

14. Վճիռը կազմվում է գրավոր: Վճռի մեջ անպատճառ պետք է մատնանշված լինի

ա) վճիռը կայացնելու տարին, ամիսը, ամսաթիվն ու տեղը և միջնորդ դատարանի կազմը.

բ) այն միջնորդագիրը, վորի հիման վրա դործել է դատարանը.

գ) բոլոր դատակիցների անունները.

դ) վեճի առարկան.

ե) միջնորդ դատարանի վճռի ելույթյունը.

զ) դատավարության ծախքերի և տուրքերի բաշխումը:

15. Վճիռը ստորագրում են բոլոր դատավորները: Դատավորներից վորեւ մեկի ստորագրելուց հրաժարվելն ու առանձին կարծիքը արձանագրվում է հենց վճռի մեջ: Դատավորների մեծամասնության ստորագրած վճիռն որինական ույժ ունի:

16. Վճիռը հայտարարվում է դատարանի նիստում դատակիցներին, վորոնք ստորագրում են վճռի տակ: Կողմի՝ ստորագրելուց հրաժարվելու կամ առանց հարգելի պատճառների դատարանի նիստին չներկայանալու դեպքում վճիռը համարվում է նրան հայտարարված, վորի մասին հենց վճռի վրա հիշատակություն է անում նախագահը:

17. Միջնորդ դատարանի վճիռը ստուգելու կարգը վորոշվում է Քաղ. Դատ. Որենսդրքի 201-203 հոդվածներով:

(ՀԱՍՀ Կենտրոնական 1926 թ. մայիսի 20-ի վորոշման խմբագրությունը):

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2—271 ՀՈԳՎԱԾԻ.

Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԽՍՀՄ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐ-ԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՆՈՒՅՆՊԵՍ ՅԵՎ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ, ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՅԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՒՅՔԸ ՎԱՏՆԵԼՈՒՅ, ՅՈՒՐԱՅՆԵԼՈՒՅ ՅԵՎ ՀԱՓՇՏԱԿԵԼՈՒՅ ԱՌԱՋԱՅԱԾ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ՀԱՏՈՒՅԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ:

Պետական հիմնարկությունների և ձեռնարկությունների, ինչպես նաև կոոպերատիվ, արհեստակցական և հասարակական կազմակերպությունների գույքը վատնելուց, հափշտակելուց և յուրացնելուց առաջացած վնասների հատուցումը ապահովելու նպատակով ԽՍՀ Միություն Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիսարներ Խորհուրդը ՎՈՐՈՇՈՒՄ են.

1. Պետական հիմնարկություններից և ձեռնարկություններից, կոոպերատիվ, արհեստակցական և հասարակական կազմակերպություններից վատնած, հափշտակած կամ յուրացրած գույքի հատուցման կարգով քրեական կամ քաղաքացիական դատարանի կողմից վճռված գումարների գանձումը կարող է դարձվել դատապարտվածի (դատակրի) ամբողջ գույքի վրա, բացառությամբ հետևյալի.

ա) դատապարտվածի և նրա հաշվով ապրող անձանց համար անպայման անհրաժեշտ հագուստեղենի, սպիտակեղենի, վոտնամանի և տնային գործածությունյան առարկաների.

բ) մի բնակելի խրճիթի, աշխատավորական գյուղացիական տնտեսություն վարելու համար անհրաժեշտ ամենահասարակ գյուղատնտեսական գործիքների և շինությունների.

գ) աշխատավորական տնտեսություն վարելու համար անհրաժեշտ քանակությամբ առաջիկա ցուրների համար հարկավոր սերմացուի.

դ) դատապարտվածի անձնական աշխատանքի ամենահասարակ գործիքների, յեթե դատարանը դատապարտվածին չի ղրկել ավյալ արհեստով զբաղվելու իրավունքից.

ե) կոոպերատիվ կազմակերպությունները մուծված փայտավաճարները.

դ) աշխատավարձի՝ դատարանի կողմից վորոշվող չափի, վորը չպետք է պակաս լինի տվյալ վայրի համար սահմանված աշխատավարձի, նույնպես և կենսաթոշակների և նպաստների ու յերեսա ծնվելու (խնամքի և անդի) և ընտանիքի անդամի մահվան (թաղման) առթիվ ապահովագրական գրամարկիզների կողմից տրվող նպաստների պետական միմիումից:

Ծանոթություն.—Այն առարկաների ցուցակն ու քանակը, վորոնց վրա այս հոդվածի «ա», «բ», «գ» և «դ» կետերի համաձայն չի կարող դարձվել գանձումը, սահմանվում են դաշնակից հանրապետությունների որենսդրությամբ:

2. 1-ին հոդվածում. մատնանշված դեպքերում գանձումը կարող է դարձվել նաև այն ամբողջ գույքի վրա, վորին տիրում է դատապարտվածը (դատակիրը) ուրիշ անձանց հետ միասին, նույն թվում և գյուղացիական այն ծխի ընդհանուր գույքի վրա, վորի կազմին է պատկանում դատապարտվածը (դատակիրը), նույնպես և ամուսինների ընդհանուր գույքի վրա, յեթե դատարանը կհաստատի, վոր ընդհանուր գույքը ավելացել է հանցագործության շնորհիվ:

Գանձումը ընդհանուր գույքի վրա դարձնելը թույլ է տրվում միայն դատավճռի կամ վորոշման մեջ այդ մասին համապատասխան հիշատակություն անելու պայմանով:

Ծանոթություն.—Այս հոդվածի ուժը տարածվում է միայն այն դեպքերի վրա, յերբ վատնելու, յուրացնելու կամ հափշտակելու մոմենտից մինչև քրեական հետապնդում հարուցելու մոմենտը յերկու տարուց ավելի չի անցել:

3. Դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեներին առաջարկվում է հանրապետությունների որենսդրությունների մեջ մտցնել այս վորոշումից բղխող փոփոխությունները:

ԽՍՀ Միության ԿԳԿ Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀ Միության ԺԿԽ Նախագահի

Տեղակալ՝ ՅԱ. ՌՈՒՉՈՒՏԱԿ

ԽՍՀ Միության ԿԳԿ Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

Մոսկվա—Կրեմլ.

1927 թ. ոգոստոսի 10-ին.

(ԽՍՀՄ Որ. և Կարգ. Ժող. 1927 թ. № 51, հոդ. 507):

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀՍԽՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ

ՀՍԽՀ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳՐԻ 43
ՀՈԴՎԱԾԻ «բ» ԿԵՏԸ ԾԱՆՈԹՈՒԹՅԱՄԲ ԼՐԱՅՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.

1928 թ. նոյեմբերի 5-ին.

Ի կատարումն ԱՍՖԽՀ Կենտգործկոմի նախագահության 1928 թ. սեպտեմբերի 3-ի «Գյուտերի և արդյունաբերական նմուշների վարձատրության վերաբերյալ պահանջները աշխատավարձի պահանջներին հավասարեցնելու մասին» վորոշման (արձ. № 14, կետ 11) և ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 3-րդ նստաշրջանի 1923 թ. սեպտեմբերի 22-ի «ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի հաստատած որենսդրություն փոփոխելու մասին» վորոշման 2-րդ հոդվածի հիման վրա (Որ. և Կարգ. Ժող. 1923 թ. № 7, հոդ. 54) Կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի Նախագահությունը ՎՈՐՈՇՈՒՄ է.

ՀՍԽՀ Քաղաքացիական Դատավարության Որենսդրության հոդվածի «բ» կետը լրացնել հետևյալ ծանոթությամբ.

Ծանոթություն.—Գյուտարարների և արդյունաբերական նմուշների հեղինակների ու նրանց ժառանգների՝ (բացի իրավական անձերից) տոմարագրված գյուտերից ու արդյունաբերական նմուշներից ոգտվելու վարձատրության վերաբերյալ պահանջների այն մասը, վորը 6000 ռուբլուց չի գերազանցում, դատական և գործի վերաբերյալ այլ տուրքերի գանձման դեպքերում հավասարեցվում է աշխատավարձի վերաբերյալ պահանջներին:

Կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի
Նախագահ՝ Ս. ԿԱՍՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի
Քարտուղար՝ Ռ. ԴԱՇՏՈՅԱՆ

Ֆերևան.

Հրապարակված է «Խորհ. Հայաստ.» թերթի 1928 թ. նոյեմբերի 23-ի, 271 №-ում.

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀՍԽՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ

ՀՍԽՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔԻ 289
ՀՈԴՎԱԾԸ 3 ՅԵՎ 4 ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ ՅԵՎ ՔԱՂԱՔԱ-
ՅԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔԸ 271-ա ՀՈԴՎԱԾՈՎ
ԼՐԱՅՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.

1928 թ. նոյեմբերի 5-ին.

Ի կատարումն Անդրկենտրոնական Նախագահության 1928 թ.
նոյեմբերի 13-ի վորոշման (արձ. № 13, կետ 4) և ՀՍԽՀ Կենտ-
րոնական 3-րդ նստաչմանի 1923 թ. սեպտեմբերի 22-ի «Կենտ-
րոնական հաստատած օրենսդրությունը փոփոխելու մասին» վորոշման
2-րդ հոդ. հիման վրա (Որ. Ժող. 1923 թ. № 7, հոդ. 54) Կենտ-
րոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությանը ՎՈՐՈ-
ՇՈՒՄ Ե.

ՀՍԽՀ Քաղաքացիական Դատավարության Որենսդրության մեջ
մտցնել հետևյալ լրացումները.

1. 289 հոդ. լրացնել 3 և 4 ծանոթություններով հետևյալ
բովանդակությամբ.—

Ծանոթություն 3.— Իր բացառիկ իրավունքի ամբող-
ջական կամ մասնակի ոտարման համար հեղինակին հա-
սանելի վարձատրության գանձման կարգը հավասարեց-
վում է աշխատավարձի գանձման կարգին:

Ծանոթություն 4.— Իր յերկր ոտարելու կամ հեղինա-
կի իրավունքի խախտման համար հեղինակին հասանելի
վարձատրության վրա գանձում դարձնելու կարգը հավա-
սարեցվում է աշխատավարձի գանձման կարգին:

2. Քաղ. Դատավ. Որենսդրության լրացնել 271-ա նոր հոդվա-
ծով հետևյալ բովանդակությամբ.—

271-ա. Հեղինակի իրավունքի վրա հեղինակի պարտատերե-
րի կողմից չի կարող գանձում դարձվել:

Գանձումը կարելի չէ դարձնել այն յեկամուտների վրա, վրա
հեղինակը ստանում է իր իրավունքից:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Նախագահ՝ Ս. ԿԱՍՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Քարտուղար՝ Ռ. ԴԱՇՏՈՅԱՆ

Յերևան.

Հրապարակված է «Սորհ. Հայաստ.» թերթի 1928 թ. նոյեմբերի
24-ի, 272 №-ում.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Հոդվածներ	Եջեր
Վորոշում Քաղաք. Դատավ. Որենսդրության մասին	—	3
Վորոշում Քաղ. Դատավ. Որենսդ. փոփոխու- թյունների և լրացումների մասին . . .	—	4
Վորոշում Քաղ. Դատավ. Որենսդ. փոփոխու- թյունների և լրացումների մասին . . .	—	5

ՀՍԽՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔ.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Գլուխ I.	Հիմնական սկզբունքներ	1-11	6
» II.	Փոխանորդությունը դատարանում	12-20	8
» III.	Դատարանների իրավասությունը	21-33	10
» IV.	Դատական ծախքեր	34-48	12
» V.	Տուգանքներ	49-52	16
» VI.	Դատավարական ժամանակամիջոց- ները	53-65	17
» VII.	Դատական և դատարանի ալլ ծա- նուցումներ	66-74	18

ՄԱՍՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ.

ՀԱՅՅԵՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

» VIII.	Հայց ներկայացնելը	75-81	19
» IX.	Հայցի ապահովումը	82-93	21
» X.	Գործի դատաբանությունը	94-108	23
» XI.	Արձանադրությունների մասին	109-112	25
» XII.	Դատավարության կասեցումը	113-117	25
» XIII.	Ապացույցների մասին	118-122	26
» XIV.	Ապացույցների ապահովումը	123-127	27
» XV.	Ապացույցների առանձին տեսակ- ները		

II

I. Վկայություններ	128-139	28
II. Գրավոր ապացույցներ	140-151	29
Գլուխ XVI. Փորձաքննության մասին	152-162	31
» XVII. Մի քանի հայցվորների կամ դատակիր- ների և յերրորդ անձանց դատա- վարությանը մասնակցելու մասին	163-173	32
» XVIII. Վճռահատություն	174-185	33
» XIX. Կատարողական թերթեր տալու մասին	186-190	35

ՄԱՍՆ ՅԵՐՐՈՐԴ

ՀԱՏՈՒԿ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

» XX. Ընդհանուր սկզբունքներ	191-193	37
» XXI. Դատարանի՝ մեռածներից հետո մնացած գույքի վերաբերյալ կարգադրություն- ների մասին	194-198	38
» XXII. Միջնորդադերերի և միջնորդ դատարանների վճիռների մասին	199-203	38
» XXIII. Պարտավորությունների առարկաները դա- տարանին հանձնելու մասին (ավանդ)	204-209	39
» XXIV. Ակտերի վերաբերյալ դատական հրամաններ տալու մասին	210-219	40
» XXV. Ամուսնալուծության մասին	220-225	44
» XXVI. Կրոնական համոզմունքների պատճառով զինվորական ծառայությունից ազա- տելու մասին	226-230	45
» XXII. Նոտարների գործողությունների դեմ տրվող գանգառներ	231-234	46
» XXVII-ա. Կորցրած վոչ-անվանական փաստա- թղթերի իրավունքները վերականգ- նելու հատուկ դատավարության մասին (կոչի դատավարություն) 234-ա — 234-ծ	234-ա — 234-ծ	47

ՄԱՍՆ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԴԵՍ ԳԱՆԳԱՏ ՏԱԼՆ ՈՒ ՆՐԱՆՑ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

» XXVIII. Վճիռների դեմ գանգառ տալը	235-249	49
» XXIX. Դատական վճիռների վերաքննությունը		

III

ԲԱԺԻՆ I.

Դատական վճիռների վերաքննությունը նոր յե- րևան յեկած հանգամանքների հետևանքով	250-253	51
---	---------	----

ԲԱԺԻՆ II.

Դատական վճիռների վերաքննությունը հսկո- ղության կարգով	254-254-դ	53
--	-----------	----

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԴԱՏԱԿԱՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՅԵՎ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

Գլուխ XXX. Ընդհանուր սկզբունքներ	255-270	54
» XXXI. Գանձումը գույքի վրա դարձնելը	271-282	58
» XXXII. Կատարողական թերթերով պետական և հասարակական հիմնարկ, ու ձեռնար- կություններից գանձում կատարելը	283-287	62
» XXXIII. Գանձումը բանվորների և ծառայողների աշխատավարձի վրա դարձնելը	288-291	64
» XXXIV. Գանձումը պարտապանի պետհիմնարկնե- րում ու մասնավոր անձանց մոտ գտնվող զրամական գումարների և գույքի վրա դարձնելը	292-295	65
» XXXV. Գանձումը շենքերի և կառուցման իրա- վունքի վրա դարձնելը	296-299	66
» XXXVI. Արգելադրյալ գույքի վաճառումը	300-316	67
» XXXVII. Ֆիզիկական և իրավական մասնավոր անձանց անանկություն մասին	317-362	70

Հավելված 1 — XXII-րդ գլխի

Կանոնադրություն միջնորդ դատարանի	84
--	----

Հավելված 2 — 271 հոդվածի.

Վերջում ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ պետ. հիմնարկների և ձեռնարկ., կոոպերատիվ, արհես- տակցական և հասարակական կազ-	
--	--

մակերպութիւնների գույքը վառ-
ներուց, չուրացնելուց և հափշտակե-
լուց առաջացած վնասները հատուցե-
լու կարգը

87

Քաղ. Դատ. Որ. 43 հոդ. «բ» կետը ծանոթու-
թյամբ լրացնելու մասին

89

Քաղ. Դատավ. Որ. 289 հոդվածը 3 և 4 ծանո-
թութիւնն. և Որենագիրքը 271-ա
հոդ. լրացնելու մասին

90

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0218367

37. 437